

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YARATICILIK VE KAMUSAL ALANIN
DÖNÜŞÜMÜ URLA SANAT SOKAĞI ÖRNEĞİ**

Funda DEMİRCİOĞLU

Ekim, 2016

İZMİR

YARATICILIK VE KAMUSAL ALANIN DÖNÜŞÜMÜ URLA SANAT SOKAĞI ÖRNEĞİ

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir ve Bölge Planlama Programı

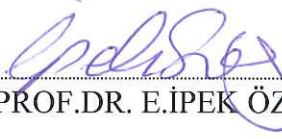
Funda DEMİRCİOĞLU

Ekim, 2016

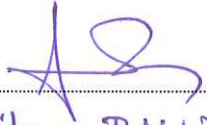
İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

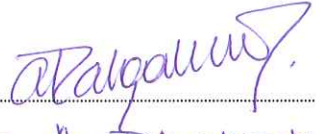
FUNDA DEMİRCİOĞLU, tarafından PROF.DR.EMİNE İPEK ÖZBEK SÖNMEZ yönetiminde hazırlanan “YARATICILIK VE KAMUSAL ALANININ DÖNÜŞÜMÜ–URLA SANAT SOKAĞI ÖRNEĞİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

PROF.DR. E.İPEK ÖZBEK SÖNMEZ

Yönetici

Doç.Dr. Lülür BALLICE

Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Arzu DALGAKIRAN ERDOĞAN

Jüri Üyesi

Prof.Dr. Emine İlknur CÖCEN

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ana fikrinin ortaya çıkmasında ve hazırlanma sürecinde hoşgörüsü ve önerileriyle yönlendirici olan değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. E. İpek Özbek Sönmez'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca yaşamım boyunca maddi manevi her konuda bana destek olan sevgili annem Marziye Özcan, ablam Filiz Özcan, abim Özgür Özcan ve hayat arkadaşım Demir Demircioğlu'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı canım babam Sait Özcan'ın pek kıymetli hatırasına ithaf ediyorum.

Funda DEMİRCİOĞLU

YARATICILIK VE KAMUSAL ALANIN DÖNÜŞÜMÜ

URLA SANAT SOKAĞI ÖRNEĞİ

ÖZ

Kamusal alanı anlayabilmek adına meydanların, parkların, cadde ve sokakların kullanım şekillerini, yer oluşturma modellerinin potansiyellerini ve toplumsal değerlerini anlamak gerekir. Bu doğrultuda sokağı bir kamusal alan modeli olarak ele almak, “kamusal alan” kavramının toplumda bulduğu karşılığı görmek adına faydalı olacaktır.

Günümüzde sokak, çoğunlukla ulaşım odaklı kullanılan bir kamusal alandır. Oysa geçmiş deneyimler sokağın birçok kamusal etkinliğe ev sahipliği yapabildiğini ortaya koymaktadır. Pazarlar, kutlamalar, yürüyüşler gibi birçok etkinlik sokakta gerçekleştirilmekte ve sokak bu etkinliklerle anlamlı bir yere dönüşmektedir.

Bu dönüşümün etkenlerinden birisi olarak sanatın sokağı nasıl dönüştürdüğü ve sokağın kamusal değerini nasıl etkilediği çalışma alanı olarak seçilen Urla Sanat Sokağı üzerinden okunmaya çalışılmış ve Urla Sanat Sokağı’nın yer oluşturma ve kamusal alanın dönüşümü yönünden nasıl bir örnek teşkil ettiği ve bu örneğin geliştirilebilir ve yaygınlaştırılabilir bir örnek olup olmadığı üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Urla Sanat Sokağı, yaratıcılık, yer oluşturma, sokak, kamusal alan.

CREATIVITY AND TRANSFORMATION OF PUBLIC SPACES

THE CASE OF URLA ART STREET

ABSTRACT

In order to understand public space it is necessary to firstly understand the different usage of squares, parks, roads and streets with knowing the potentials of placemaking models and their social values. Thus, considering street as a public space model will be more useful to understand the meaning of public spaces for society.

In today's world, streets are mostly used for transportation purposes. On the other hand, our past experiences show that streets can be used for different kinds of public and social activities. Bazaars, celebrations, walkings and other activities were involved in street. Therefore streets were more meaningful places than today.

Art is one of the factors that transforms streets and gives them more public value. In this example, "Urla Art Street" is evaluated in the means of placemaking, and transformation of public space.

Keywords: Urla Art Street, creativity, placemaking, street, public space.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
BÖLÜM BİR - GİRİŞ	1
1.1 Amaç	2
1.2 Kapsam	2
1.3 Yöntem	3
BÖLÜM İKİ –KAMUSAL ALANA İLİŞKİN KURAMSAL BİR ÇERÇEVE ..	5
2.1 Kamusal Alana İlişkin Farklı Söylemler	5
2.1.1 Habermas ve Söylemsel Kamusal Alan	5
2.1.2 Arendt ve İki Boyutlu Kamusal Alan	8
2.1.3 Negt ve Kluge ve Kamusal Alan	10
2.2 Kamusal Alan Olarak Sokak Mekânı	13
2.2.1 Sokağın Kamusal Mekân Olarak Kullanımının Önemi	13
2.2.2 Farklı Coğrafyalarda Sokak Mekânı	16
2.2.3 Kamusal Mekânın ve Sokağın Dönüşümü	18
BÖLÜM ÜÇ – KAMUSAL MEKÂN OLARAK SOKAKTA YER OLUŞTURMA SÜRECİ	21

3.1 Yer Oluşturma Kavramı	21
3.2 Başarılı Bir Yer Oluşturma İçin Gerekli Planlama ve Tasarım İlkeleri	24
3.3 Yer Oluşturmada Yaratıcılık ve Yaratıcı Yer Oluşturma Yaklaşımları	32
3.4 Kent Mekânının “Yer”e Dönüşümünde Sanatın Rolü	40

BÖLÜM DÖRT – URLA SANAT SOKAĞINDAKİ DÖNÜŞÜMÜN DEĞERLENDİRİLMESİ 46

4.1 Çalışma Alanının Konumu	46
4.2 Çalışma Alanının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi	47
4.3 Çalışma Alanına İlişkin Mekânsal Analizler	51
4.4 Çalışma Alanının Kullanımına İlişkin Fotoğraflar	61
4.5 Kullanım ve Dönüşüme İlişkin Değerlendirmeler	64
4.5.1 Ziyaretçi Profili	65
4.5.2 Ziyaretçilerin İkamet Durumu	67
4.5.3 Sanat Sokağı’na Erişim	69
4.5.4 Ziyaret Sıklığı ve Ziyaret Dönemleri	70
4.5.5 Sanat Sokağı’nın Ziyaret Edilme Amacı	73
4.5.6 Sanat Sokağı’nın Dönüşümüne İlişkin Değerlendirmeler	74
4.5.7 Sanat Aktivitelerinin Mekânsal Doku İle Uyumu	76
4.5.8 Sanat Aktivitelerinin Kültür Turizminin Gelişimine ve Kent Kimliğine Etkisi	77
4.5.9 Sanat Sokağı’nın Dönüşümünün Kentin Ekonomisine Etkisi	78
4.6 Sanat Sokağı’na İlişkin Esnaf Değerlendirmeleri	79
4.6.1 Esnaf Profili	79
4.6.2 Esnafın İş Yerlerine Erişimi	81
4.6.3 Mülkiyet Durumu	83
4.6.4 Esnafın İşyerlerini Kullanım Sıklığı	83
4.6.5 Esnafın Sanat Sokağı’nı Tercih Etme Nedenleri	85
4.6.6 Sanat Sokağı’nın Dönüşümüne İlişkin Değerlendirmeler	85
4.6.7 Sanat Aktivitelerinin Mekânsal Doku İle Uyumu	87

4.6.8 Sanat Aktivitelerinin Kültür Turizminin Gelişimine ve Kent Kimliğine Etkisi	88
4.6.9 Sokağın Dönüşümünün Kent Ekonomisine Etkisi	89
4.6.10 Sokağın Altyapısı ve Sokak Elemanlarına İlişkin Değerlendirme	91
4.6.11 Sanat Sokağı'nın Güvenliği	93
4.6.12 Sanat Sokağı'na İlişkin Gelecek Vizyonu	93
4.7 Mekansal Analizler ve Kullanıcı Görüşleri	94
BÖLÜM BEş – SONUÇLAR	98
KAYNAKLAR	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Sokağın yürüyüş ve sosyalleşme amaçlı kullanımı.....	14
Şekil 2.2 Sokağın oyun ve kutlama amaçlı kullanımı.....	14
Şekil 2.3 Sokağın spor ve pazarlama amaçlı kullanımı.....	15
Şekil 2.4 Sokağın buluşma noktaları ve semt pazarı amaçlı kullanımı	15
Şekil 2.5 Sokağın sanat ve eylem amaçlı kullanımı	15
Şekil 2.6 Geleneksel Türk sokakları	16
Şekil 2.7 Priene MÖ. 334 ve Milet MÖ. 587 kent planları	17
Şekil 2.8 Geleneksel Arap ve Akdeniz ülkeleri sokaklarından görünüm	17
Şekil 2.9 Sokakların yerini kanalların bıraktığı kent Venedik	18
Şekil 2.10 Paris Sokakları.....	18
Şekil 2.11 Otoparka dönüşen bir sokak görünümü	19
Şekil 3.1 Geleneksel planlanlama anlayışı ile yer oluşturma sürecinin farkları	22
Şekil 3.2 Kent savunucuların 1970’li yıllarda gerçekleştirdiği bir eylem	23
Şekil 3.3 Atina’da bir sokağın yer oluşturma öncesi ve sonrası	23
Şekil 3.4 Başarılı yer oluşturmaya yönelik diagram	27
Şekil 3.5 Yer oluşturma çalışması, Williamsburg	28
Şekil 3.6 Yer oluşturma çalışması, Deacon Street, Halifax	29
Şekil 3.7 İspanya’da bir kent meydanında dinlenen insanlar	29
Şekil 3.8 Yer oluşturma çalışması, Detroit	30
Şekil 3.9 Yer oluşturmada ucuz ve hızlı müdahale örnekleri	30
Şekil 3.10 Salıncaktan ilham alınan otobüs durağı, Sopot, Poland	31
Şekil 3.11 Distillery Bölgesi, Toronto	33
Şekil 3.12 Miami Tasarım Bölgesi, Miami	34
Şekil 3.13 Evergreen Bölgesi, Toronto	35
Şekil 3.14 Habersham, Güney Karolina	37
Şekil 3.15 Toplumsal sanat çalışması San mateo, California	39
Şekil 3.16 Yer oluşturmada sanatsal müdahale örnekleri	41
Şekil 3.17 Yer oluşturmada kimliği güçlendiren sanatsal müdahaleler	42
Şekil 3.18 Münih’te bir metroda uygulanan yer oluşturma çalışması	42

Şekil 3.19 Chicago’da bir yer oluşturma çalışması	43
Şekil 3.20 Signoria Meydanı, Floransa	43
Şekil 3.21 Signoria Meydanı’ndaki heykeller, Floransa.....	44
Şekil 4.1 Urla ilçesinin konumu	46
Şekil 4.2 Urla Sanat Sokağı’nın konumu	47
Şekil 4.3 Urla Sanat Sokağı’ndan bir görünüm	48
Şekil 4.4 Urla Sanat Sokağı’ndan bir görünüm	49
Şekil 4.5 Urla Sanat Sokağı’nın mozaik tabelası	50
Şekil 4.6 Urla Belediyesi’nin yerleştirdiği tabelalar	51
Şekil 4.7 Urla Sanat Sokağı kat analizi	52
Şekil 4.8 Urla Sanat Sokağı yapı cepheleri analizi	53
Şekil 4.9 Urla Sanat Sokağı zemin kat arazi kullanım durumu analizi	54
Şekil 4.10 Urla Sanat Sokağı zemin üstü arazi kullanım durumu analizi	55
Şekil 4.11 Urla Sanat Sokağı yapı kullanım durumu analizi	56
Şekil 4.12 Urla Sanat Sokağı yapı kullanım durumu analizi gösterimi	57
Şekil 4.13 Urla Sanat Sokağı sanat mekânları analizi	58
Şekil 4.14 Urla Koruma Amaçlı İmar Planı	59
Şekil 4.15 Urla Sanat Sokağı tescilli yapılar analizi.....	60
Şekil 4.16 Sokakta gerçekleştirilen dans gösterilerinden bir görünüm	61
Şekil 4.17 Sokakta gerçekleştirilen müzik performansından bir görünüm	61
Şekil 4.18 Sokakta gerçekleştirilen resim atölyelerinden görünüm	62
Şekil 4.19 Sokaktaki heykel ve dokuma atölyelerinden bir görünüm	62
Şekil 4.20 Sokakta gerçekleştirilen boyama etkinliğinden bir görünüm	63
Şekil 4.21 Sokakta gerçekleştirilen sergi ve gölge oyunu atölyesinden bir görünüm	63
Şekil 4.22 Sokakta kadınlar gününde gerçekleştirilen eylemler ve hayvanlar yararına yapılan organizasyonlardan bir görünüm	63
Şekil 4.23 Sokakta gerçekleştirilen çocuk şenliğinden görünüm	64
Şekil 4.24 Sokakta gerçekleştirilen festivallerden bir görünüm	64
Şekil 4.25 Ziyaretçilerin yaş dağılımı	65
Şekil 4.26 Ziyaretçilerin eğitim durumu	66
Şekil 4.27 Ziyaretçilerin meslek gruplarının dağılımı	67

Şekil 4.28 Ziyaretçilerin hanehalkı gelir dağılımı	67
Şekil 4.29 Ziyaretçilerin evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı	69
Şekil 4.30 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı	70
Şekil 4.31 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım	70
Şekil 4.32 Ziyaretçilerin sokağı kullanım sıklığının dağılımı	71
Şekil 4.33 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı	72
Şekil 4.34 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı	72
Şekil 4.35 Sokağın kullanım saatleri dağılımı	73
Şekil 4.36 Ziyaretçilerin sokağın işlevine göre kullanım tercihlerinin dağılımı	74
Şekil 4.37 Esnafın yaşlara göre dağılımı	80
Şekil 4.38 Esnafın eğitim durumlarına göre dağılımı	80
Şekil 4.39 Esnafın hanehalkı gelirlerine göre dağılımı	81
Şekil 4.40 Esnafın evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı	82
Şekil 4.41 Esnafın sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı	82
Şekil 4.42 Esnafın sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım	83
Şekil 4.43 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı	84
Şekil 4.44 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı	84
Şekil 4.45 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı	85
Şekil 4.46 Esnafın sokağa ilişkin memnuniyet durumlarının dağılımı	86
Şekil 5.1 Sokadaki sağlıklaştırma çalışmalarından bir görünüm	102
Şekil 5.2 Urla Sanat Sokağı'ndaki dokuya aykırı cepheli yapılar	103
Şekil 5.3 Urla Sanat Sokağı'nda görüntü kirliliği yapan tabelalar	104
Şekil 5.4 Öneri yönlendirme levhalarının konumuna ilişkin şema	105
Şekil 5.5 Sokağın potansiyellerine ilişkin şema	108
Şekil 5.6 Sokağı yer oluşturma ilkeleri yönünden değerlendirme diagramı	109

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1 Başarılı bir kentsel mekânın yaratımında kabul edilmesi gereken genel koşullar	25
Tablo 4.1 Ziyaretçilerin cinsiyet dağılımı	65
Tablo 4.2 Ziyaretçilerin yaş dağılımı	65
Tablo 4.3 Ziyaretçilerin eğitim durumu	66
Tablo 4.4 Ziyaretçilerin meslek gruplarının dağılımı	66
Tablo 4.5 Ziyaretçilerin hanehalkı gelir dağılımı	67
Tablo 4.6 Ziyaretçilerin yaşadığı şehirlerin dağılımı	68
Tablo 4.7 İzmir’de yaşayan ziyaretçilerin ikamet ettikleri ilçelere göre dağılımı	68
Tablo 4.8 Ziyaretçilerin evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı	68
Tablo 4.9 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı	69
Tablo 4.10 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım	70
Tablo 4.11 Ziyaretçilerin sokağı kullanım sıklığının dağılımı	71
Tablo 4.12 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı	71
Tablo 4.13 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı	72
Tablo 4.14 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı	72
Tablo 4.15 Ziyaretçilerin sokağın işlevine göre kullanım tercihlerinin dağılımı	73
Tablo 4.16 Ziyaretçilerin sokağı tercih etme nedenlerinin dağılımı	74
Tablo 4.17 Sokağın bölgelere göre kullanım yoğunluğu	74
Tablo 4.18 Sokağın dönüşüm sürecine ilişkin farkındalık durumu	75
Tablo 4.19 Sokağın dönüşüm sürecine ilişkin memnuniyet durumu	75
Tablo 4.20 Sokağın genel görünümünün iyileştiğini söyleyenler	75
Tablo 4.21 Sokağın çekiciliğine ilişkin görüşler	75
Tablo 4.22 Sokağın prestijine ilişkin görüşler	76
Tablo 4.23 Sokağın dönüşümünün sokağı odaklaştırmasına ilişkin görüşler	76
Tablo 4.24 Sokağın dönüşümünün kentlinin sanatla ilişkisine etkilerine yönelik görüşler	76

Tablo 4.25 Sokağın dönüşümünün tarihi yapıların görünürlüğüne etkilerine ilişkin görüşler	76
Tablo 4.26 Sokağın bilindik bir yere dönüşmesine ilişkin görüşler	77
Tablo 4.27 Dönüşümün kültürel turizmi canlandırmasına ilişkin görüşler	77
Tablo 4.28 Dönüşümün ziyaretçi sayısına etkilerine ilişkin görüşler	77
Tablo 4.29 Dönüşümün Urla'nın kimliğine etkilerine ilişkin görüşler	78
Tablo 4.30 Sokağın kent ile özdeşleştirilmesine ilişkin görüşler	78
Tablo 4.31 Dönüşümün tasarım endüstrisine etkilerine ilişkin görüşler	78
Tablo 4.32 Dönüşümün yerel ekonomiye etkilerine ilişkin görüşler	78
Tablo 4.33 Dönüşümün bina değerlerine etkilerine ilişkin görüşler	79
Tablo 4.34 Dönüşümün çevredeki ticari faaliyetlere etkilerine ilişkin görüşler	80
Tablo 4.35 Esnafın cinsiyetlere göre dağılımı	79
Tablo 4.36 Esnafın yaşlara göre dağılımı	80
Tablo 4.37 Esnafın eğitim durumlarına göre dağılımı	80
Tablo 4.38 Esnafın hanehalkı gelirlerine göre dağılımı	81
Tablo 4.39 Esnafın evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı	81
Tablo 4.40 Esnafın sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı	82
Tablo 4.41 Esnafın sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım	82
Tablo 4.42 Esnafın mülk sahipliğine ilişkin dağılım	83
Tablo 4.43 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı	83
Tablo 4.44 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı	84
Tablo 4.45 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı	84
Tablo 4.46 Esnafın işyerleri için sokağı tercih etme nedenlerinin dağılımı	85
Tablo 4.47 Esnafın sokağa ilişkin memnuniyet durumlarının dağılımı	86
Tablo 4.48 Sokağın dönüşüm sürecine ilişkin farkındalık durumu	86
Tablo 4.49 Sokağın genel görünümüne ilişkin görüşler	86
Tablo 4.50 Sokağın çekiciliğine ilişkin görüşler	87
Tablo 4.51 Sokağın prestijine ilişkin görüşler	87
Tablo 4.52 Sokağın dönüşümünün sokağı odaklaştırmasına ilişkin görüşler	87
Tablo 4.53 Dönüşümün kentlinin sanatla ilişkisine etkilerine yönelik görüşler	88
Tablo 4.54 Dönüşümün tarihi yapıların görünürlüğüne etkisine ilişkin görüşler	88
Tablo 4.55 Sokağın bilindik bir yere dönüşmesine ilişkin görüşler	88

Tablo 4.56 Dönüşümün kültürel turizmi canlandırmasına ilişkin görüşler	89
Tablo 4.57 Dönüşümün ziyaretçi sayısına etkilerine ilişkin görüşler	89
Tablo 4.58 Dönüşümün kentin kimliğine etkilerine ilişkin görüşler.....	89
Tablo 4.59 Sokağın kent ile özdeşleştirilmesine ilişkin görüşler	89
Tablo 4.60 Dönüşümün tasarım endüstrisine etkilerine ilişkin görüşler	90
Tablo 4.61 Dönüşümün yerel ekonomiye etkilerine ilişkin görüşler	90
Tablo 4.62 Dönüşümün bina değerlerine etkilerine ilişkin görüşler	90
Tablo 4.63 Dönüşümün çevredeki ticari faaliyetlere etkisine ilişkin görüşler	90
Tablo 4.64 Sokakta aydınlatma birimlerinin yeterliliğine ilişkin görüşler	91
Tablo 4.65 Sokak elemanlarının yeterliliğine ilişkin görüşler	91
Tablo 4.66 Sokağa yönlendirme levhalarının yeterliliğine ilişkin görüşler	91
Tablo 4.67 Sokağa hizmet eden otoparkların yeterliliğine ilişkin görüşler	91
Tablo 4.68 Sokak temizliğinin yeterliliğine ilişkin görüşler	92
Tablo 4.69 Sokağın engelli erişimine uygunluğuna ilişkin görüşler	92
Tablo 4.70 Sokağın yayalaştırılmasına ilişkin görüşler	92
Tablo 4.71 Sokaktaki tarihi yapıların durumuna ilişkin görüşler	93
Tablo 4.72 Sokaktaki tarihi yapıların korunmasına ilişkin görüşler	93
Tablo 4.73 Sokak güvenliğinin yeterliliğine ilişkin görüşler	93
Tablo 4.74 Sokak çalışmalarına yönelik bilgilendirilme durumu	94
Tablo 4.75 Sokağın tanıtımının yeterliliğine ilişkin görüşler	94
Tablo 4.76 Sokağın gelecekteki durumuna ilişkin görüşler	94

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanı olarak tanımlanan kamusal alan antik çağdan günümüze kadar birçok tartışmanın konusu olmuştur. Paradigmatik biçimine Alman siyaset bilimci Jürgen Habermas'ın "Kamusal alanın Yapısal Dönüşümü" kitabı ile ulaşan kamusal alan, en basite indirgenmiş haliyle toplumsal yaşamımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği bir alanı ifade eder. Habermas'ın ardından Arendt, Negt, Kluge gibi birçok düşünürün eleştirileri ve yorumları ile gelişen ve evrilen kamusal alan, 1950-1960'lı yıllarda "ortak" alanlar veya "yurttaşlara" ait alanlar şeklinde nitelendirilirken; bugün kullandığımız şekliyle "kamusal alan" nitelendirmesi 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır.

Ev dışındaki alan, insanların karşılaştığı alan, demokrasinin meşrulaştığı alan gibi çok farklı tanımlamalarla karşımıza çıkan kamusal alanı anlayabilmek adına meydanların, parkların, cadde ve sokakların kullanım şekillerini, yer oluşturma modellerini potansiyellerini ve toplumsal değerlerini anlamak gerekir. Bu doğrultuda sokağı bir kamusal alan modeli olarak ele almak, "kamusal alan" kavramının toplumda bulduğu karşılığı görmek adına faydalı olacaktır.

Günümüzde ilk akla getirdiği ulaşım ve hareketlilik kavramlarının ötesinde sokak, yüzyıllardır çok farklı kamusal etkinliklere ev sahipliği yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Sokak sadece bir yerden başka bir yere ulaşmamızı sağlayan bir bağlantı unsuru değil; aynı zamanda çocukların oyun oynadığı, komşuların bir araya geldiği, ticaret faaliyetlerinin yürütüldüğü, kutlamaların yapıldığı, sanat faaliyetlerinin sergilendiği, toplumsal başkaldırıların ve bu başkaldırılara karşı gelişen baskıların sahnelendiği bir alandır. Tüm bu etkinlikler sokağa ayrı ayrı dokunur ve onu dönüştürür.

Bu doğrultuda sokağın ev sahipliği yaptığı kamusal faaliyetlerden birisi olan sanatın sokağı nasıl dönüştürdüğü, sokağın kamusal değerini nasıl etkilediği ve kente ne ölçüde bir katkıda bulunduğu çalışma alanı olarak seçilen Urla Sanat Sokağı üzerinden okunmaya çalışılmıştır.

1.1 Amaç

“Yaratıcılık ve Kamusal Alanın Dönüşümü: Urla Sanat Sokağı” adlı çalışmada, öncelikle kamusal alanı kavrayabilmek adına, kamusal alanın tam olarak neyi ifade ettiği ve bugünkü anlamına nasıl ulaştığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kamusal alanın tek tipleştirilen dar faaliyet kalıplarına sığamayacağı, sadece insan faaliyetleriyle şekillenebileceği ve dönüştürülebileceği bir kamusal alan örneği olarak sokak üzerinden irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda örneklendirme yoluna başvurulmuş, böylelikle günümüzde sadece ulaşım ve hareketlilik faaliyetlerine indirgenen sokağın bir çok kamusal faaliyete ev sahipliği yapabileceği noktasından yola çıkılarak, sanat faaliyetlerinin sokağı yeniden nasıl ürettiği hususuna odaklanılmıştır. Bu yeniden üretim sürecinde, dönüşümün sokak ve kullanıcı üzerinde bıraktığı etkilerin yer oluşturma yaklaşımı kapsamında irdelenmesi sonucunda, sokağa ilişkin “yer” hissini güçlendirecek öneriler getirmek amaçlanmıştır.

1.2 Kapsam

Çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş, çalışmanın amacı, kapsamı ve çalışmada uygulanan yöntem kısımlarından oluşmaktadır. Bu bölümde, çalışmanın amacı ortaya konularak çalışma alanı olarak neden Urla Sanat Sokağı’nın seçildiği anlatılmıştır. Ayrıca çalışma sırasında izlenen yöntem hakkında da bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmanın temelini oluşturan kamusal alana ilişkin kuramsal bir çerçeve çizilmiş ve tez çalışmasına dair bazı temel kavramlar açıklanmıştır. Bu kapsamda kamusal alan kavramına ilişkin Jürgen Habermas, Hannah Arendt, Oskar

Negt ile Alexander Kluge'ye ait farklı söylemlere yer verilmiştir. Ayrıca alan çalışmasına altlık oluşturmak üzere sokağın kamusal alan bağlamında yeri değerlendirilmiş, dünyada ve ülkemizde sokağın farklılaşan tipolojilerine ve geçirdiği değişimlere değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, yer oluşturma kavramı ele alınmış; kavramın literatürdeki yeri, temel ilkeleri ve yaklaşımları açıklanmıştır. Ayrıca yer oluşturma yaratıcılık ve sanatla ilişkisi irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde, çalışma alanı olan Urla Sanat Sokağı'nda yapılan analizler doğrultusunda sokağın kent içindeki konumu, tarihsel süreç içerisindeki değişimi, alan karakteri, kullanım özellikleri ve alana ilişkin kullanıcı görüşlerine yer verilmiştir.

Beşinci bölümde ise tezin sonuç kısmı yer almaktadır. Bu bölümde öncelikle çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır ve çalışma alanına ilişkin veriler doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik birtakım çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu haliyle Urla Sanat Sokağı'nın kamusal alanın dönüşümü yönünden nasıl bir örnek teşkil ettiği ve bu örneğin geliştirilebilir ve yaygınlaştırılabilir bir örnek olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

1.3 Yöntem

Kamusal alanın yaratıcılık yaklaşımı ile dönüşümünün ele alındığı bu çalışma sürecinde, literatür araştırması yapılarak çalışmanın konusu belirlenmiştir. Bu araştırma, çalışmanın konusuna yönelik olarak ve çalışmaya altlık sağlayacak şekilde geliştirilmiştir.

Çalışma konusuna ilişkin örnek alan olarak İzmir ili Urla İlçesi sınırları içinde yer alan Urla Sanat Sokağı seçilmiştir. Bu seçimin temelinde Urla Sanat Sokağı'nın son on yıl içinde yaşadığı sosyal, ekonomik ve mekânsal dönüşüm süreci ve bu sürecin temel etkeni olan sanatsal faaliyetler vardır.

Çalışma kapsamında öncelikle Urla Sanat Sokağı'nda yaşanan dönüşüm, sosyal, kültürel ve mekânsal değişkenler yönünden araştırılmış ve bu araştırma kapsamında çalışma alanında esnaf ve ziyaretçilere uygulanan anket sonuçlarından elde edilen veriler, kullanıcılar, dernek temsilcileri ve belediye yetkilileri ile yapılan görüşmeler, yerinde yapılan inceleme ve gözlemler yoluyla alana ilişkin önemli sonuçlar elde edilmiştir.

Elde edilen veriler ve alan analizleri doğrultusunda, çalışma alanının çalışma konusuna ilişkin başarılı bir örnek olup olmadığı konusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM İKİ

KAMUSAL ALANA İLİŞKİN KURAMSAL BİR ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle kamusal alana ilişkin üretilmiş temel söylemler açıklanacak; ardından sokak mekânının, kamusal mekân olarak kullanımının önemi, bulunduğu coğrafyalara göre farklılaşması ve son yüzyılda uğradığı dönüşüm ele alınacaktır.

2.1 Kamusal Alana İlişkin Farklı Söylemler

Kamusal alanı anlamak ve kamusal alanın devlet ve toplum ile ilişkisini ortaya koymak için öncelikle kamu kavramının nasıl doğduğunu irdelemek gerekir. “Antik Roma’da kamu (publicus) sıfatı, yurttaşları ya da tebaayı (res publica) anlatmak için kullanılırdı. Bunun yanında, Romalılar kamu ile bireysel ev alanı arasında da bir ayırımı gider ve bu mantıkla, sokak, meydan, tiyatro gibi kamusal alanları kamu olarak nitelendirirlerdi” (Falay, 2014, s. 52). Bu dönemde devletin toprak, mülk ve gelirlerini ifade eden “publicum” kelimesi ile filizlenen ve Modern Avrupa’nın ilk dönemlerinde yeniden güncellik kazanan “kamu” kavramının devlet ile ilişkilendirilmesi durumu, günümüzde de devam etmekte ve bu bağlamda kamu binaları, devlet daireleri ve kamusal parklardan bahsedilebilmektedir.

Jürgen Habermas’ın 1962 yılında yayımlanan “Kamusallığın Yapısal Dönüşümü” adlı kitabı ile gündeme gelen kamu/özel ile kamusal alan/özel alan ayrımı birçok çevre tarafından tartışılmış ve kamusal alana ilişkin farklı tanımlar ve söylemler ortaya çıkmıştır.

2.1.1 Habermas ve Söylemsel Kamusal Alan

Kamusal alan tanımını ilk kez 1962 yılında yayımlanan "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" adlı kitabında ele alan Jürgen Habermas kamusal alanı, özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışma neticesinde sözkonusu mesele hakkında ortak

kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı olarak tanımlar (Habermas, 2005, s. 20).

17. ve 18. yüzyıllarda burjuvazinin bir sınıf olarak belirmesi ile birlikte burjuva kamusal alanı da ortaya çıkmıştır. Almanya’da okuma odaları, İngiltere’de kahvehaneler ve Fransa’da öncelikle soylular için kurulan, sonrasında, sanatçılar ve yoksullara yönelik olarak çeşitlenen bireylerin bir araya geldiği salonlar kamusal alana örnek ilk mekânlardır. Habermas’a göre kamusal alana temel teşkil eden bu mekânlar benzer özellikler taşımaktadırlar. Bu benzerliklerden ilki, katılımcıların toplumsal ve ekonomik konumundan kaynaklanan güç ve saygınlığı yok sayan bir anlayışın var olmasıdır. Dolayısıyla katılımcılar tartışmalara eşit olarak katılabilmektedir. İkincisi, felsefi ve edebi eserlerin herkes tarafından erişilebilir olması; bu eserlerin artık kamusal tartışmaya konu edilebileceğini göstermektedir. Üçüncüsü ise kamusal alanın ilkesel olarak herkese açık olmasıdır (Habermas, 1997, s. 98–107). Böylelikle herkesin bilgi sahibi olduğu tartışmalara katılabilmesi ile birlikte kamusal alan, kapitalizm koşulları altında demokrasinin gerçekleştirilebilirliğinin bir ispatı haline gelir.

Kamusal mekâna ilişkin oluşumlar sadece kent mekânında değil aynı zamanda gündelik yaşamın geçtiği konutlarda da oluşturulmaya başlanmıştır. 17. yüzyıl ile birlikte konut mimarisinde yaşanan değişiklikler ile evin ortasında bulunan avlu, küçülerek evin arka bölümüne atılmış ve evin girişinde yer alan geniş salonlar küçülerek hollere dönüşmüş, tüm aile fertlerinin birarada bulunduğu “aile odası” yavaş yavaş ortadan kalkmış; bunun yerine aile fertlerinin tekil olarak yaşadıkları odalar sayıları artarak konutlarda yer almaya başlamıştır. Yeni düzende oturma odası olarak adlandırılan salonlar ise ilk kamusal toplulukların buluşma ve oluşma mekânlarından biri olarak toplumsal hayatta yerini almıştır. Bu salon, hem eve hem de misafirlerin kabul edildiği yer olması nedeni ile cemiyete aittir. Dolayısıyla kamusal ve özel alan arasındaki sınır evin içinden geçmektedir ve Habermas evin içindeki özel alandan çıkan burjuva çekirdek ailesinin üyelerinin salona geçerek kamusallaştığını düşünmekte ve böylelikle kendilerini hem toplumun içinde hem de

toplumdan ayrı bireyler olarak tanımlayabildiklerini söylemektedir (Habermas, 1997, s. 119-120).

Bu noktada oturma odalarının özel alan olma durumunun, salonun kamusal alan olması ile mümkün olduğu yani bireyin “özel”liğinin en başından itibaren bir aleniyet içerdiği görülmektedir. Habermas, burjuva kamusal alanının dönüşümünü bir yükseliş ve düşüş süreci olarak aktarmaktadır (Polan, 1993). Bu hikaye 18. yüzyıl sonlarında liberal politik kamusal alan içerisinde bir an için gerçekleşir gibi olan, sonrasında parçalanmış ve yeniden feodalleşmiş, siyasal iktidarın halkın önünde temsiline dönüşen burjuva kamusal alanının hikayesidir (Özbek, 2004, s. 59).

Habermas, Kamusallığın Yapısal Dönüşümü’nün önsözünde çalışmasının burjuva kamusallığının liberal modelinin, onun oluşumu ve dönüşümüyle sınırlı olduğunu ve burjuva kamusallığının kültürel ve siyasal açıdan alt sınıfların oluşturduğu plebyen kamusallığına baskın gelmesi nedeniyle plebyen kamusallığını görmezden geldiğini belirtmektedir (Çetin, 2006, s. 21).

Habermas’ın çalışmalarında plebyen kamusallığını göz ardı etmesi bir çok çevre tarafından eleştirilmiştir. Geoff Eley, Habermas’ın burjuva olmayan kamusalılıkların burjuva kamusallığı üzerindeki etkilerini fark edemediğini söyler. Habermas, burjuva kamusal alanının klasik liberal modelinin 19. yüzyılın sonlarına doğru parçalandığını söylese de kamusal alan, başlangıcından itibaren parçalı bir yapıya sahiptir. Kamusal alan daima çatışma içinde olmuştur ve burjuva kamusal alanı, diğer kamusal alanları dışlayıcı bir özellik taşımaktadır (Eley, 1996, s. 289–339).

Nancy Fraser ise Habermas’ın kamusal alan kavramını dört noktada eleştirir: İlki toplumsal olarak eşit olmayan katılımcıların eşitçe müzakerelere katılmalarının mümkün olmadığı yönündedir. İkincisi, Habermas’ın çatışan kamuların çoğalmasının demokrasiyi zedelediği savının aksine; ezilen grupların egemen kamusal alana karşı oluşturdukları farklı kamusalılıkların kamusal katılım idealini tek bir kamudan daha iyi başarabileceğidir. Üçüncüsü, kamusal alanda özel konuların tartışılmasının sakıncalı olduğu varsayımına yöneliktir. Fraser, neyin özel neyin kamusal olduğunun

ancak kamular arası müzakere ile belirlenmesi gerektiğini; egemen ideoloji tarafından sakıncalı bulunan birçok konunun kamusal alanda müzakere edilebilir konular olduğunu ifade eder. Fraser dördüncü ve son olarak, sivil toplum ile devlet arasında keskin bir çizgi çekilmesi gerektiğine hususunda Habermas'ı eleştirir ve kamusal alanın devlet üzerinde eleştirel bir kontrol mekanizması kurmasını engelleyeceğini ifade eder (Fraser, 2004, s. 112–129).

Habermas, kapitalist üretim ilişkileri içinde devrim ile gerçekleşebilecek bir özgürleşmeye inanmadığı için çalışmasını kapitalizm içinde bir özgürleşme umuduna yöneltmiştir (Habermas, 1996, s. 469). Kariyeri boyunca hayata geçirdiği çalışmalarının temel noktası, burjuva demokrasisinin potansiyel politik özgürleşme olanaklarının ortaya konulmasıdır. Habermas'ın çalışmasının yapılan eleştiriler neticesinde ortaya konulan tüm kuramsal eksikliklerine ve ihmallerine rağmen, genel hatlarıyla halen doğru olduğunu düşünmektedir.

2.1.2 Arendt ve İki Boyutlu Kamusal Alan

Arendt'in kamusal alanının çıkış noktasını Antik Yunan'ın Polis'i oluşturur. Arendt, Polis üzerinden insan etkinliklerini iş, emek ve eylem olarak sınıflandırır ve bu etkinlik alanlarını kamusal ve özel alan olarak ayırır.

Bahsi geçen etkinliklerden emek, insanın biyolojik yaşam sürecine karşılık gelen bir dayatmadır ve yaşamın yeniden üretimi için zorunlu olduğundan özgürlük emeğin etkinlik alanı dışındadır. İş ise insanın doğa dışılığına karşılık gelir, insanlar arasında değildir ve yeni nesneler ortaya çıkartarak şeylerden kurulu bir dünya oluşturur. Öte yandan iş ile ortaya çıkan eser insan yaşamının kalıcı olmasını sağlar. Arendt iş ve emeği birbirinden ayırmakla birlikte temelde ikisini de zorunlulukların bir sonucu olarak görür. Eylem ise, tamamen insanlar arasında geçen tek etkinliktir ve insanın çoğulluğunu vurgular. İnsanların çoğulluğu ile anlamlı bulan eylem, siyasi hayatın en temel koşulunu oluşturur. Arendt'e göre insan, emek vermeden, iş yapmadan yaşayabilirken, eylemsiz yaşayamaz. Eylem ile birlikte insan diğer insanlar arasına

karişabilir ve onların arasında var olabilir. Eylem insanın çoğulluğunun ve diğler insanlarla bir arada olabilmeksinin koşuludur (Arendt, 1994, s.35-37, 205-209).

Antik Yunan polisinde yurttaşlar ve yurttaş olmayanlar birbirlerinden ayrılmıştır. Polis yurttaşları, tamamen özgür (erkek) insanlardır. Köleler, kadınlar, zanaatkârlar ve yabancılar ise yurttaş sayılmazlar ve bu nedenle agoraya katılma hakları yoktur. Eylem, Polis'te özgürlük ve eşitliğin hakim olduğı "koine" olarak adlandırılan ortak alanda ve agorada gerçekleşmektedir. Bu kamusal alanlar, ortak çıkarın ve gerçeğin konuşarak elde edildiğı, eşitlerin katılım alanıdır. Bu alanlar zorunlulukların alanı değildir ve haneden kesin olarak ayrılmıştır.

Özel alan ise doğrudan hane ile ilgilidir. Ekonominin, kadınların ve kölelerin alanı olan hane; içinde zorunluluk ve eşitsizlik barındırmaktadır. Her ne kadar Orta Çağda feodalite ile birlikte hanenin sınırları oldukça genişlemiş ve kamusal alan kaybolmaya yüz tutmuşsa da; daha sonraları ekonominin özel alandan kamusal alana taşınması ile birlikte hane içindeki iş ve emek etkinlikleri, kamu alanına sızmaya başlamıştır. Kamusal alan ile özel alan arasındaki sınırın bulanıklaştığı bu süreci Arendt "toplumsalın yükselişi" olarak tanımlamaktadır (Arendt, 1994, s. 77). Bu süreçte kamusal alandan özel alana taşınan eylem, zorunlulukların alanı olan hanede sekteye uğrayarak kısıtlanmıştır.

Arendt'in insan etkinlikleri ile bütünleştirdiğı kamusal/özel alan ayrımından üç varsayıma ulaşılmaktadır: Birincisi, insan ölümsüz olmayı ister. İkincisi, ölümsüz olabilmek için insan eylemde bulunmalıdır. Üçüncüsü ise eylem bir seyirci önünde gerçekleştirilmelidir ve bu seyirci eylemi izleyip onu ölümsüz kılacak aktarımı sağlamalıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere, eylemin insanı yüceleştirebilmesinin koşulu politika yapmaktan geçmektedir.

Ancak Arendt modern çağda siyasetin, ekonomi tarafından işgal edildiğini, bu işgal sonucunda "toplumsal alan"ın ortaya çıktığını ve bu alanın kamusalın ve özeline rollerini tersine çevirdiğini söyler. Özel alanın konusu olan ekonomi ve ev işleri, kamu alanının konusu haline getirilmiştir. Toplumsal alanın yükselişi ile birlikte

ekonominin kamusalın alanına girmesi, insanları tüketime yönlendirmiştir. Ölümsüzlük arayışından vazgeçen insan, mutluluğu politik alanda yapılan eylemde değil; maddi şeylerde aramaya başlar. Arendt, evrensel kavrayıştan uzaklaşan ve ekonominin dar alanında sadece üretici ve tüketici olarak varlık gösteren insanlar için çözümü, özel alan ile kamusal alan arasındaki sınırların yeniden çizilmesinde görür (O'Sullivan, 1994, s.231).

Arendt'in iki boyutlu kamu alanı modeli, özellikle kadınların, kölelerin, emekçilerin ve yurttaş olmayan sakinlerin, kamu yaşamına katılmamaları ve kamusal alana katılan yurttaşları, özgürce politika yapabilmeleri için zorunluluklarından kurtulmaları gerektiğini savunması nedeniyle eleştirilmiştir (Yükselbaba, 2008, s.233).

Bir diğer eleştiri ise ekonominin özellikle yol açtığı yoksulluk, adaletsizlik gibi sorunlar nedeniyle kamusal alanda kendisine yer bulması gerektiği hususunda Seyla Benhabib (1999) tarafından yapılmıştır:

“Arendt, iş ve emek gibi belli faaliyet tiplerini ve bunun bir uzantısı olarak da, ekonomik ve teknolojik meselelerin hepsini değilse bile çoğunluğunu yalnızca ‘özel’ dünyaya havale etmiş ve böylelikle iktidar ilişkilerine yaslanmaları ölçüsünde bu faaliyetlerin ve ilişkilerin de kamusal çekişme meseleleri haline gelebileceklerini gözden kaçırmıştır.”

2.1.3 Negt ve Kluge ve Kamusal Alan

Üretim ilişkileri üzerinden kamusal alanı tarif eden Oskar Negt ile Alexander Kluge, proletaryayı kamusala taşımayı ve egemen kamusal alanı ele geçirmeyi amaçlamaktadır. Proleter kamusal alan, sınıflar üzerinden toplumu tarif etmesi ve diğer kamusal alan modellerinin tümünün liberal olması ve liberalizmin meşruiyet krizini çözmeye yönelmeleri nedeniyle, onlardan ayrılmaktadır. Bu model aslında Habermas'm söylemsel kamusal alan modelini dikkate alırken; birçok noktada eleştirel yaklaşmaktadır (Yükselbaba, 2008, s.233). Negt ve Kluge, Habermas'ın

daha sol ve Marksist bir eleştirisini yaparak proleter bir karşıt kamusal alan ve bu karşıt kamusal alanın burjuva kamusal alan ile ilişkisi üzerine odaklanmaktadır.

Negt ve Kluge işçi sınıfının kamusal deneyimleri üzerine yaptıkları çalışmalarında, kamusalılığı bir alan olmaktan öte bir süreç olarak tanımlamış ve tekil tanımlamasını reddederek üretim ilişkileri ve sınıflar düzleminde farklı/karşıt kamusalılıkların niteliğini tartışmışlardır. Buna göre kamusalılık iktidar, üretim, yeniden üretim ilişkileri içinde yer alan çelişkileri ve çatışmaları içinde barındırmaktadır (Kara, bt, s. 42-45).

Negt ve Kluge'ye göre burjuva kamusal alanının çelişkileri, Habermas'ın iddia ettiği gibi burjuva kamusal alanının çöküşü ve parçalanmasıyla birlikte ortaya çıkmamıştır; sözkonusu çelişkiler bizzat burjuva kamusal alanının oluşum sürecinde mevcuttur (Özbek, 2004, s.83).

“Burjuva kamusal alanının çürüten biçimleri, erken burjuvazinin ısrarla vurgulanan kamusal alan kavramına yapılan göndermelerle ne kurtarılabilir ne de yorumlanabilir. Kitlelerin kendilerini deneyimin kamusal bir ufkuna bağlı olarak yönlendirme ihtiyaçları, bu ihtiyaç gerçekten katıksız bir normlar sistemi içinde ifade edilmediği zaman, kamusal alanın söz konusu normlar sistemine doğru reforme edilmesi yolunda hiçbir şey yapmaz. Kamusal alana ilişkin idealize edici bir bakış ile eleştirel bir bakış arasındaki almasıklık diyalektik bir sonuca değil, daha çok değişken bir sonuca götürür: kamusal alan, bir an için yararlanılabilir bir şey olarak belirirken bir an sonra ise faydasız bir şey olarak görünür. Yapılması gereken, daha çok, kamusal alanın tarihini kamusal alanın çürümesinin tarihiyle birlikte incelemek ve böylelikle birbirinin aynı olan mekanizmalarının altını çizmektir” (Negt ve Kluge 1993, s.3'ten Çetin, 2006, s. 27).

Habermas'ın burjuva kamusalılığı dışındaki kamusalılıkları yok saymasına karşın farklı kamusalılıkların da mevcut olduğunu ve tüm bu kamusalılıkların birbirleriyle ilişki kurması gerektiğini savunan Negt ve Kluge'ye göre, en başından beri burjuva kamusal alanının genel iradeyi temsil ettiği iddiası, güçlü bir dışlama mekânizması

olarak işler. Hem kadınlar, işçiler gibi temel toplumsal grupların hem de her türlü farklılığın dışlanması ve ötekileştirilmesi söz konusudur.

Öte yandan burjuva kamusal alanında gerçek bir tecrübe mümkün değildir. Burjuva kamusal alanının deneyim ufku parçalanmıştır. Yapılması gereken, olası tecrübe alanları arasında; kamu ve özel alan arasında, politika ve gündelik hayat arasında, gerçeklik ve fantazi arasında, üretim ve istek arasında, değişik ve çekişen kısmi kamular arasında bağlantılar kurmaktır. İlişkisel olarak tanımlanan bu ilke için Jameson: “Modern düşüncenin de gösterdiği gibi bu ilişkilendirme eylemi, dakik ve aralıklı bir eylem; enerjilerin süresiz bir alışverişi; ayrımların sınırlarını çapraz kesen bir ateş parçası, bir parıltı olacaktır” demektedir (Jameson’dan aktaran, Hansen, 2004, s. 169).

Farklı kamuların ve bireylerin iletişim ve etkileşim alanı olan kamusal alan, farklılıklardan kaynaklanan yeni tecrübe biçimlerinin örgütlenmesi ile dinamizm kazanır. Negt ve Kluge bu dinamik kamusal alanı egemen politik kamusal alan, alternatif kamusal alan ve karşıt-kamusal alan olmak üzere üçe ayırır;

“Negt ve Kluge, egemen sınıfın iktidarının varolduğu kamusal alanı, egemen politik kamusal alan olarak ifade etmişlerdir. Egemen kamusal alan, zayıflamakta olan burjuva kamusal alanı ile, güçlenmekte olan endüstriyel-ticari kamusal alan arasındaki gerilimli alanların eklemelenmesi sonucu ortaya çıkar. Alternatif kamusal alan ise, ulus-devletlerde küreselleşme ile ortaya çıkan sorunları ezilenlerin lehinde çözmeye çalışan söz ve eylemlerden meydana gelir. Alternatif kamusal alan sınıf-dışıdır, fakat eşitsizlik ve tahakküme karşı duruşuyla sınıf ilişkilerine taraf olabilir ve bu alanda demokratik mücadeleler verebilir. Karşıt kamusal alan ise emek-sermaye çelişkisi üzerinde yükselen, sınıfsal mücadele esas alınarak anti-kapitalist, kolektif ve kurucu nitelikli politik söz ve eylemlerin oluşturduğu alandır. Karşıt kamusal alan, burjuva kamusal alanına karşıttır. Bu alan burjuva kamusal alanın ötekileştirmesi, dışlaması ile kolektif dayanışma ve karşılıklı ilişkileri yaratır” (Yükselbaba, 2008, s. 260).

Bu kamusal alan modelleri, aynı mekânı paylaştıkları hatta üst üste bindiklerinden birbirlerinden ayrı olarak kavranamazlar. Karşıt kamuların varlığının kabul edilmesi, sivil toplumculuğun veya çoğulculuğun kutsanması anlamına gelmemekte, tersine, hakimiyet koşullarında oluşmuş kamusal alanların varlığını (Fraser, 1990: 70) kabul etmek ve bu yolla burjuva kamusal alanın hakimiyetine karşı mücadele etme olanaklarının yaratılmasını savunmak anlamına gelir. Aynı zamanda böyle bir yaklaşım, en başta sınıfsal eşitsizlikler olmak üzere, cinsiyetçi, ırkçı vb. eşitsizlikleri kamusal alan üretiminin temeline oturtarak mücadeleyi bu tür eşitsizliklere yöneltir. Dolayısıyla da, siyasal toplum ya da sivil toplum ayrımı yapmadan çoğul kamusal alanların politik karar alma süreçlerine katılımlarını, siyasal topluma müdahale etme ve siyasal toplumu değiştirme güçlerini artırır (Coşkun, b.t. s. 143-155).

2.2 Kamusal Alan olarak Sokak Mekânı

Her kamusal eylemin gerçekleştiği bir kamusal alan vardır. Bu bağlamda özel alandan çıkar çıkmaz insanların birbirleriyle iletişim ve etkileşim içine girdikleri sokaklar; en temel ve yaygın kamusal alan örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan sokak, özel alan ile kamusal alanın bir geçiş noktası olması ve aynı anda bu ayrımların bulanıklaştığı bir alan olması nedeniyle de diğer kamusal alanlardan ayrılır. Ancak bu ayrım sokağın kamusal alanın uğradığı dönüşümden aynı oranda etkilenmesine engel olmamıştır.

2.2.1 Sokağın Kamusal Mekân Olarak Kullanımının Önemi

Sokaklar, geçmişten günümüze ortak yaşam, paylaşım, ulaşım ve hareketliliğe ev sahipliği yapmış kamusal mekânlardır. Mekânsal ve toplumsal etkilerinin yanı sıra sokaklar, ayrıca ulaşım akslarıdır. Evinizden dışarı attığınız ilk adımla birlikte kendinizi sokakta bulursunuz. Özel mülkiyetin bittiği noktada sokak ve sokak yaşamı başlar. İnsanın sosyalleşme sürecinin en önemli mekânlarından biridir.

Şekil 2.1 Sokağın yürüyüş ve sosyalleşme amaçlı kullanımı (Living cohosing for real, 2012)

Sokak sadece yapıların sıralandığı bir yer değildir; insanların mekân ile etkileşiminde sosyal bir araç görevi taşımakla birlikte, sosyal ve kültürel boyutları da olan bir mekândır. Özel ve kamusal mekânlar arasında bir geçiş alanı olması ile diğer kamusal alanlardan ayrılır. Diğer birçok alan gibi, hayatın geliştiği sahnelerden biridir. Geçit törenlerinden, çocukların oyunlarına, pazarlamacılardan, halk toplantılarına ve kutlamalara kadar birçok etkinliğe ev sahipliği yapar (Şekil 2.1, 2.2 ve 2.3).

Şekil 2.2 Sokağın oyun ve kutlama amaçlı kullanımı (Street play, 2013)

Şekil 2.3 Sokağın spor ve pazarlama amaçlı kullanımı (Manayunk bike rice, 2016)

Yüzyıllardır arkadaşlarımızla buluştuğumuz, bizden farklı insanlarla karşılaştığımız, insanların toplandığı ve adaletsizlikleri protesto ettikleri yerlerdir (Şekil 2.4, Şekil 2.5). Çünkü insanlar sokaklarda toplumu oluşturur. Demokrasi ve katılım sokakta başlar. İnsanlar sokakta bir araya gelerek yürüyüşler düzenler ve protestolara katılırlar.

Şekil 2.4 Sokağın buluşma noktaları ve Pazar amaçlı kullanımı (b.t.)

Şekil 2.5 Sokağın sanat ve eylem amaçlı kullanımı (Tango in Buenos Aries, 2016)

Sokaklara ilişkin en iyi tespiti Donald ApIleyard (1981): “İnsanlar her zaman sokaklardaydılar. Sokaklar; çocukların dünya hakkında ilk kez birşeyler öğrendikleri, komşuların buluştukları, başkaldırıların toplandıkları, baskının ve zorlamanın sahnelendiği kentlerin toplumsal merkezleri oldular” sözleriyle yapmıştır.

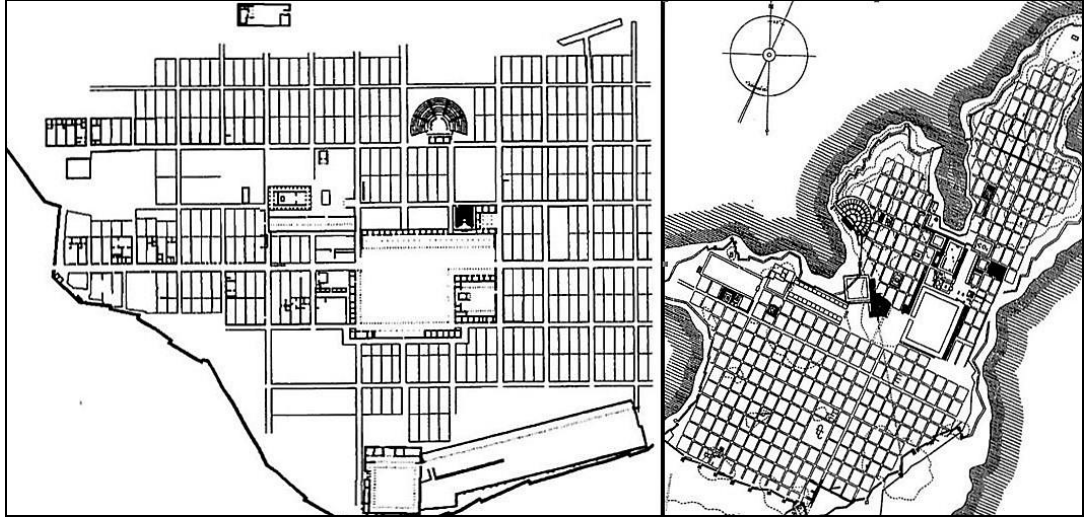
2.2.2 Farklı Coğrafyalarda Sokak Mekânı

Sokak karakterleri topluma ve coğrafyaya bağlı olarak farklılaşırlar. Türk toplumunun geleneksel sokak yapısında geniş sokaklara sık rastlanmaz ve sokaklar genelde organiktir (Şekil 2.6). Tabiat şartlarına uygun mikroklimatik yapılar mevcuttur. Yapılarda yumuşak bir geometri söz konusudur (Döllük, 2005, s.34).

Şekil 2.6 Geleneksel Türk sokakları (Cumalıkızık, 2007)

Priene ve Milet gibi antik çağ Anadolu kentlerinde ise sokaklar grid sistemde tasarlanmıştır. Düzgün bir geometri söz konusudur ve sokağı çevreleyen yapılar incelendiğinde kamusal yapıların ağırlıkta olduğu görülür (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Priene MÖ. 334 ve Milet MÖ. 587 kent planları (The Greek grid towns, bt)

Arap toplumunun sokakları dar ve içe kapalıdır. Sokağı çevreleyen yapılarda farklılıklar vardır. Özel alan kamusal alandan yüksek avlu duvarlarıyla ayrılır. Akdeniz kıyı kentlerinde ise sokak her zaman canlıdır (Şekil 2.8). Kıyı bantları, meydanlar sürekli yaşayan mekânlardır (Krieger, 1965, s. 121-122).

Şekil 2.8 Cidde ve Taormina sokaklarından görünüm (Talomina, bt.)

Bazı kentlerde ise sokak sadece o kente özgüdür. Örneğin Venedik kentinde sokaklar yerini kanallara bırakır. Bu kanallarda ulaşım gondollarla sağlanır. Her evin kapısı doğrudan sık sık yaya köprüleri ile kesilen kanallara açılır (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 Sokakların yerini kanallara bıraktığı kent, Venedik (Venice, 2012)

Paris, geçen yüzyılda işçi sınıfının kullandığı labirent tipi dar sokaklara alternatif olarak, burjuvaziye hitap eden geniş bulvarlarla örülüdür (Şekil 2.10). İşçi sınıfı ve burjuva sınıfı arasındaki ayrım sokaklarla tescillenir. Soylu sınıfı genellikle kent dışında yaşar ve bu bulvarları sadece ulaşım amacıyla kullanmaktadır. Dolayısıyla bulvarların ardındaki dar sokaklarda yaşayan işçi sınıfı ile karşılaşma riskleri yoktur.

Şekil 2.10 Paris Sokakları (Mulitway Boulevards, 2010)

2.2.3 Kamusal Mekânın ve Sokağın Dönüşümü

“Otomobiller ve trafik için kentleri planlarsanız, otomobil ve trafik elde edersiniz. İnsanlar ve mekânlar için planlarsanız, insan ve mekân kazanırsınız.” William H. Whyte, (b.t.).

Antik çağdan günümüze değin tüm dünyada insanların birbirleriyle etkileşim içinde olmasının ilk basamağı olmuş sokaklar, farklı dönemlerde farklı etkenlere bağlı olarak dönüşmüşlerdir. Örneğin, sanayi devrimi ile birlikte otomobil seri üretiminin başlaması ve ardından ortaya çıkan modern planlama anlayışı neticesinde, otomobil odaklı olarak planlanmaya başlanmış ve yayaların sokakta karşıladıkları kamusal ihtiyaçları göz ardı edilmiştir. Taşıtların ulaşımına servis veren, hatta otoparklara dönüşen sokaklar yavaş yavaş sadece servis amaçlı kamusal alan niteliğine sahip olmaya başlamıştır (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 Otoparka dönüşen bir sokak görünümü (Streets for cars, 2009)

Neo-Liberal ekonomilerin benimsenmesi ise kamusal mekânın kullanımı ve oluşumu konusunda yeni tartışmaların başlangıcı olmuştur. Kentin geleneksel olarak var olan kamusal mekânı olan sokaklarının ve meydanlarına alternatif olarak özel alışveriş merkezlerinin inşası yolu ile yeni kamusal mekânların üretildiği iddiası ortaya çıkmıştır.

Boş zamanlarını alışveriş merkezlerinde metalar arasında geçirmeyi tercih eden insanlar, birçok toplumsal eylemin yer bulduğu sokakların kamusal alan olarak işlevini, değerini ve kimliğini kaybetmesine, “sokak” olgusunun anlamını yitirmesine ve içinin boşaltılmasına göz yummuştur. İnsanlar tarafından konfor, güvenlik ve prestij beklentisiyle çokça rağbet gören kapalı siteler ve rezidansların inşa edilmesiyle statü ve gelir ayrımı olmaksızın insanların günlük eylemlerinin gerçekleşmesine fırsat tanıyan sokaklar, başkalarının giremediği ayrıcalıklı mekânlara dönüşmüştür.

İnsanların mekândan beklentilerinin dönüşümü doğrultusunda hızla saçaklanarak yayılan ve evrilen günümüz kent yapısında karşılık bulamasa da, sokağın çok katlı binalar arasında kalan gelişigüzel açıklıklardan öte, insanların günlük eylemlerine ev sahipliği yapan kamusal nitelikli bir alan olduğu unutulmamalıdır. Yeterli miktarda otopark yeri bulundurmasından ziyade sokak, insanların birbirleriyle iletişim kurmasına olanak tanıdığı ölçüde kamusal işlevini yerine getirecektir. Bu iletişim şekilleri ve sokakta hayat bulan günlük eylemler, kent tasarımı sürecinde tasarımcıya önemli ipuçları verecektir.

BÖLÜM ÜÇ

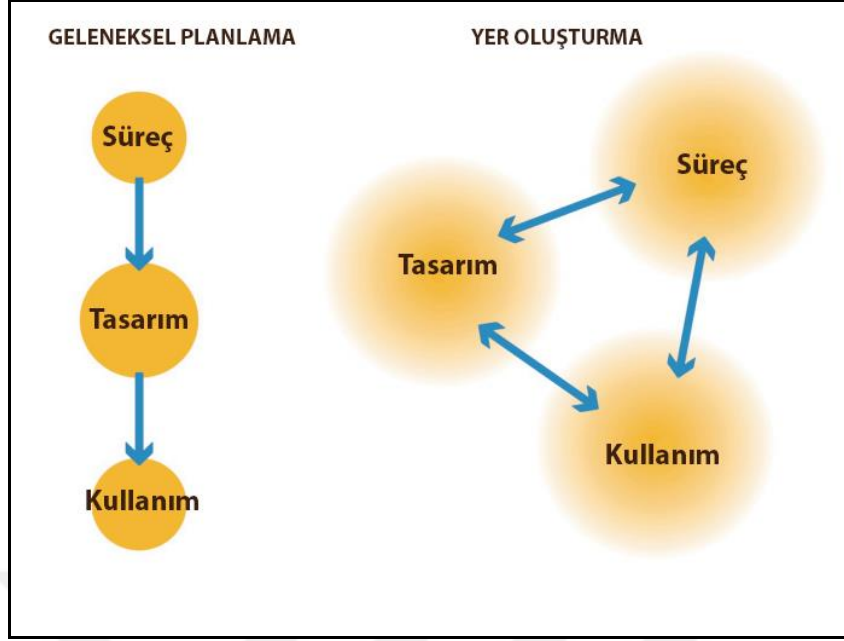
KAMUSAL MEKÂN OLARAK SOKAKTA YER OLUŞTURMA SÜRECİ

Bu bölümde yer oluşturma kavramının literatürdeki yeri, başarılı bir yer oluşturma için gerekli planlama ve tasarım ilkeleri, yaratıcı yer oluşturma yaklaşımları ve kent mekânının “yer” e dönüşümünde sanatın rolü irdelenecektir.

3.1 Yer Oluşturma Kavramı

Gündelik hayatta sıkça kullanılan bir kelime olmasına rağmen “yer” sözcüğünün tanımı hem basit hem de karmaşıktır. Türk Dil Kurumu “yer” kelimesini: “Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân” olarak tanımlar. Bu tanımlamada da görüleceği üzere “yer” ve “mekân” kelimeleri eş anlamlı olarak ele alınmışlardır. Oysa bu sözcükler benzerliklerine rağmen farklı anlamlar taşırlar. Bu fark Türkçede oldukça muğlak olsa da İngilizcedeki karşılıkları olan “location” “space” ve “place” sözcükleri arasında daha belirgindir.

“Yer”in kavramsallaştırma sürecine birçok coğrafyacı katkıda bulunmuş; bu coğrafyacılar kimi zaman birbirlerini desteklerken kimi zaman taban tabana zıt sonuçlara varmışlardır. Ancak genel paydada varılan nihai görüş şöyledir: “Mekân” tüm dış alanı çevreler ve her şeyi kaplar. Açık ve soyut bir geniş alanı ifade eder. Mekânsızlık mümkün değildir ve tüm eylemler mekâna mahkumdur (Şekil 3.1). Oda, ev, sokak, semt, kent, ülke ve kıta; yani insanın içinde var olduğu her alan bir mekândır. İnsan, formlardan oluşan bu “herhangi” mekânla çeşitli ilişkiler kurar ve kurulan ilişkiler mekânı tanıdıklaştırarak dönüştürmeye başlar. Deneyim ile anlamlandırılan mekânlar “yer”e dönüşür. “Yer”, mekânla bağ kurmanın ve dünyada var olmanın yegâne yoludur. Hissedilen bir değerdir (Cresswell, 2004, s. 1-14). Bu bağlamda “mekân”ı anlamlı bir “yer”e dönüştürebilmek adına “yer oluşturma” kavramı literatürde yerini bulmuştur.

Şekil 3.1 Geleneksel planlanlama anlayışı ile yer oluşturma sürecinin farkları

1970’li yılların başlarında Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan “yer oluşturma” kavramı, kamusal alanın üretim sürecinde fonksiyonları ve mekânı oluşturan elemanları belirleme temeline oturan, geniş kapsamlı, cesur bir yaklaşımı tarif eder. Yaklaşımın temelini, 1960’lı yılların sonlarında kent yazarı ve aktivist Jane Jacobs ve şehir plancısı William H. Whyte gibi sanatçıların, kentlerin arabalar ve alışveriş merkezleri yerine insanlar için tasarlanması gerektiğine ilişkin fikirleri oluşturur. Jacobs ve Whyte çalışmalarında yaşayan komşuluk birimleri ile çekici kamusal alanların üretimine odaklandılar. Whyte yaşayan kamusal alanların oluşturulması için gerekli anahtar elemanların çerçevesini oluştururken; Jacobs kentlileri yeniden sokağın sahibi olmaları konusunda cesaretlendirdi (Şekil 3.2). 1975 yılına gelindiğinde ise Jacobs ve Whyte gibi birçok öncünün çabaları ve toplumun desteğiyle kamusal alanlar yer oluşturma yaklaşımı ile ele alınmaya başlandı (Project for Public Spaces [PPS], bt).

Şekil 3.2 Kent savunucuların 1970’li yıllarda gerçekleştirdiği bir eylem, Manchester (Manchester Hulme, bt.)

Jacobs ve Whyte’in dışında yer oluşturma kavramının oluşmasını sağlayan ve geliştiren birçok mimar, şehir plancısı ve sanatçı vardır. Bunlardan mimar Stuart Pertz “yer”in önemini şu sözlerle vurgular: “Yer”i sağlıklı bir toplum için hayati bir destek olarak görmeliyiz, mimari bir artık olarak değil”. Yazar David Engwicht ise: “Yer oluşturma, ev oluşturmaya benzer. Ev oluştururken bir konut “ev”e dönüşür, yer oluştururken ise bir boşluk “yer”e dönüşür.” der (PPS, bt.).

Şekil 3.3 Atina’da bir sokağın yer oluşturma öncesi ve sonrası (La revitalisation urbaine avec des palettes, b.t.)

Yer oluşturma yaklaşımı dünyanın birçok yerinde genellikle kent aktivistleri ve ilgili sivil toplum örgütlerince sahiplenilmiştir ve bu yaklaşıma ilişkin faaliyetler de

yine bu gruplarca sürdürölmektedir. Günümüzde yerel yönetim birimleri de kamusal alanlara ilişkin projelerde yer oluşturma ilkelerine önem veriyor olsalar da, ticari kaygılar ve katılımın gereklerinin yerine getirilmemesi gibi nedenlerle başarılı sonuçlar elde edilememektedir.

3.2 Başarılı Bir Yer Oluşturma İçin Gerekli Planlama ve Tasarım İlkeleri

“Mekân”ı “yer”e dönüştüren kullanıcılardır. Tasarımcı her ne kadar form ve yönlendirmelerle mekânı yönetmeye çalışsa da; eylemleri kullanıcılar belirler. Dolayısıyla mekânın sürdürülebilirliğini sağlayabilmek adına, kullanıcıların yerin üretim sürecine katkıda bulunmaları elzemdir.

Yer oluşturma yaklaşımı, tasarımın sonucundan ziyade uygulama sürecine önem verir. Bu yaklaşım kamusal alanın üretim sürecinin yönetimine ve kamusal alanların sürdürülebilirliğine odaklanırken; bölge ve sosyal yapıyı her zaman göz önünde bulundurmayı gerektirir. “Yer oluşturma”nın temelinde birbirinden kopuk, ticari kaygı odaklı formlarla dolu bir kent yerine; yaşam kalitesi yüksek, insanların mekânla çok yönlü ilişki kurmasına olanak sağlayan kamusal alanlar oluşturmak yatar.

Yer oluşturma yaklaşımının merkezinde, gözlemleyerek, dinleyerek ve soru sorarak alanda yaşayan / çalışan / oynayan insanların ihtiyaçlarını, isteklerini ve alana ilişkin önerilerini anlamak vardır. Katılım, tasarım sürecinin verimli geçmesine ve kamusal alanın canlı, yaşayan bir yere dönüşmesine katkıda bulunur. Kamusal alanın başarısı sadece fiziksel formunda değildir. Bir kamusal alan çocuk, genç ya da yaşlı, engelli ya da engelsiz, yoksul ya da zengin ayırmaksızın herkesin ulaşabildiği ve keyif aldığı, aynı zamanda tüm bu insanların kamusal alanın kimliği, yaratımı ve sürdürölmesi süreçlerinde kilit bir rol oynadığı zaman başarılı olmuş demektir.

Başarılı bir yer yaratmak için önem verilmesi gereken bir takım ilkeler vardır. Bu ilkeleri John Montgomery, Journal of Urban Design adlı kitabında 12 maddede ele almıştır.

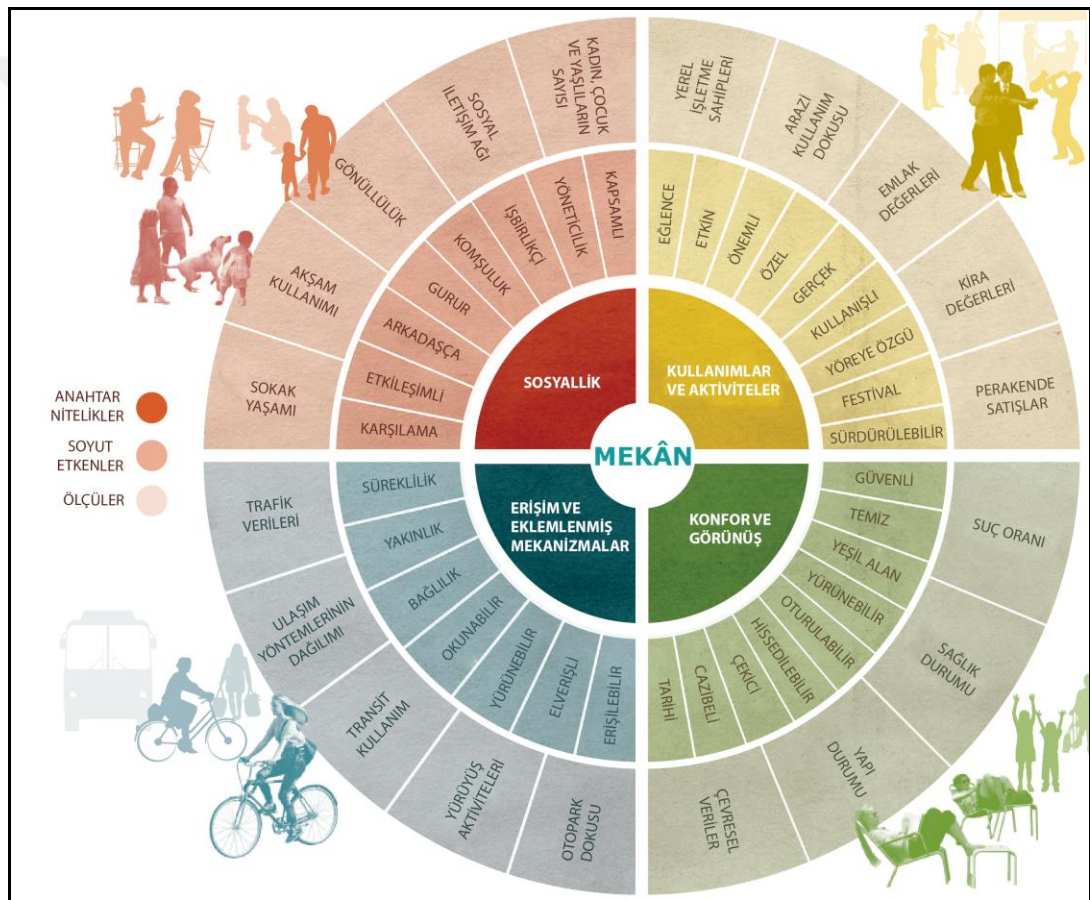
Tablo 3.1 Montgomery'nin (1998) 12 koşulla tanımladığı, 'Kent Oluşumunun Fiziksel Koşulları' değerlendirmesi doğrultusunda başarılı bir kentsel mekânın yaratımında kabul edilmesi gereken genel koşullar (Coşkun, 2008, s.63)

KOŞULLAR	YAPILANMA - TASARIM
Koşul 1: Gelişme Yoğunluğu	- Yoğunluk, iletişim ve etkileşime ve sokak yaşamına olanak verecek düzeyde karmaşık olmalıdır. - Yüksek yoğunluk bir gerekliliktir ama kalabalık olma ile karıştırılmamalıdır. - Yoğunluk kentsellik için gerekli bir koşuldur ama hiçbir zaman tek başına kentselliği getirmez.
Koşul 2: Karma Kullanım	- Canlı kentsel alanlar birden fazla amaca hizmet etmelidir. Sokaklarda, mekanlarda, yapılarda günün değişik saatlarında hep bir insan varlığından söz edilmelidir. Karmaşık kullanımların başarılı bir şekilde işleyebilmesi için; - İnsanlar aynı yol ve mekanları kullanmalıdırlar. - İnsanlar aynı hizmet kullanımlarını kullanmalıdırlar. - Eylem yalnızca belirli saatlerde yoğunlaşmamalıdır.
Koşul 3: Küçük Ölçekli Ekonomi	Daha fazla kentsel alan = daha çok sayı ve oranda küçük işletmeler Büyük İşletmeler: - Kendine yeterlilik düzeyinin daha fazla olması - Gereksinim duydukları vasıf ve aletlere ulaşabilme - Kendi depolama ve dağıtma olanakları - Mekansal olarak belirsiz bir dış markete sapma - Kentlerde olma zorunluluklarının olmaması Küçük İşletmeler: - Daha kısıtlı ve mekanı belli pazarlar - Kaynak ve vasıf gereksinimi - Doğrudan (yüz yüze) ilişki *Canlı ve popüler kentsel mekanlar, küçük ölçekli işletmelerin oransal olarak fazla olduğu alanlardır. Hoş bir mekân, küçük unsurların, özellikle ticari çeşitliliğin biraraya gelmesiyle oluşur.
Koşul 4: Uyum Sağlama	Başarı, yapısal formun karmaşık olması ve/veya olabildiğince uyumlu olması ile ilgilidir. Sokakların ve kentsel alanların yaşam süresi tek tek yapıların; yapıların yaşam süresi ise orijinal fonksiyonların yaşam süresinden daha uzundur. Uyum sağlama iki açıdan önemlidir: - Eylem biçimleri - Eylem yoğunluğunun dereceleri
Koşul 5: İnsan Ölçeği	Ölçek, cadde genişliği ve bina yüksekliğinin birbirlerine göre oranlarının kombinasyonu ile göreceli mesafe, geçişlilik ve büyüklük hissi inşa etme oranının birleşmesidir.

Tablo 3.1 Montgomery'nin (1998) 12 koşulla tanımladığı, 'Kent Oluşumunun Fiziksel Koşulları' değerlendirmesi doğrultusunda başarılı bir kentsel mekânın yaratımında kabul edilmesi gereken genel koşullar (Coşkun, 2008, s.63) (devamı)

Koşul 5: İnsan Ölçeği	Daha yüksek binalar doğal ışık ve havalandırma için daha geniş yol genişlikleri gerektirir. Geçmişte mekanın daha verimli kullanılabilmesi için sayıca az ancak büyük blok ve daha az yol ve kesişme noktası planlanmıştır.
Koşul 6: Blok ve Geçirgenlik	Uzun bloklar geçirgenliği engellemekte, kısa bloklar sokak yaşamının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kentsel bölgelerde daha başarılı olabilmek için: - Bina parseli yerine bloklar: Merkezi bir avlu ile çevrelenen bina ve bina çizgileri arasındaki ilişkide kaldırım ve çekme mesafeleri iyi kurgulanmalıdır. - Kentsel bölgeler daha çok blok içererek daha çok taban alanı kullanmalıdırlar.
Koşul 7: Sokaklar Görünebilirlik ve Yatay Örgü	İyi kentsel mekanlar sokak yaşamı ile değerlendirilmektedirler. Aynı zamanda sokak yaşamını oluşturan öğeler vardır: - Kamusal alanla temas - İnsanları izlemek - Gezinti yapmak - Doğal gözetim - Kültür Sokaklar daha aktif olmalı, çeşitlilik yaratmalı ve geçirgenlik sağlamalıdır.
Koşul 8: Kamusal Alan	Sokaklar kentin kamusal alanındaki en önemli parçalarıdır. Kamunun karşılıklı ilişki kuracağı, karşılaşacağı, izleyeceği ortak mekânları oluştururlar. Kamusal alan karşılaşma eylemini gerçekleştirmesi dışında, yapılı çevreyi tanımlayan festival, karnaval gibi yerel geleneklerin de gerçekleştirilmesine olanak sağlama, yerleri oluşturan imaj ve kimlik unsurlarına anlam kazandırma gibi görevlerde üstlenmiştir.
Koşul 9: Hareket	Toplu taşıma ne kadar iyi olursa olsun, özel araç sahipliği kaçınılmazdır. Ancak zirve saatlerde, özellikle işe gidiş gelişlerde taşıt kullanımı azaltılabilir: - Trafik kontrolleri ile - Doğru ulaşımda alternatif noktalara yatırım yaparak Otopark gereksinmesine yönelik olarak da yaratıcı çözümler geliştirilerek sokak dışı park alanları özendirilmelidir. Özellikle kent merkezlerinde, entegre olmuş garajlarda ya da kent bloklarının çevresinde otopark yerleri ayrılmalıdır.
Koşul 10: Yeşil Alan ve Su Elemanları	Yeşil doku ve su elemanları şu açılardan kentli için önem taşır: - Rekreasyon: Aktif ve pasif oyun alanları, araziler ve bahçeler sağlar - Sağlık: Gürültü, ışık ve havayı filtreler - Anlayış Kazandırır: Gelişme alanlarını sınırlayarak yeşil mekan gereksinmesinin varlığına işaret eder.
Koşul 11: Nirengi Noktaları, Görsel Uyarı	Nirengi noktaları, buluşma yerleri ve daha küçük ölçekli işaretler yaşamda ve kentlerin tasarımında önemli rol oynamaktadırlar. Yapılı çevrenin kalitesini artırarak buluşma yerleri, konuşma noktaları yaratarak, önemli referans noktalarını göstererek ve kamusal mekana hayat vererek, canlandırarak yer hissinin oluşmasına katkıda bulunurlar.
Koşul 12: İmaj Olarak Mimari Stil	Mimari stiller kent binası ya da kent tasarımı anlamında değil, tek tek binaların tasarımı ve görünüşü ile ilgilidir. Burada amaç, kentsel çeşitlilik ve aktivite yaratabilmek için kent formunu bu kavramlara uygun olarak tasarlamaktır.

Montgomery'nin ortaya koyduğu bu ilkeler birçok akademisyen, katılımcı ve sivil toplum örgütü tarafından yeniden yorumlanmış, değiştirilmiş ve detaylandırılmıştır. Örneğin 1975 yılında nitelikli kamusal alan yaratımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kurulmuş, bu doğrultudaki faaliyetlerini 43 ülkede devam ettiren ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Project for Public Spaces (PPS) başarılı kent mekânları yaratmaya ilişkin anahtar noktaları sosyalleşme, kullanımlar&aktiviteler, ulaşılabilirlik&bağlantı ve rahatlık&izlenim olmak üzere dört ana temelde ele almış ve bu temelleri oluşturan alt ilkelerle sentezlediği yol gösterici bir diagram oluşturmuştur.

Şekil 3.4 Başarılı yer oluşturmaya yönelik diagram (What makes a succesful place, b.t.)

PPS yer oluşturma yaklaşımının temel prensiplerini ise şöyle özetler:

Toplunun Önceliği: Bir kamusal alan ancak bu alanı kullanan insanlar tarafından en iyi şekilde gözlemlenebilir ve doğru bakış açısıyla tariflenebilir. Bu insanların alana ait sorunları tanımlayan ve alanı geliştirmek üzerine yoğunlaşan fikirleri vardır.

Topluluğun fikirlerine ve yeteneklerine odaklanıp, etkili bir şekilde değerlendirmek başarılı bir yer oluşturmak için hayati önem taşır.

Tasarımın Ötesinde Yer Oluşturmak: Amaç bir yer oluşturmaksa, tasarım tek başına yeterli olmayacaktır. Mekâna konumlandırılan elemanlar insanları davet etmeli ve rahat ettirmelidir. Yaya yolları biçimselliğin dışında, yaya sirkülasyon dokusuna uyumlu olacak şekilde, aktiviteler arasındaki ilişkiyi etkin kılmayı temel olarak tasarlanmalıdır. Yer oluşturmada ekonomik fırsatlar, yeni girişimler ve farklı kullanımlar yaratmak tasarımdan daha önde gelir. Tasarım yer oluşturmada önemli bir faktördür fakat tek başına yeterli değildir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Yer oluşturma çalışması, Williamsburg (Brooklyn, 2013)

İşbirliği ve Katılım: Katılım, kamusal alanın başarıya ulaşabilmesi için gereken en önemli aktörlerden biridir. Başarılı bir yer oluşturma süreci, farklı aktörlerin katılımı, yenilikçi fikirleri, finansal ve politik destekleri ve planlama sürecindeki rolleri ile mümkündür. Ayrıca bu aktörler yer oluşturma süreçlerini belirleyebilir ve projeyi geliştirebilir (Şekil 3.6). Proje alanı ile ilişkisi olan insanlarla birlikte yerel enstitüler, okullar ve müzeler bu aktörlere örnek verilebilir.

Şekil 3.6 Yer oluşturma çalışması, Deacon Street, Halifax (Deacon Placemaking, b.t.)

Gözlem: Yer oluşturma yaklaşımında gözlem yapmanın yeri tartışmasız çok önemlidir. Başarılı ve başarısız kamusal alanları gözlemlemek bile tasarım sürecinde oldukça faydalı olacaktır. İnsanlar mekânı kendi ihtiyaçlarına uyarlamak için sıra dışı yollara başvurabilirler. Örneğin bir heykel oturup dinlenmek için bile kullanılabilir (Şekil 3.7). Dolayısıyla bir mekânı gözlemlemek o mekânın nasıl kullanıldığına, neye ihtiyaç duyulduğuna ve neyin işlevsiz olduğuna dair çok şey öğretir.

Şekil 3.7 İspanya’da bir kent meydanında dinlenen insanlar (People and Places, b.t.)

Vizyon: Kamusal alanı kullanıcıların değer verdiği, orada olmak istedikleri önemli bir yere dönüştürebilmek için bir vizyon belirlenmelidir. Vizyon belirlenirken; alanı hangi aktivitelerin domine edeceği, bu aktivitelere bağlı olarak hangi elemanların alanda kullanılacağı ve bu elemanların konforlu olmasının yanında

başarılı bir imaj ortaya koyabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi noktaların belirlenmesi gerekir. Vizyon alanı kullanan insanlar ve kullanımlarla ilişkilendirilmeli, alanı kullanan insanlarla birlikte oluşturulmalıdır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 Yer oluşturma çalışması, Detroit (Placemaking, 2014)

Kolay, hızlı ve ucuz dokunuşlarla başlamak: Kamusal alan karmaşıktır ve herşeyi bir anda yapmak mümkün değildir. Başarılı bir yer oluşturmada en iyi deneyim kısa vadeli yeniliklerle kullanımı test edebilmektir (Şekil 3.9). Çiçeklendirmek gibi basit, ekonomik, değiştirilebilir ve kısa vadeli eylemler insanların görüşlerini almak için etkili bir yoldur. Bu tür eylemler adaptasyonu geliştirip, mekânı deneyimleyerek tariflemeyi sağlar. Bu deneyimlere göre bir sonraki aşama veya uzun erimli planlar değerlendirilebilir.

Şekil 3.9 Yer oluşturmada ucuz ve hızlı müdahale örnekleri (Strategies to support art in city, b.t.)

Fonksiyonlar Arasında İlişki Kurmak: Mekânsal öğeler konumlandırılmalarına bağlı olarak kullanımı güçlendirebilir ve öğeler arasında sinerji yaratılabilir (Şekil

3.10). Örneğin bir otobüs durağının yakın çevresine bir bank, çöp kovası ve kahve makinesinin birbirleriyle ilişki kurulmasını sağlayacak biçimde yerleştirilmesi; durakta bekleyen insanlar ve oradan geçen yayalar açısından kullanımı arttıracığı için ayrı ayrı yerlere yerleştirilmelerinden çok daha etkilidir.

Şekil 3.10 Salıncaktan ilham alınan otobüs durağı, Sopot, Poland (Open Resort Culture, 2011)

Kararlı olmak: Her katılım sürecinde olduğu gibi yer oluşturma sürecinde de muhalefet yer alacaktır. Ancak bu muhalefet genellikle kamusal alan yaratma sürecinin daha önce yer oluşturma yöntemiyle ele alınmamış olmasından kaynaklanır. Kararlılıkla doğru aktörlerle görüşmek, yöntem ve fikirleri aktarmak ve onların desteğini almak, doğru insanları projeye bağlamak projeyi istenilen sonuca götürür.

Biçim ve Fonksiyon: İnsanlar genellikle mekân oluşturulduktan sonra, mekânı nasıl kullanacaklarını düşünürler. Oysa biçim işlevi izler. Yer oluşturmada tasarım elbette önemlidir ancak biçimi, alandaki aktivitelerin gerektirdiği elemanlar belirler. Bu nedenle tasarım veya iyileştirme aşamasında aktif kullanımları göz önünde bulundurarak bunlara odaklanmak, pahalı peyzaj elemanları, kent mobilyaları ve anıtlardan kaçınmak maliyeti düşürür ve uygulanabilirliği artırır.

Finansal boyut: Yer oluşturmaya ilişkin projelerde finansal yetersizlik, genellikle hiçbirşey yapmamanın bahanesi olarak kullanılır. Oysa temel altyapı öğeleri oluşturulduktan sonra eklenecek kentsel elemanlar için yüksek maliyet söz konusu değildir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, kamusal alanın değerinin artırılması kamusal

alanın etrafındaki fonksiyonların ve birimlerin değerin de artmasına neden olacaktır. Bu bağlamda kamusal ilişki içerisinde bulunan aktörler de projenin kazanacağı değer doğrultusunda katkıda bulunacaklardır.

Devamlı ve esnek yönetim: Yer oluşturmada başarının yüzde 80'i yönetime bağlıdır. Çünkü günden güne değişen kullanımlar yönetim sürecini kritik bir süreç haline dönüştürebilir. Estetik anlayışı, ihtiyaçlar, çevresel faktörler sürekli değişim halindedir. Bu nedenle mekân kullanımında zaman içinde ortaya çıkan farklı ihtiyaçlara etkili bir şekilde ayak uydurma ve adapte olma gereği ortaya çıkar. Bu soruna ancak sürdürülebilir ve yeniliklere açık bir yönetim yapısı gerekli geri dönüş sağlayabilir.

Tüm bu ilkeler göz önünde bulundurularak hayata geçirilen bir yer oluşturma projesi, yaratıcılıkla beslendiği oranda başarıya ulaşacaktır.

3.3 Yer Oluşturmada Yaratıcılık ve Yaratıcı Yer Oluşturma Yaklaşımları

Yaratıcılık, başarılı ve sürdürülebilir bir yer oluşturma sürecinin en önemli adımlarından biridir. Kamusal mekânın çekiciliğini artırır ve mekânı bulunduğu kente özgü bir hale getirir. Kavramsal olarak yaratıcı yer oluşturma ise bize, mekânın kimliğini ve kalitesini kullanıcıların ilgi alanları doğrultusunda dönüştürürken sanat, kültür ve yaratıcılığın gücünden faydalanan ve halen gelişmekte olan bir uygulama alanını tarifler.

Bu uygulamalar yerel sakinleri yerinde tutabilmeye, kamusal alanları arttırmaya, sürdürülebilir sağlıklı toplumu yaratmaya katkıda bulunur. Öte yandan toplumun refah ve zenginlik seviyesini yükseltmeyi ve kentlerin koşullarını tanımlamayarak küresel ölçekte fark edilir kılabilmeyi teşvik eden bir stratejidir.

Kamusal mekânın “yer”e dönüştürülmesi kullanılabilirliğin ve sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önem taşır. Bu doğrultuda kamusal alanların kullanılan, canlı ve gerçek kamusal mekânlara dönüştürülmesinde paydaşların ve yaratıcı yer

oluşturma yaklaşımlarının etkisi büyüktür. Yaratıcı yer oluşturmanın başarısı hükümetler, yatırımcılar, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, sanatçılar ve vatandaşlar gibi birçok farklı paydaşın arasındaki sağlıklı işbirliğine bağlıdır. Öte yandan toplum ile mekân arasındaki ilişkiyi güçlendirme sürecinde, kültürel bölgeler, sanatçıların yeniden yer seçmesi, karma kullanımlı gelişim bölgeleri, yerel kültürel planlar, yaratıcı endüstriler, kent tasarımı ve toplumsal sanat gibi yaratıcı yer oluşturmaya ilişkin birçok yaklaşımdan yararlanılabilir.

Kültürel Bölgeler: Kültürel bölgeler, sanat, rekreasyon, eğitim veya turizme odaklanarak tasarlanan/geliştirilen, içinde kültürel fonksiyonların yoğun bir şekilde yer bulduğu karma kullanım alanlarıdır. Kültürel bir bölge galerilere, gösteri alanlarına, müzelere, sanat atölyelerine, yaratıcı sanat ürünlerinin satıldığı perakende dükkanlara, müzik ve dans stüdyolarına, sanat eğitimi veren kurslara veya botanik bahçelerine ev sahipliği yapabilir. Karma kullanım alanı olan bu bölgeler de çoğu zaman ofis ve konutlar da yer alabilir (Cultural Districts and Urban Development,2001).

Kültürel bölgeler kentlerde cazibe merkezleri oluşturur. Karma kullanım yaklaşımını geliştirme, yüksek kent tasarım standartlarını sağlama ve kamusal alanları arttırma amacıyla kamusal sanattan faydalanır. Bu bölgelerde atıl durumdaki endüstri tesislerinin yenilenmesi ile odak noktaları biraraya getirilerek ziyaretçilerin mekânla daha kaliteli bir ilişki kurabilmesi sağlanabilir (şekil 3.11).

şekil 3.11 Distillery Bölgesi, Toronto (The Distillery District, bt.)

Yaratıcı endüstriler: Sanayi kümeleri her sektörü içinde barındırabilirken; yaratıcı endüstri kümeleri özellikle kültürel ve yaratıcı ürünler üreten tasarım, medya, mimarlık, müzik, televizyon, film, moda, reklam, animasyon, sahne ve performans sanatlarına yönelik sektörel birimleri barındırır. Bu birimler birbirleri ile ilişki kurmalarını kolaylaştıracak bir şekilde konumlandıklarında, işletmeler aktivite döngüleri kapsamında birbirlerini tamamlayan servislerin avantajlarından faydalanırlar (Creative cities, 2011). Dolayısıyla yaratıcı endüstri kümeleri nitelikli iş gücünü çekerek ekonomik değer yaratan ve kentte belirli bir yerin dönüşümünü sağlayan önemli bir etken olarak karşımıza çıkar.

Yaratıcı endüstri kümeleri hükümetlerce uygulanan vergi muafiyetleri ve teşviklerle desteklendiğinde, bulundukları kentleri kolaylıkla kalkındırır ve canlandırır. Örneğin Toronto'da moda, tasarım, film ve televizyon temelli yaratıcı endüstriler, kentte üretimi ve büyümeyi geliştirmek amacıyla vergi indirimleri ve diğer yardımlardan faydalanmaktadırlar. Toronto'daki yaratıcı endüstri kümeleri şehir merkezinden itibaren şehrin farklı bölgelerinde (Liberty Village ve Distillery District'te) görülebilir. Ayrıca hükümetler yer belirleme politikaları doğrultusunda da belirli endüstri kümeleri için mekân sağlamaktadırlar. Miami'deki tasarım bölgesi (Şekil 3.12), Silikon Vadisi, Birmingham Mücevher Meydanı ve South Yorkshire yaratıcı endüstri kümelerine örnek verilebilir (Diy Creative Placemaking, bt.).

Şekil 3.12 Miami Tasarım Bölgesi, Miami (Miami Design District, 2016)

Kentsel tasarım: Kentsel tasarım, kamusal alanın fonksiyon ve estetiğini geliştirerek kamusal alan kullanımını kolaylaştıran ve eğlenceli hale getiren bir araçtır. Başarılı bir kentsel tasarım boş ve terkedilmiş bölgeleri yeniden canlandırıp güvenliği sağlayabilir; hatta refah seviyesini artırıp iş fırsatları yaratarak farklı grupları da biraraya getirebilir. Dolayısıyla kentsel tasarım kentin dönüşümünde başvurulabilecek en önemli araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel tasarım ile belirlenen hedefler doğrultusunda bölgedeki sokaklar, parklar, yapılar ve hatta yapıların cephe malzemeleri ve yükseklikleri dahi yeniden şekillenebilir. Dolayısıyla tasarım süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. Özellikle bölgede yaşayanların gelecekte nasıl bir mekânda yaşamak istedikleri araştırılmalı ve çıkan sonuçlar doğrultusunda tasarım süreci geliştirilmelidir.

Günümüzde birçok şehir kendi kentsel tasarım ilkelerini geliştirmiş; bu ilkeler kamusal alanların standartlarını yükselterek yaşam kalitesini arttırmıştır. Örneğin kentsel tasarım ile yeniden ele alınan Toronto'daki Evergreen Brickworks (Şekil 3.13) ve Artscape's Wychwood Barns cezbedici kamusal alanları ve çok fonksiyonlu yapılarıyla kentin buluşma noktası haline gelmiştir (Diy Creative Placemaking, bt.).

Şekil 3.13 Evergreen Bölgesi, Toronto (Evergreen Brick Works, 2016)

Karma kullanımlı gelişim bölgeleri: Belirli bir bölgede belirli bir fonksiyonun yer seçtiği (örneğin sadece konut ya da sadece ticaret fonksiyonlarının yer seçtiği) eski kent planlama anlayışına karşın, endüstriyel üretimle birlikte daha güvenli ve sağlıklı konut alanlarının oluşturulması ve 21. yüzyılda kentlerin değişen doğası farklı fonksiyonların bir arada olduğu karma kullanımlı gelişim bölgeleri fikrini doğurmuştur.

Kent planlamada yeni bir yaklaşım olarak karşımıza çıkan karma kullanımlı gelişim bölgeleri kentlere yeni bir soluk getirirken, çeşitli kentsel tasarım yöntemleriyle farklı fonksiyonları bir araya getirerek merak uyandıran, cezbedici kamusal alanlar yaratmaya odaklanmıştır. Yaklaşımın temelinde kentlinin aktiviteler arasında zaman kaybetmesini önlemek ve böylelikle yaşam kalitesini arttırmak yatar.

Karma kullanımlı bölgeler, sürdürülebilir bir yaklaşımla ele alındığında yapılaşmış ya da yapılaşmamış tüm kentsel alanlarda hayata geçirilebilir. Bu bölgeler özellikle tek durak mesafesindeki bir kentsel alan içinde konumlanır ve bölgede yaşayanlara konut ve çalışma alanı sağlar. Ayrıca bu bölgelerde komşuluk üniteleri genişletilerek, bölgede yaşayanlara çalışma saatleri dışında vakit geçirebilecekleri, alışveriş yapabilecekleri ve kültürel faaliyetlere katılabilecekleri kamusal alanlar da oluşturulabilir (Defining Mixed-use Development,2003).

Günümüzde birçok kent karma kullanımlı bölgeleri temel alan planlama politikalarına adapte olmuştur. Bu bölgelerde farklı uygulamalar kapsamında binaların çıkışları doğrudan kamusal bir meydana bağlanabilir ya da bölgedeki binalar aynı anda ticaret, ofis, konut ve kültürel birimlere ev sahipliği yapabilir. Karma kullanımlı bölgelere örnek olarak Amerika Birleşik Devletlerde Distillery District, Artscape Wychwood Barns, the Regent Park Arts and Cultural Centre, Rockford, Illinois and Habersham Güney Carolina (Şekil 3.14) verilebilir (Diy Creative Placemaking, bt.).

Şekil 3.14 Habersham, Güney Karolina (Habersham Sc, 2016)

Sanatçıların yeniden yer seçmesi: İnsanların kamusal alana sahip çıkmaları ve geliştirmeleri için yaratıcı ve kültürel uyarılara ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı karşılama ve kamusal alanı çekici kılma sürecinde ise sanatın ve sanatçının rolü oldukça büyüktür. Ancak sanatçıların geçmişten bugüne yaşamayı tercih ettiği kentsel bölgelerdeki bina ve kira değerlerinin zaman içinde artması, yaşamak ve sanatlarını icra edebilmek için düşük maliyetli mekânlara ihtiyaç duyan sanatçılar için yeni arayışlara neden olmuştur.

Bu noktada son yıllarda ortaya çıkan sanatçıların yer değiştirmesine yönelik projeler, sanatçılar ve kamusal alanlar için çekici birer fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bu projeler sanatçıları teşvik edip, sanatsal aktiviteleri çekici hale getirmekte ve terk edilmiş tarihi kentsel bölgeleri yeniden canlandırmaktadır.

Bu yer değiştirme devlet yardımları sayesinde, sadece yapıların rehabilitasyon maliyeti karşılanarak dahi gerçekleştirilebilir. Burada temel amaç bu projelerden bir akım yaratmak ve konsantre olmuş yaratıcı enerji kümelerini toplumun bir mekânizması haline getirerek, çöküntü alanlarına dönüşmüş tarihi kentsel bölgelerde yaşanabilirlik seviyesini arttırmaktır (Collaborations on the creative campus, 2005).

Sanatçıların yer değiştirmesine yönelik projelere Amerika'daki Uptown Racine, Cleveland ve Paducah örnek verilebilir. Canada'da ise Winnipeg ve Hamilton bu

stratejiyi kullanmış ve yaratıcı sanatsal alanlar olarak sanatçıları cezbetmişlerdir (Diy Creative Placemaking, bt.).

Yerel kültürel planlar: Kültürel planlama kültürün stratejik ve bütünsel bir şekilde kamu planlaması süreçlerine dahil edilmesidir. İşbirliklerinden faydalanarak, katılımcı yöntemlerle yürütülen bu süreç, kültürel çerçevenin tanımlanması ve eylem planı için stratejinin geliştirilmesiyle devam eder ve sonunda kültürel plan oluşturulur. Bu plan sanat odaklı politikaları içeren kentsel kültürel gelişim için stratejik bir belge niteliğindedir (Yerel Yönetimleri İçin Kültürel Planlama, 2016).

1970’li yıllarda kentsel dönüşümün bir aracı olarak ortaya çıkan kültürel planlama anlayışı günümüzde sağlıklı ve sürdürülebilir toplumları inşası için; sosyal, ekonomik ve çevresel planlama ile eşit derecede etkili 4 temel araçtan biri olarak görülmektedir.

Özellikle 1980’li yıllara gelindiğinde Avustralya’da kültür eksenli planlama çalışmaları “yaratıcı kent” söylemiyle ilişkilendirilerek farklı bir boyut kazanmış ve planlamanın yeni bir yolu olarak görülmeye başlanmıştır. Bu yaklaşım, kente dair tüm sosyal, ekonomik ve çevresel çözüm arayışlarında yaratıcılık vurgusunun öne çıkmasına yol açmış ve kültürel gelişmeyi sosyal ve ekonomik gelişmeyle bütünleştirme çabasını doğurmuştur (Karaca ve Kiper, 2011).

Yerel kültürel planlar, toplumun kültürel değerlerini ve kent kimliğini geliştirebilmek yönünden önem taşır. Bu yaklaşım ile toplumun müzakarelere dahil olması ve katılımın sağlanmasını hedeflenir. Kültürü şehirlerin ekonomik ve sosyal yapılarına entegre eden bu planlar, kentteki yaratıcı aktivitelerin üst seviyelerine ulaşabilmesine olanak sağlar.

İlk örneklerine Avustralya’da rastlanan ve zamanla belediyelerce hazırlanmaya başlanan yerel kültürel planlar toplumsal gelişimi hedeflemektedir. Yerel kültürel planlar daha sonra Kuzey Amerika ve Kanada’da yoğunluk kazanmıştır. Niagara,

Huntsville, South Gergian Bay ve Prince Edward County bu yaklaşımla verilebilecek en bilindik örneklerdir (Diy Creative Placemaking, bt.).

Toplumsal sanat: Toplumsal sanat hareketi 1960'lı yıllarda Kuzay Amerika, Canada, İngiltere ve Avustralya kentlerinde ortaya çıkmıştır. Çok güçlü bir mekân yaratma aracı olan toplumsal sanat, belirli bir program dahilinde gerçekleştirildiğinde sanat ve kamusal alan arasındaki boşluğu doldurur. Gönüllülerce yürütülen aktiviteleri kapsayan toplumsal sanat kamusal alanın sahiplenilmesi ve kente özgü bir alana dönüştürülmesinde önemli rol oynar (Art and the public sphere,1992).

Çoğunlukla profesyonel sanatçıların yönlendirmeleriyle, sanatla aktif ilişkisi bulunmayan insanların işbirliği içinde çağdaş sanat aktivitelerine katılması olarak tanımlanır. Bu aktiviteler genellikle ekonomik açıdan yoksun kent bölgelerinde veya çöküntü alanlarında gerçekleştirilir. Burada amaç toplumsal sanat aktiviteleri aracılığı ile kamusal alanın dönüşümünü sağlamaktır.

Gelişen ekonomiyle birlikte, şehirlerdeki kültürel bölgelerde gerçekleştirilen büyük ölçekli festival ve etkinliklerle de katılımcıların yaratıcı aktivitelerin içinde bulunması için çalışmalar yürütülmektedir (Şekil 3.15). Bu çalışmalar toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi ve kentsel alanla kentli arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi açısından önem taşır (Diy Creative Placemaking, bt.).

Şekil 3.15 San mateo, California (City for all, 2014)

Yer oluşturma sürecinde bahsedilen tüm bu yaklaşımları göz önünde bulundurmak koşuluyla, başka bir yerde uygulanmış projelerin benzerleri yerine toplumun karakterine uygun ve sadece o mekâna özgü projeler hayata geçirildiğinde; sonuçlar oldukça başarılı ve hayret verici olacaktır.

Bu sürecin bir parçası olarak sanatın da, toplumun yaşam kalitesini yükseltme, kentleri canlandırma ve dönüştürme süreçlerine ivme kazandırabilme konusunda hayati bir rolü vardır.

3.4 Kent Mekânının “Yer” e Dönüşümünde Sanatın Rolü

“Sanat sadece kentler için faydalı bir olgu değil; kentlerin ne için var olduğuna ilişkin derin bir kavrayıştır. Şairlerin, ressamların, fotoğrafçıların olmadığı bir kent kısırdır” Rebecca Solnit, 2013.

Mekân algısı insan için oldukça önemlidir, insan nerede olduğunu bilmek ister. Bunun için sadece mekânın tanımlanması da yeterli değildir, sözkonusu mekânın diğer mekânlarla olan ilişkisinin anlaşılması tüm çevrenin yorumlanabilmesini sağlar. Böylece kişi yönlenebilir ve hareket eder. Sonunda tüm çevreyi deneyimleme, değiştirme ve şekillendirme olanağı yakalar. Mekânın fiziksel boyutu, algısal sürecin duyum aşamasında işlenir, mekânın kavramsal boyutu ise algısal sürecin zihinsel aşamalarının sonucudur.

Algılama mekânda var olan baskın duruma göre ve duyu organlarına olan etkisi doğrultusunda değişebilmektedir. Bu durum görme, işitme, dokunma ya da koku alma duyularından birinin öncelik kazanmasına neden olur. Ancak algı, çevreyi sadece görmek ya da sadece hissetmekten daha fazlasını ifade eder (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

Paul A. Bell, (1990) algının eşzamanlı çalışan dört boyutunu belirlemiştir. Bunlar:

- Bilgiyi düşünmeyi, düzenlemeyi ve saklamayı içeren, öte yandan çevreyi hissetmemizi sağlayan bilişsel boyut,

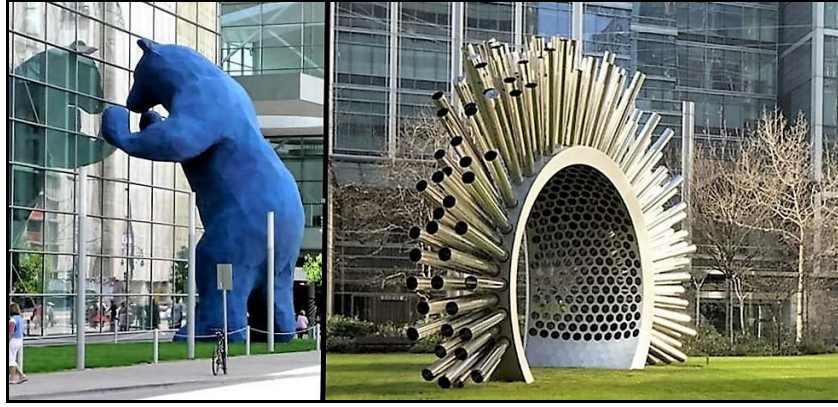
- Bulunduğumuz çevreden türeyen anlam ve çağrışımları kapsayan. Yorumlayıcı boyut,
- Değerleri, tercihleri, ‘iyi’ ile ‘kötü’ kararı kapsayan değerlendirici boyut,
- Çevreyi algılamamızı etkileyen hislerimizi içeren, aynı şekilde çevrenin algılanışının hislerimizi etkilemesine dayanan duygulanım boyutundan ibarettir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

İşte sanat tam da bu, duygulanım boyutunda kentsel mekânın algılanmasında ve yer oluşturma sürecinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkar. Hem sanatın hem de yer oluşturma sürecinin karışık terimler olmaları ve sabit bir anlamlarının olmamalarından dolayı aralarındaki ilişki tartışmalı durumlara yol açabilmekle birlikte; başarılı ve yaratıcı mekân oluşturmada sanatın çok önemli bir rol üstlendiği kabul edilmektedir.

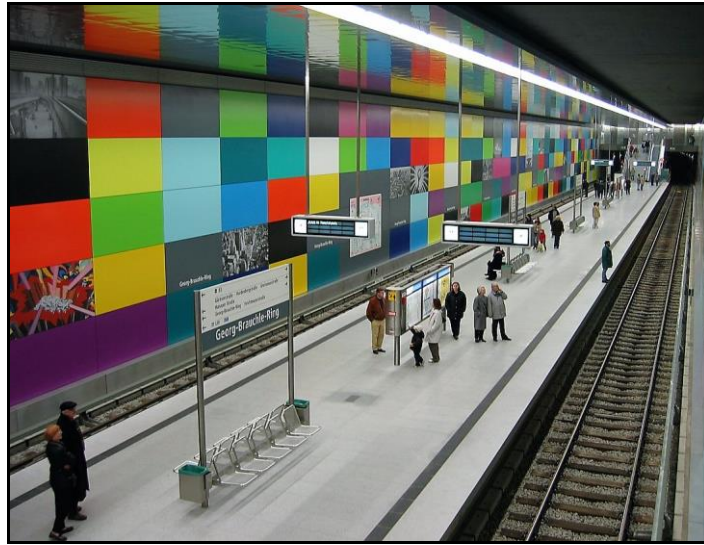
Şekil 3.16 Yer oluşturmada sanatsal müdahale örnekleri (Innovation zones, 2013)

Kentleşme bilinci geçmiş ülkelerde sanat, bilinen işlevlerinin ötesinde, yer ve aidiyet duygusunun oluşturulmasında ve çevresel kimliğin güçlendirilmesinde önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gitgide aynılan günümüz kentlerinde sanat, kimlik kazandırma ve özgünleştirme etkisiyle dönüşümün öncülerinden biri haline gelmiştir.

Şekil 3.17 Yer oluşturmada kimliği güçlendiren sanatsal müdahaleler (Public art public input, 2015)

Kamusal sanat eserleri insanların sınırsız etkileşim olanağına sahip olduğu açık veya kapalı tüm kamu mekânlarında yer seçebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Kamusal sanat herşeyden önce, galeri tipi sanattan tamamen farklı bir sanat biçimidir. Galeride sergilenen sanat ürünü mekândan bağımsızdır. Katılım tercih ve zaman gibi bağlayıcılarla ilişkilidir. Kamusal sanat ise var olduğu alana özgüdür ve izleyicisi ile etkileşim içinde anamlanır ve dönüşür. Bu etkileşim, sadece görme, duyma, koklama veya dokunma duyularıyla gerçekleşebildiği gibi aynı anda tüm duyulara da hitap edebilir. Bazı durumlarda ise sanat ögesi farkedilmez; ki bu söz konusu sanat ögesinin alanla ve toplumla ilişki kuramamasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 3.18 Münih'te bir metroda uygulanan yer oluşturma çalışması (Greater Munich, 2016)

Sanatsal öğeler kentsel mekânlarda anlamı, kimliği ve yönelimi güçlendirir. Bu elemanlar, mekânın imgesini ve okunabilirliğini güçlendirirler. Burada sanat öğeleri ile kentsel mekândaki yapısal doku arasında uyumlu bir ilişkinin ve bütünleşmenin sağlanmasına ve elemanların yaya hareketi dikkate alınarak konumlandırılmasına dikkat etmek gerekmektedir (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 Chicago’da bir yer oluşturma çalışması (Of research coding, 2013)

Bulunduğu alan ve toplum ile etkilişimi bağlamında başarılı kamusal sanat uygulamalarına örnek vermek gerekirse ilk akla gelen Signoria Meydanı (Piazza della Signoria) olacaktır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20 Signoria Meydanı, Floransa (Wikipedia, 2006)

Yaklaşık yedi yüz yıldır insanların buluştukları, eylem ve etkinlikler için toplandıkları meydan, ev sahipliği yaptığı Davud, Perseus, Medici, Hercül ve Cacus gibi birçok heykel nedeniyle bir açık hava müzesini andırmaktadır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21 Signoria Meydanı, Floransa (Piazza Della Signoria, 2014)

Buradaki sanatsal öğelerin birbirleri ve bina cepheleri ile olan ilişkileri, dolaşımı kesintiye uğratmadan, merkezi çeşitli etkinlikler için serbest bırakacak şekilde konumlanmış olmaları; ziyaretçileri etkilemekle kalmaz, aynı zamanda yönlendirir. İç içe geçmiş iki alan algısı yaratan L şeklindeki Signoria Meydanı daha sonra Camillo Sitte'nin tanımladığı meydan tasarımı ilkelerinin de temelini oluşturmuştur.

Sanat ve mekân arasındaki ilişki çift yönlüdür. Sanat öğesinin toplumla buluştuğu kentsel mekân, bu buluşmadan birçok açıdan etkilenir ve dönüşür. Öte yandan mekânın imkanları ve kısıtlamaları da şüphesiz sanat öğesini dönüştürür. Bu dönüşümün etkileri kullanıcıların mekân ve sanatla kurdukları ilişkiye bağlı olarak güçlü ve uzun vadeli olacaktır. Dolayısıyla bu sürecin planlı bir biçimde ele alınması gerekir ve bu durum genellikle, jürinin de içinde olduğu bir yarışma süreci olarak karşılık bulur. Bu süreçte jürinin, mekânla sanat ilişkisinin sadece sanatçının görüşüne bırakılmaması noktasında önemli bir görevi vardır. Dünyadaki birçok şehir bu tarz programları ve politikaları uygulamaktadır. Özellikle sanat eserlerinin maliyetinin proje bazında düşük olması, bu tür fikirlerin sahiplenilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda, Kanada'nın birçok kentinde,

Amerika'da Chicago, Miami ve Portland'da yer oluşturma süreçleri hayata geçirilirken bu tür programlardan faydalanılmıştır (Pps, bt).

Özellikle yeniden canlandırma projelerinde yer ve aidiyet hissi yaratması ve kentsel çekim noktaları oluşturması nedeniyle tercih edilen sanatsal projeler, mekânı eşsiz kılmanın ötesinde, mekâna hayranlık duymayı sağlayacak kadar etkili olabilmektedir. Fakat bu etkiyi yaratabilmek adına bütün aktörlerin (sanatçılarla birlikte şehir plancıları, mimarlar, mühendisler, belediyeler, mekânı kullanacak insanlar ve diğer tüm geliştiriciler) ilgili süreçlerde işbirliği içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir.

BÖLÜM DÖRT

URLA SANAT SOKAĞI'NDAKİ DÖNÜŞÜMÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Urla Sanat Sokağı'nda yaşanan dönüşümün yaratıcılık bağlamında değerlendirilmesi ve sözkonusu dönüşümün kent ve kentte yaşayanlar üzerindeki etkilerini anlayabilmek adına derlenen veriler açıklanacaktır. Söz konusu veriler alana ilişkin araştırmalara, mekânsal analizlerin sonuçlarına, kullanıcılara uygulanan anketlere, gözlemlere ve özel görüşmelere dayanarak oluşturulmuştur.

4.1 Çalışma Alanının Konumu

Urla ilçesi, İzmir ilinin 32 km. batısında, kendi adını taşıyan yarımadaının merkezinde yer alan bir yerleşim merkezidir. Kuzeyinde Ege Denizi, güneyinde Düden Körfezi ve Seferihisar ilçesi, batısında Çeşme ilçesi, doğusunda ise Güzelbahçe ilçesi yer almaktadır (Şekil 4.1). 728 km² yüz ölçümüne sahiptir ve denizden yüksekliği 50 metredir (Urla Belediyesi, 2015, s. 24).

Şekil 4.1 Urla ilçesinin konumu (İzmir Valiliği, 2015)

Çalışma alanı olan Urla Sanat Sokağı ise kentin en eski caddelerinden biri olan Zafer Caddesi'nin bir bölümünü oluşturmaktadır (Şekil 4.2). Cadde geçmişten günümüze kentin en önemli ulaşım ve ticaret aksı olmuştur.

Şekil 4.2 Sanat Sokağı'nın Urla ilçesi içindeki konumu

4.2 Çalışma Alanının Tarihsel Süreç İçerisinde Kentsel Gelişimi

Ege Bölgesinde yer alan İzmir'in bir ilçesi olan Urla, İskele Bölgesi ve “Merkez Urla” olarak adlandırılan iki iç yerleşim alanından oluşmaktadır. İskele Bölgesi'nde bulunan antik kalıntılar, ilçenin tarihinin Prehistorik Döneme kadar uzandığını göstermektedir (Erkanal, 2002). Antik adı Klazomenai olan yerleşme, kurulmuş son Ionia kentidir (Cook, 1962). Urla, Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde Çaka Bey tarafından Bizanslar'ın elinden alınmışsa da (Atay, 1978), 1093 yılında tekrar Bizanslılar'ın eline geçmiştir (Baykara, 1974). Önceleri İskele Bölgesi'nde yerleşik düzen kurulsada, Beylikler Dönemi'nde Venedik ve Cenevizliler'in kıyılara saldırımları nedeniyle halk kentin iç kısımlarına yönelerek, daha korunaklı olan merkeze yerleşmiştir (Atay, 2003). XV. yüzyılda Osmanlı Devleti hâkimiyeti altına giren yerleşim, zamanla hem kara hem de deniz ticaretinde büyük gelişme göstermiştir (Baykara, 1974). Bu süreçte farklı mimari özelliklere sahip birçok yapı

inşa edilmiştir. XVIII. yüzyılda deniz ticareti, İzmir Limanı'nın etkisi altına girince Urla canlılığını yitirmeye başlamıştır (Atay, 2003). XVIII. ve XIX. yüzyılda Ege Adaları'ndan Urla'ya göçler başlamış ve farklı etnik grupların bu dönemdeki birlikteliği kent dokusunun genel yapısını da etkilemiştir (aktaran Erturgut, 2010, s. 32).

Kentte eğimin az olduğu yamaçlarda ticari merkez olan arasta ve yamaç üstlerinde tarihi konutlar bulunmaktadır. Çalışma alanı olan Urla Sanat Sokağı'nı da kapsayan Zafer Caddesi ise kent merkezinin ana aksı konumundadır ve üzerinde gerek konut gerekse de ticaret işlevine sahip yapılar görülmektedir. Zafer Caddesi, XIX. yüzyılda kentin en önemli ticaret aksı olması nedeniyle konut ve ticaret işlevinin birlikte yer aldığı yapılara da ev sahipliği yapmaktadır. Tarihi kent merkezinde yer alan konutların büyük çoğunluğu Osmanlı Dönemine aittir ve günümüze ancak XIX. yüzyıla ait yapılar ulaşmıştır. Bu yapılar çoğunlukla Zafer Caddesi ve Postane Sokak üzerinde (Şekil 4.3) görülmektedir (aktaran Erturgut, 2010, s. 32).

Şekil 4.3 Urla Sanat Sokağı'ndan bir görünüm, 1934 (Urla Sanat Sokağı Platformu, 2016)

Çoğunlukla Rum nüfusun konut ve işyerlerinin bulunduğu Zafer Caddesi, XIX. yüzyıl Urla'sının en prestijli alanıdır. Yapı ustalarının çoğunun Rum olması,

Türklere ait konutların da geleneksel Türk evinden farklı mekânsal özelliklere sahip olmasına neden olmuştur. Doku içerisinde konut olarak özgün fonksiyonunu koruyan yapıların yanı sıra, ihtiyaca ve yapı sahibinin isteğine bağlı olarak fonksiyon değiştiren yapılar da görülmektedir.

Şekil 4.4 Urla Sanat Sokağı'ndan bir görünüm, 1934 (Urla Sanat Sokağı Platformu, 2016)

Bu alan, 1922 Urla yangınından etkilenmemiş ve özgün kimliğini günümüze dek büyük ölçüde korumuştur (Şekil 4.4). Her iki yanında bitişik nizamda yapılanmış sivil mimarlık örneklerinin yer aldığı Zafer Caddesi'nde korunması gerekli tarihi ve mimari niteliklere sahip yapılar bulunmaktadır (Uğurlu ve diğer, 2007, s. 10).

2000'li yılların başında gitgide büyüyen Urla'da farklı alt merkezlerin oluşması Zafer Caddesi'nin çekiciliğini azaltmıştır. Bu süreçte işletmelerin terk etmeye başladığı sokağa eski canlılığını kazandırmak üzere, sokakta yer seçen oldukça az

sayıdaki sanatçılar, şehir dışından sanatçıların da katılarak eserlerini sergilediği bir etkinlik düzenlenmiştir. İlk kez 2009 yılında gerçekleştirilen bu etkinlik sonucunda sokağın Sanat Sokağı olarak dönüşümü fikri doğmuş, şu an sokağın başında yer alan mozaik tabela da söz konusu etkinlik de üretilerek Atatürk Kültür Merkezi'nin duvarında yerini bulmuştur (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Urla Sanat Sokağı'nın mozaik tabelası, 2016

Takip eden yıllarda özellikle İstanbul ve İzmir gibi kentlerden gelen sanatçılar Urla'nın bu tarihi sokağını keşfetmiştir. Burada tarihi yapıları satın alarak ya da kiralayarak, bu yapılarda atölyelerini kuran sanatçılar zamanla diğer sanatçıları da sokağa çekmiş; sokak resim, heykel, seramik ve müzik atölyelerine, butik giyim mağazalarına ve kitap kafelere ev sahipliği yapmaya başlamıştır. 2011 yılında sanatçılar bir araya gelerek Urla Sanat Sokağı Derneği'ni kurmuş ve sokak etkinliklerini bu dernek çatısı altında organize etmeye başlamışlardır. Urla Belediyesi ise, derneğin faaliyetleriyle birlikte tanınmaya başlayan Sanat Sokağı'na ilk kez 2013 yılı faaliyet raporunda yer vermiştir (Urla Belediyesi Faaliyet raporu, 2013). 2014 yılında da Sanat Sokağı tabelaları belediye yetkililerince sokağın giriş ve çıkışlarına yerleştirilmiştir (Şekil 4.6).

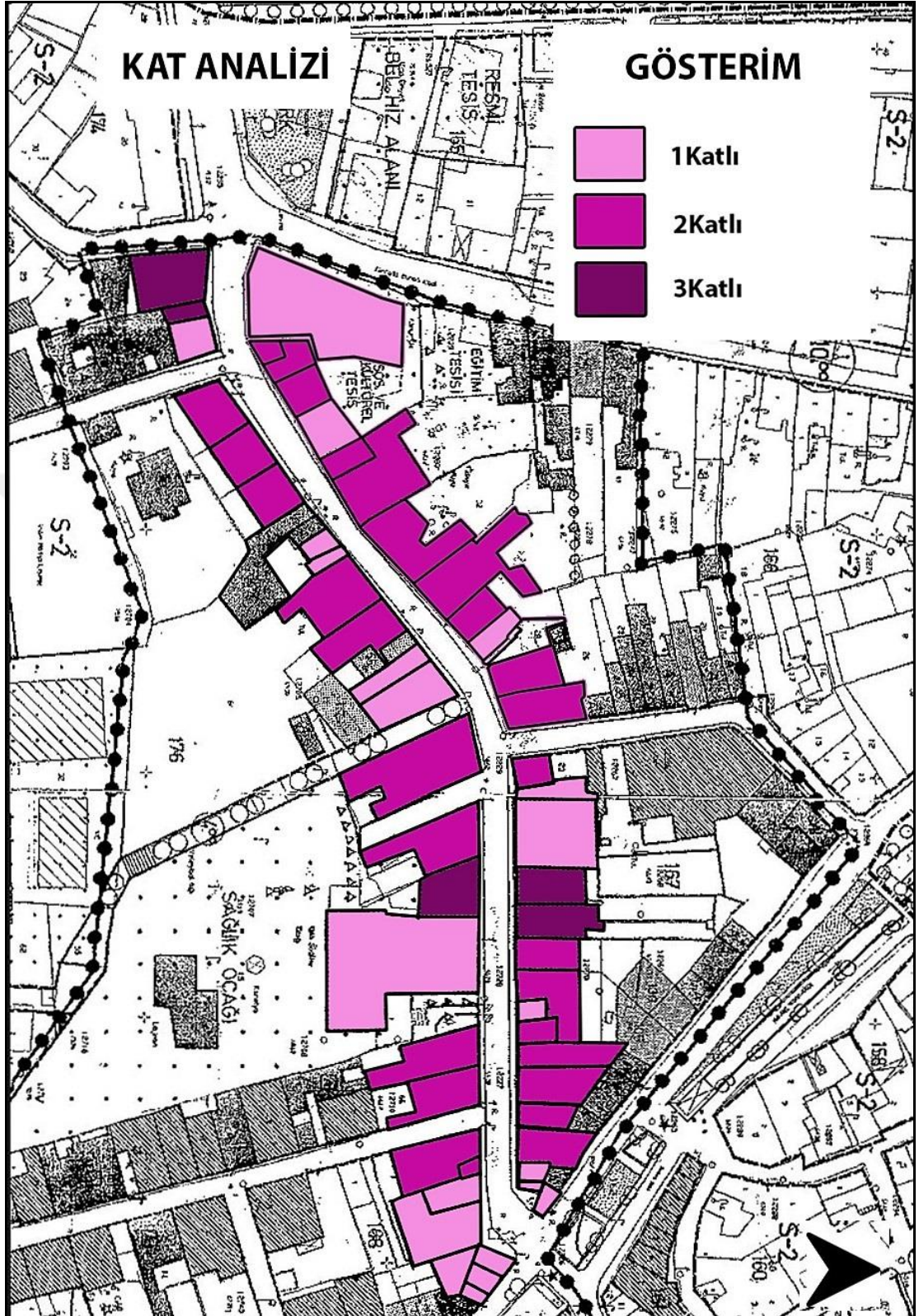
Şekil 4.6 Urla Belediyesi'nin yerleştirdiği tabelalar, 2016

2014 yılından itibaren Urla Belediyesi'nin desteği ile sokağın tanıtımı ve yeniden canlandırılması amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmış, bu doğrultuda hayata geçirilen antika pazarları, enginar festivalleri, bağbozumu ve çocuk şenlikleri gibi etkinlikler sokağın tanıtımına katkıda bulunurken, hem yerel ekonomiyi canlandırmış hem de sokağa özgü yeni kültürel değerler oluşturmuştur.

4.3 Çalışma Alanına İlişkin Mekânsal Analizler

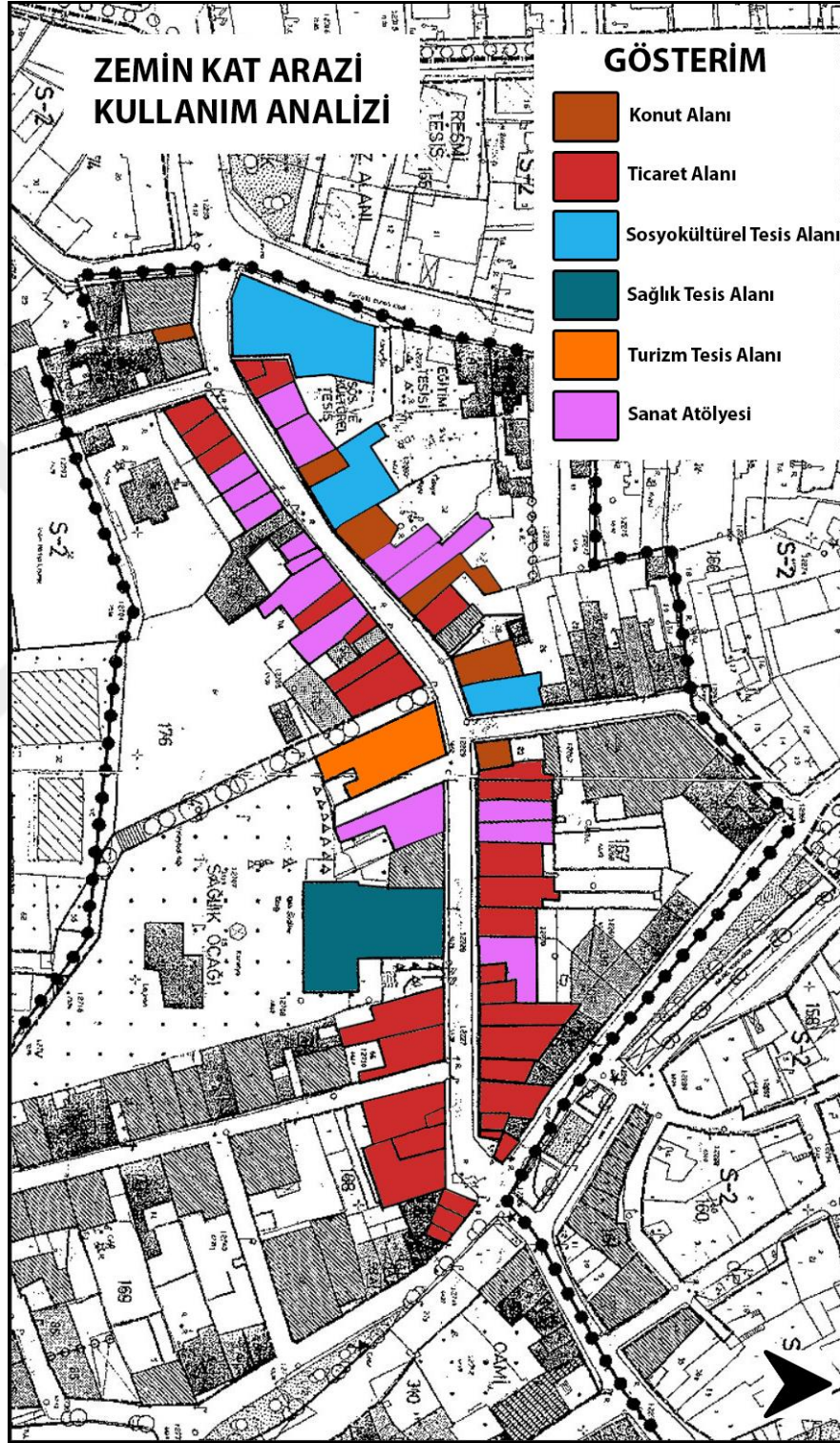
Urla Sanat Sokağı'nda bina kat adetleri, yapı cephe durumları, zemin ve zemin üstü arazi kullanımı, detaylı yapı kullanımı, sanatsal mekânlar ve tescilli yapıların mevcut durumunu ortaya koymak adına çeşitli mekânsal analiz çalışmaları yapılmıştır (Şekil 4.7- 4.15).

Urla Sanat Sokağı az katlı yapılarla çevrelenmiştir. Sokakta bulunan 55 adet yapının 21'i tek katlı, 29'u iki katlı, 5'i ise üç katlıdır (Şekil 4.7).

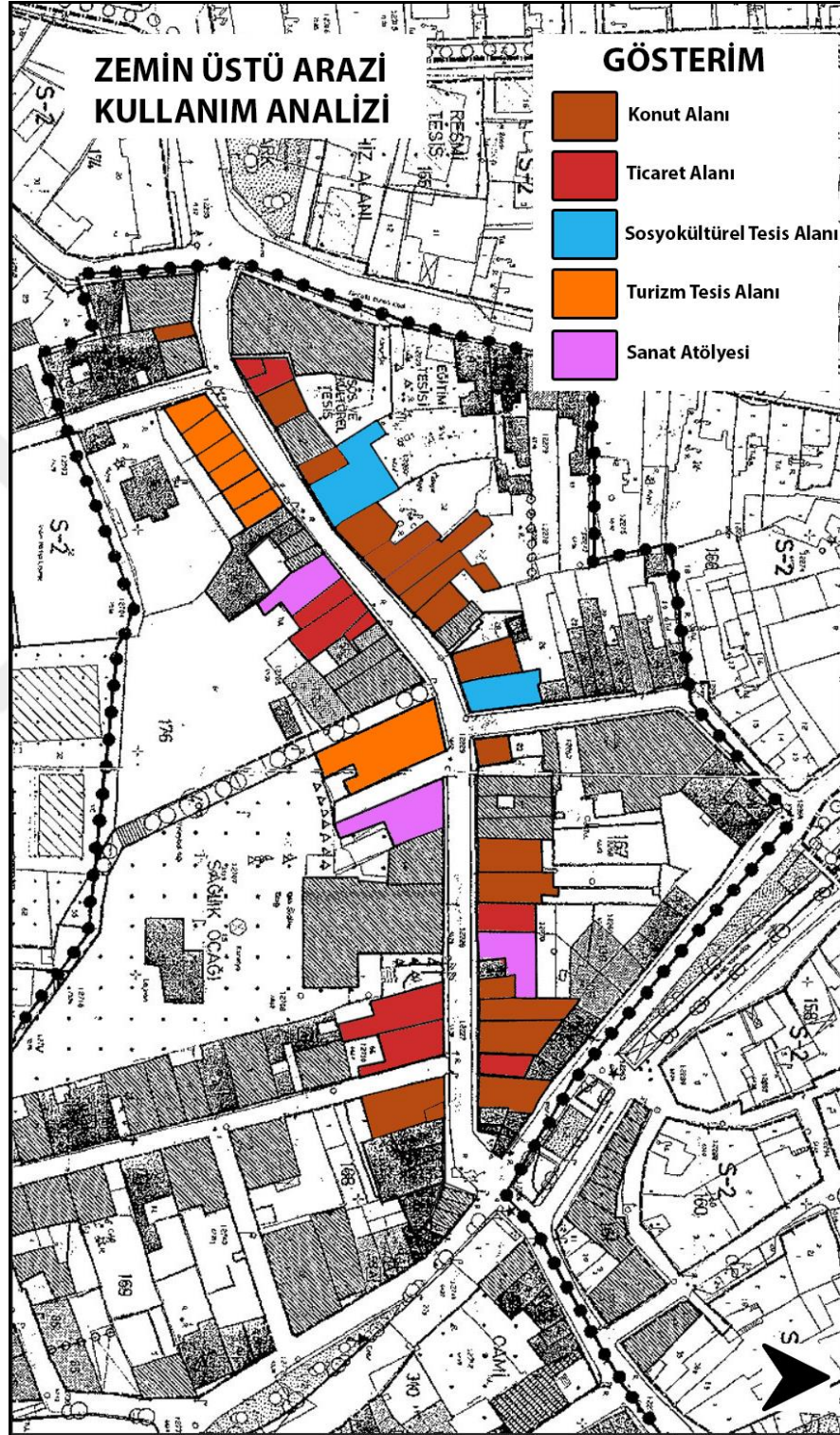
Şekil 4.7 Urla Sanat Sokağı kat analizi

Yapıların zemin kullanımları incelendiğinde öncelikle 33 adet ticaret birimi ve 15 adet sanat atölyesi göze çarpmaktadır (Şekil 4.9). Sokağın, kentin en eski ticaret akslarından biri olması bugünkü ticaret yoğunluğunu da açıklar niteliktedir.

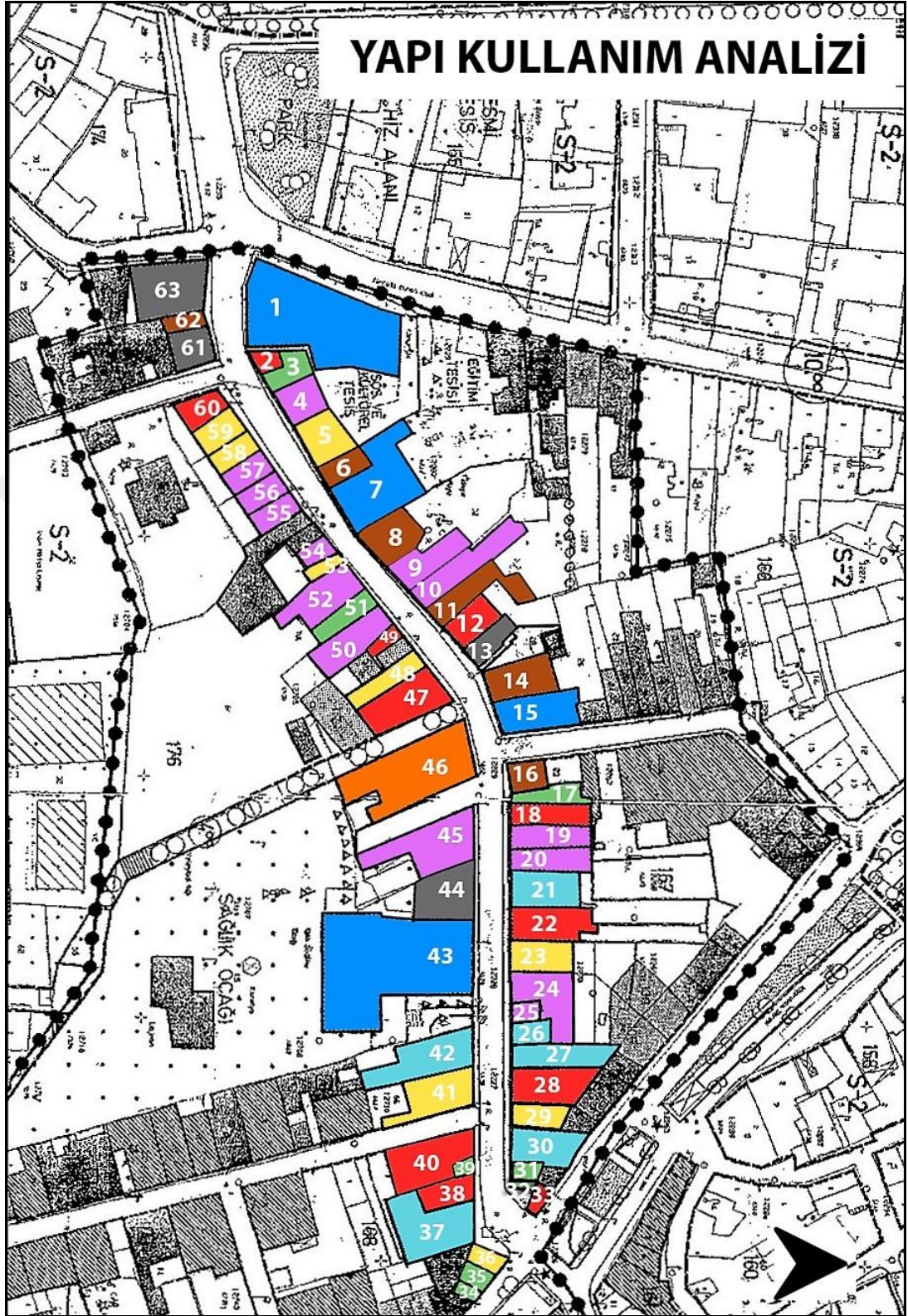

Şekil 4.9 Urla Sanat Sokağı zemin kat arazi kullanım durumu analizi

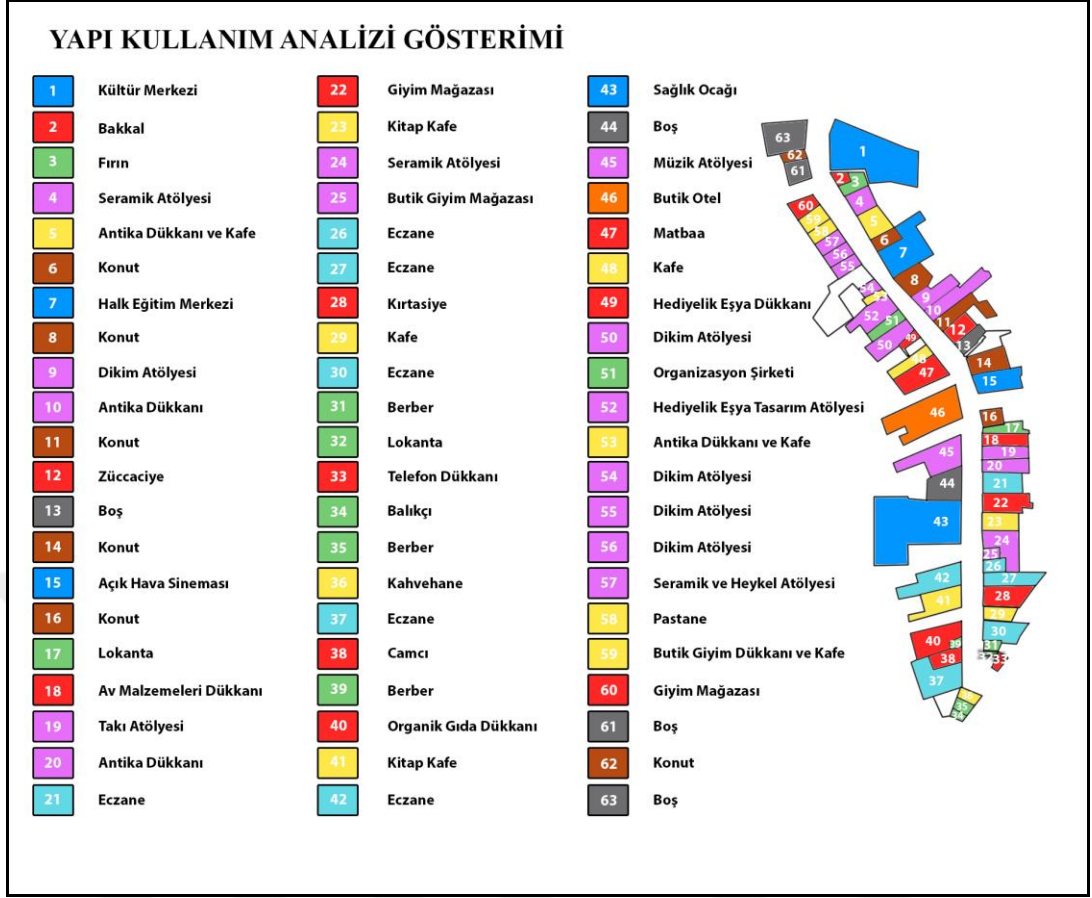
Zemin üstü kullanımları incelendiğinde ise 18 adet konut, 9 adet ticaret, 2 adet sosyo-kültürel tesis, 7 adet turizm tesisi ve 3 adet sanat atölyesinin bulunduğu görülmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Urla Sanat Sokağı zemin üstü arazi kullanım durumu analizi

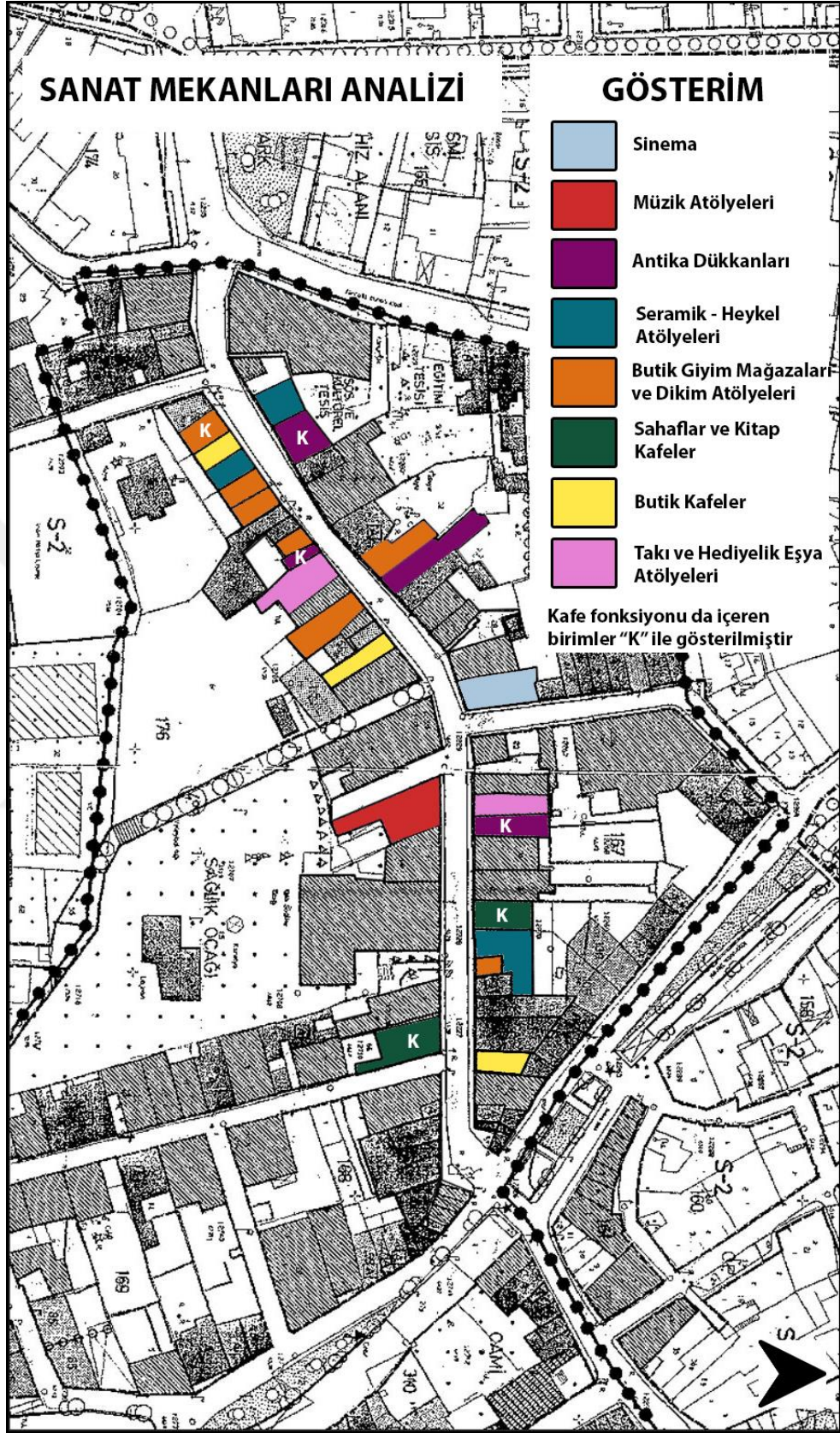
Şekil 4.11 Urla Sanat Sokağı yapı kullanım durumu analizi

Şekil 4.12 Urla Sanat Sokağı yapı kullanım durumu analizi gösterimi

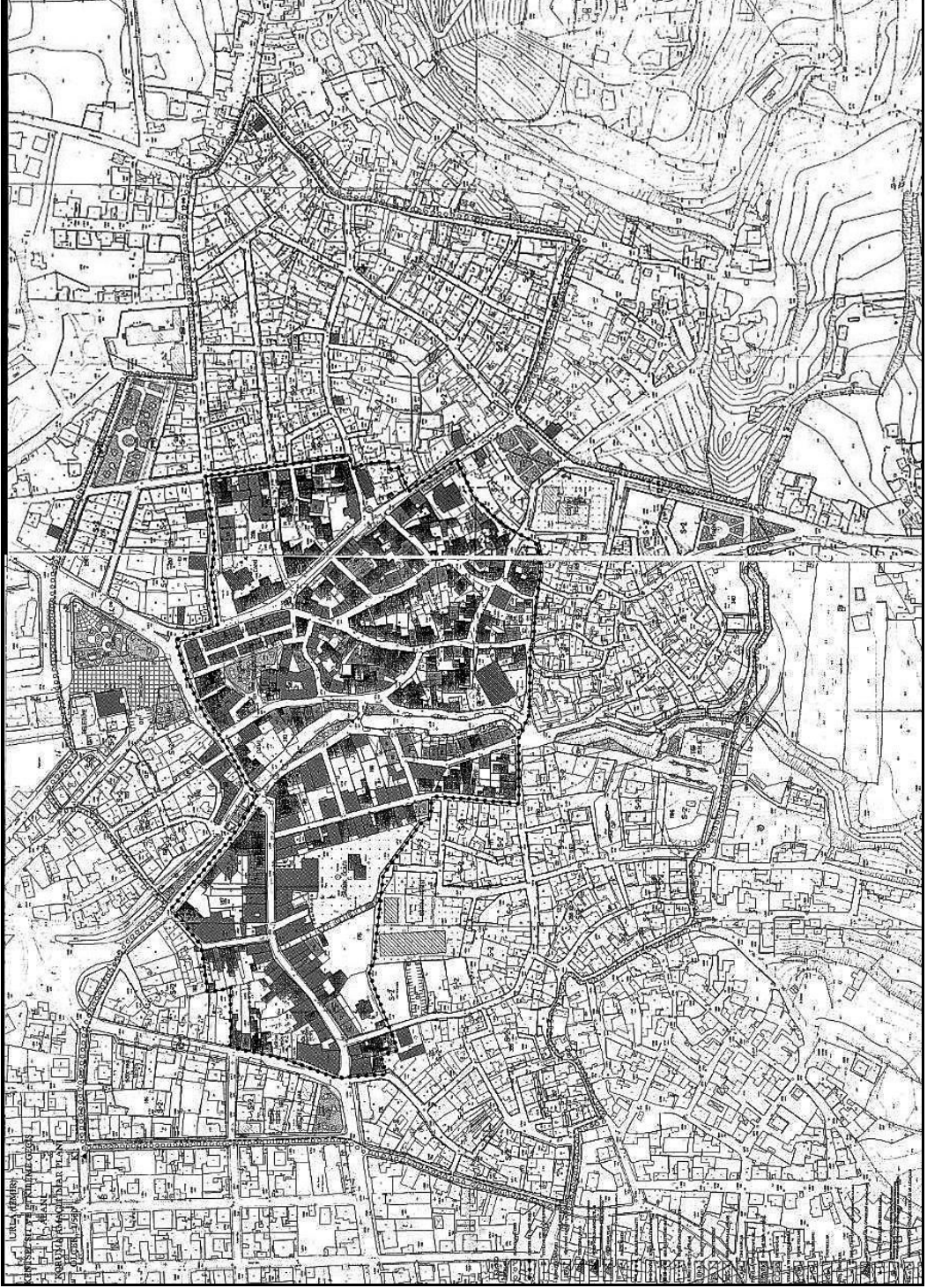
Sokakta bulunan yapıların detaylı kullanımları göz önünde bulundurulduğunda; konut, eczane ve dikim atölyeleri öne çıkmaktadır (Şekil 4.11 ve 4.12). Eczane birimlerinin çokluğu, sokakta bulunan sağlık ocağından kaynaklanmaktadır. Konut sayısı ise sokağın dönüşüm sürecinde azalma göstermiş, mevcut konutlar atölye ve kafelere dönüşmüştür.

Urla Sanat Sokağı sanat mekânları açısından oldukça zengindir. Sokakta 1 adet sinema, 1 adet müzik atölyesi, 3 adet antika dükkanı, 3 adet seramik/heykel atölyesi, 7 adet dikim atölyesi/butik giyim mağazası, 2 adet sahaf, 3 adet butik kafe ve 3 adet takı/hediyelik eşya atölyesi mevcuttur (Şekil 4.13).

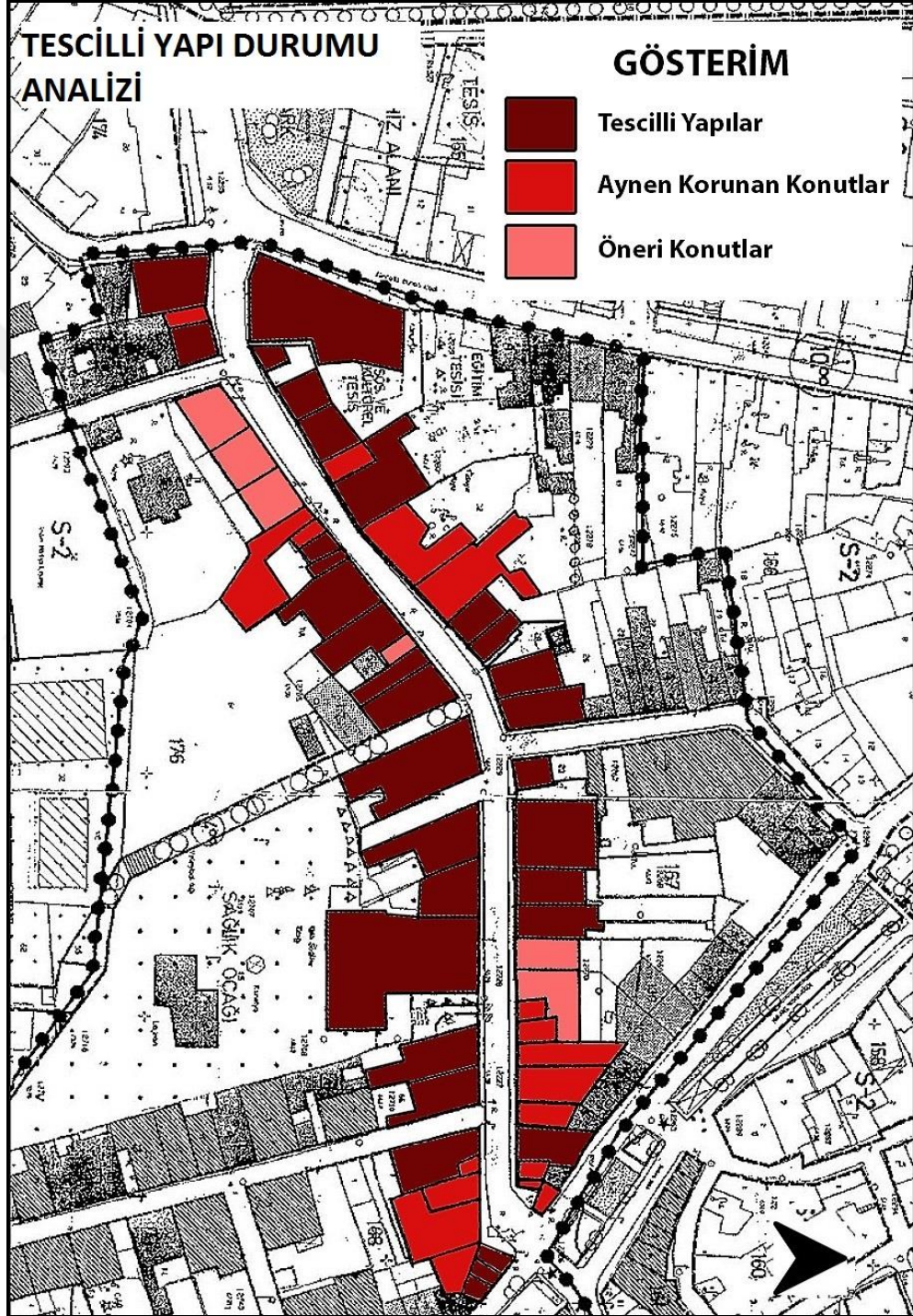
Şekil 4.13 Urla Sanat Sokakı sanat mekânları analizi

Urla’da bulunan tescilli yapıların çoğu eski kent merkezinde yer almaktadır. Sanat Sokağı’nda da bu yapılara sıkça rastlanmaktadır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Urla Koruma Amaçlı İmar Planı (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2016)

Urla Koruma Amaçlı İmar Planında, sokak üzerinde 32 adet tescilli, 18 adet aynen korunan ve 6 adet öneri konut görülmektedir (Şekil 4.15). Sanat Sokağı'nın yeniden canlandırılması, yıllardır atıl durumda bekleyen bir çok yapının da restore edilmesine imkan sağlamıştır.

Şekil 4.15 Urla Sanat Sokağı tescilli yapılar analizi

4.4 Çalışma Alanının Kullanımına İlişkin Fotoğraflar

Urla Sanat Sokağı, senenin farklı dönemlerinde gelenekselleşmiş etkinliklere ev sahipliği yaptığı gibi her hafta tekrarlanan ya da bir kerelik organize edilen birçok etkinliğe de ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 4.16 - 4.24). Bu etkinlikler genelde Urla Sanat Sokağı Derneği liderliğinde yerel yönetim birimleri ve sokak esnafının işbirliği ile hayata geçirilmektedir.

Şekil 4.16 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen pandomim ve dans gösterilerinden bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.17 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen müzik performansı ve imza gününden bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.18 Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen resim atölyelerinden görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.19 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen heykel ve dokuma atölyelerinin bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.20 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen boyama etkinliğinden bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.21 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen sergi ve gölge oyunu atölyesinden bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.22 Urla Sanat Sokağı'nda kadınlar gününde gerçekleştirilen eylemler ve hayvanlar yararına yapılan organizasyonlardan bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2014)

Şekil 4.23 Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen çocuk şenliğinden görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2016)

Şekil 4.24 Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen enginar ve bağbozumu festivallerinden bir görünüm (Urla Sanat Sokağı, 2015)

4.5 Kullanım ve Dönüşüme İlişkin Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında Sanat Sokağı ziyaretçi ve esnafına yönelik farklı anketler oluşturulmuş ve bu anketler üzerinden toplamda 71 kişi ile görüşülmüştür. Söz konusu 71 kişinin 40'ını ziyaretçiler oluşturmaktadır. Ziyaretçilere yönelik anketlerin yarısı hafta içi, diğer yarısı ise hafta sonu uygulanmıştır. Anket çalışmasının uygulanma amacı; Urla Sanat Sokağı ziyaretçilerinin sokağı nasıl algıladığını, nasıl ve ne amaçla kullandığını anlamak ve sokak hakkındaki memnuniyet derecelerini ölçmektir. Ayrıca anket çalışmasında sokağın kamusallığının güçlendirilebilmesi için

neler yapılabileceği hakkında ziyaretçilerin fikirlerini almak için çeşitli sorular sorulmuştur.

4.5.1 Ziyaretçi Profili

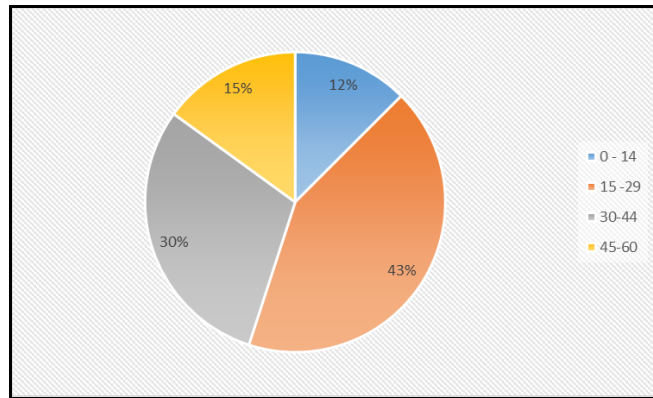
Anket çalışmasının sonuçlarına göre ankete katılan ziyaretçilerin %55'inin erkek, %45'inin ise kadın olduğu görülmektedir (Tablo 4.1). Çoğunluğu kadınlardan oluşan Urla Sanat Sokağı ziyaretçilerinin büyük bir bölümünün (% 43) yaşları 15 ile 29 arasında değişmektedir (Tablo 4.2).

Tablo 4.1 Ziyaretçilerin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde
Kadın	22	55
Erkek	18	45
Toplam	40	100

Tablo 4.2 Ziyaretçilerin yaş dağılımı

Yaş Aralığı	Kişi Sayısı	Yüzde
0 - 14	5	12
15 -29	17	43
30-44	12	30
45-60	6	15
Toplam	40	100

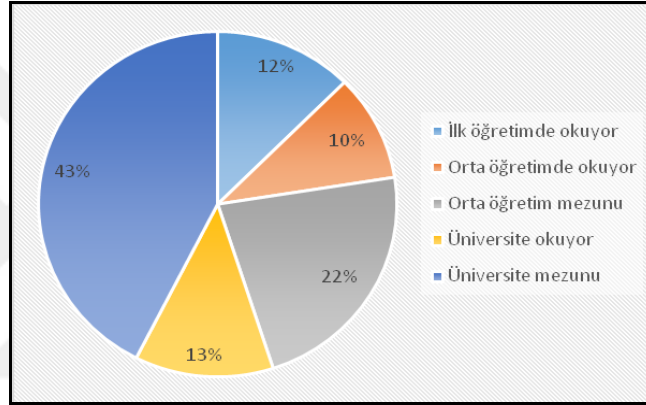

Şekil 4.25 Ziyaretçilerin yaş dağılımı

Katılımcıların %43'lük kısmının eğitim seviyesi lisans düzeyindedir (Şekil 4.26) ve bunu %22 oran ile ortaöğretim mezunları takip etmektedir. Dolayısıyla, Sanat Sokağı ziyaretçilerinin eğitilmiş bir toplumsal grup olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.3 Ziyaretçilerin eğitim durumu

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
İlk öğretimde okuyor	5	12
Orta öğretimde okuyor	4	10
Orta öğretim mezunu	9	22
Üniversite okuyor	5	13
Üniversite mezunu	17	43
Toplam	40	100

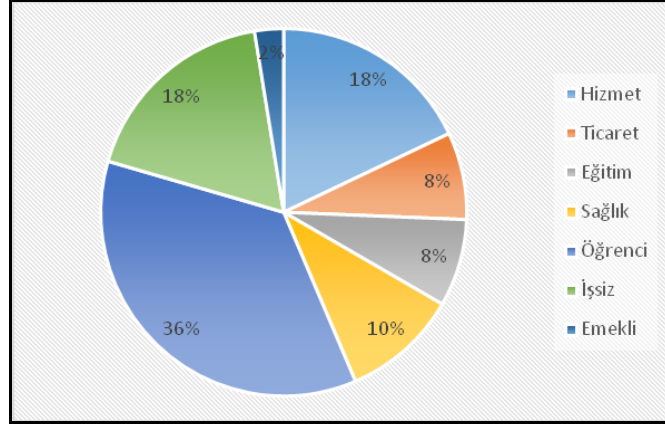

Şekil 4.26 Ziyaretçilerin eğitim durumu

Çoğunluğu hizmet sektöründe çalışan katılımcıların gelirleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun 1500-4000 TL aralığında gelire sahip oldukları (Şekil 4.27 ve 4.28) görülmektedir. Buna göre ziyaretçilerin çoğu orta ve alt orta gelir grubu olarak tarif edilebilir. Sanat sokağının ziyaretçilerinin büyük bir kısmını ise %36 oranıyla öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.4 Ziyaretçilerin meslek gruplarının dağılımı

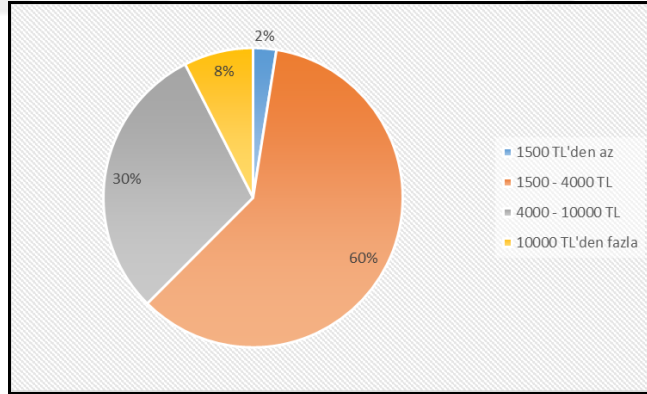
Çalışılan Sektör	Kişi Sayısı	Yüzde
Hizmet	7	18
Ticaret	3	8
Eğitim	3	8
Sağlık	4	10
Öğrenci	14	36
İşsiz	7	18
Emekli	2	2
Toplam	40	100

Şekil 4.27 Ziyaretçilerin meslek gruplarının dağılımı

Tablo 4.5 Ziyaretçilerin hanehalkı gelir dağılımı

Hanehalkı Gelir Aralığı	Kişi Sayısı	Yüzde
1500 TL'den az (503 \$'dan az)	1	2
1500 - 4000 TL (503 \$ - 1342 \$)	24	60
4000 - 10000 TL (1342 \$ - 3355 \$)	12	30
10000 TL'den fazla (3355 \$'dan fazla)	3	8
Toplam	40	100

Şekil 4.28 Ziyaretçilerin hanehalkı gelir dağılımı

4.5.2 Ziyaretçilerin İkamet Durumu

Ziyaretçilerin çoğu (%70) İzmir'de ikamet ettiğini belirtirken; geriye kalan %30'luk bölümü Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, İzmir, İstanbul, Manisa, Mersin ve Sinop gibi çeşitli şehirlerden geldiğini belirtmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6 Ziyaretçilerin yaşadığı şehirlerin dağılımı

Yaşanılan Şehir	Kişi sayısı	Yüzde
Ankara	1	2
Aydın	3	7
Balıkesir	1	2
Bursa	1	2
Çanakkale	1	3
İzmir	28	70
İstanbul	2	5
Manisa	1	3
Mersin	1	3
Sinop	1	3
Toplam	40	100

Urla Sanat Sokağı genel olarak İzmir’li ziyaretçiler için çekici görünmekteyse de %30 gibi önemli bir oranda da farklı şehirlerden ziyaretçi çekmektedir.

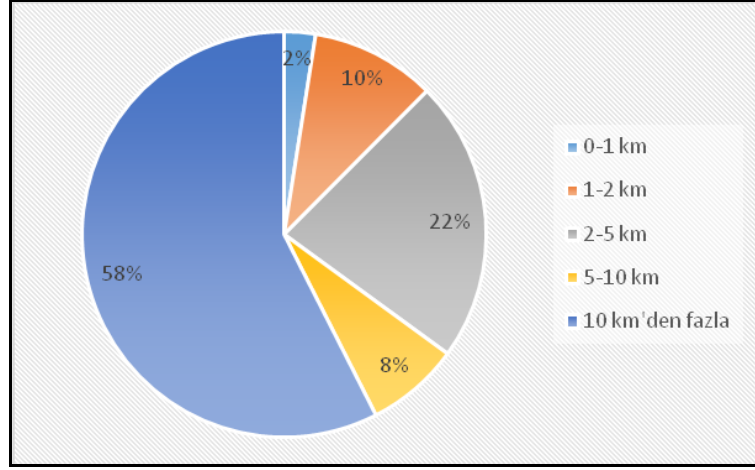
Tablo 4.7 İzmir’de yaşayan ziyaretçilerin ilçelere göre dağılımı

Yaşanılan Şehir	Kişi sayısı	Yüzde
Urla	19	68
Diğer	9	32
Toplam	28	100

İzmir il sınırları içinde ikamet eden ziyaretçilerin ise % 68’i Urla’da, % 32’si diğer ilçelerde ikamet ettiğini belirtmiştir (Tablo 4.7)).

Tablo 4.8 Ziyaretçilerin evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı

İkamet edilen yerin sokağa uzaklığı	Kişi Sayısı	Yüzde
0-1 km	1	2
1-2 km	4	10
2-5 km	9	22
5-10 km	3	8
10 km'den fazla	23	58
Toplam	40	100

Şekil .4.29 Ziyaretçilerin evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı

Katılımcıların çoğu (%58) Sanat Sokağı'na 10 kilometreden daha fazla uzaklıkta ikamet etmektedir (Şekil 4.30).

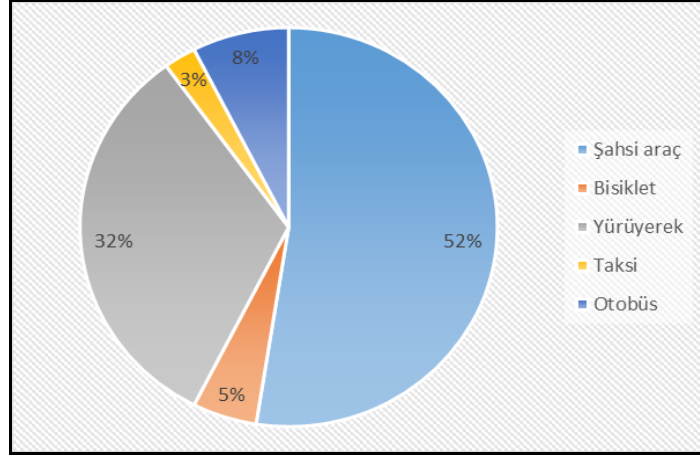
4.5.3 Sanat Sokağı'na Erişim

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%52) çalışma alanına şahsi araçlarıyla geldiğini belirtmiştir (Tablo 4.9). Bunu yürüyerek çalışma alanına gelen katılımcılar takip etmektedir. Katılımcıların sokağa ulaşım konforları sorulduğunda ise %42'lik çoğunluğunun rahat ulaştıkları, bunu takip eden %30'unun ise çok rahat ulaştıkları öğrenilmiştir (Tablo 4.10).

Sanat Sokağı'na erişimin çoğunlukla özel araçlarla sağlandığı, erişimde toplu taşıma olanaklarının ise oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı

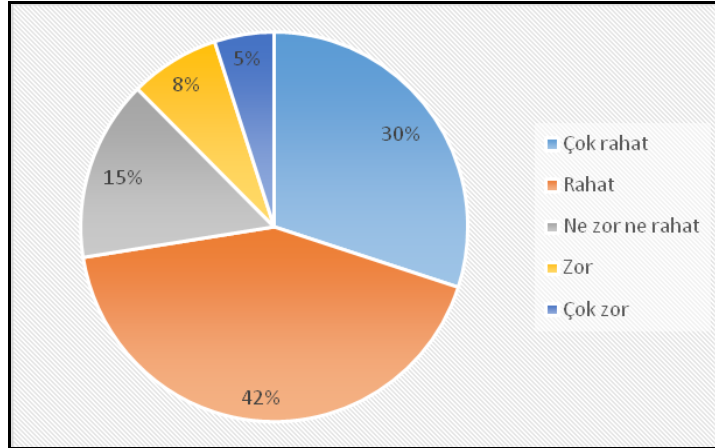
Sokağa ulaşım vasıtası	Kişi sayısı	Yüzde
Şahsi araç	21	52
Bisiklet	2	5
Yürüyerek	13	32
Taksi	1	3
Otobüs	3	8
Toplam	40	100

Şekil 4.30 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı

Tablo 4.10 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım

Sokağa ulaşım konforu	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok rahat	12	30
Rahat	17	42
Ne zor ne rahat	6	15
Zor	3	8
Çok zor	2	5
Toplam	40	100

Şekil 4.31 Ziyaretçilerin sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım

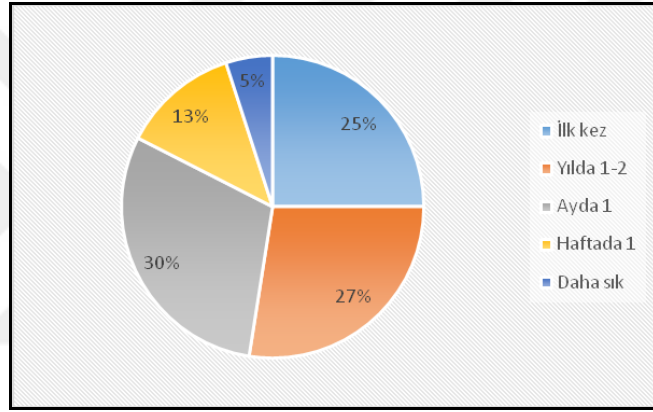
4.5.4 Ziyaret Sıklığı ve Ziyaret Dönemleri

Ziyaretçilerin % 30'u Urla Sanat Sokağı'na ayda 1 kez geldiğini, % 27'si yılda 1 veya 2 kez geldiğini; %25'i ise ilk kez geldiğini belirtmiştir (Tablo 4.11).

Ziyaretçiler sokağın çoğunlukla yaz döneminde (Şekil 4.33), haftasonları (Şekil 4.34), 12:00-16:00 saatleri ile 16:00-20:00 saatleri arasında (Şekil 4.35) yoğun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.11 Ziyaretçilerin sokağı kullanım sıklığının dağılımı

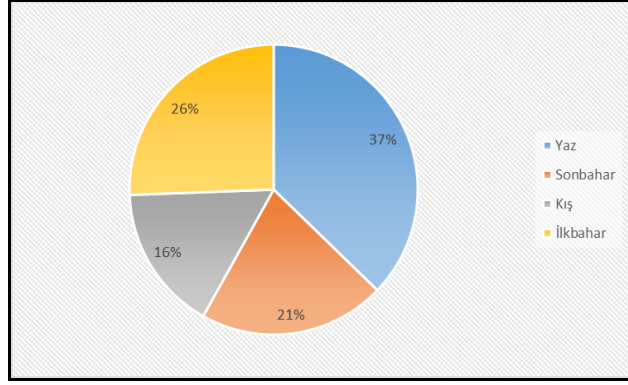
Sokağın kullanım sıklığı	Kişi sayısı	Yüzde
İlk kez	10	25
Yılda 1-2	11	27
Ayda 1	12	30
Haftada 1	5	13
Daha sık	2	5
Toplam	40	100

Şekil 4.32 Ziyaretçilerin sokağı kullanım sıklığının dağılımı

Tablo 4.12 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı

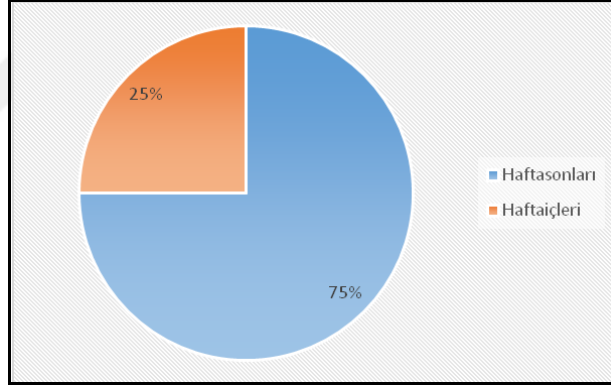
Sokağın en yoğun olduğu dönemler	Seçim Sayısı	Yüzde
Yaz	32	37
Sonbahar	18	22
Kış	14	16
İlkbahar	22	26

Şekil 4.33 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı

Tablo 4.13 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı

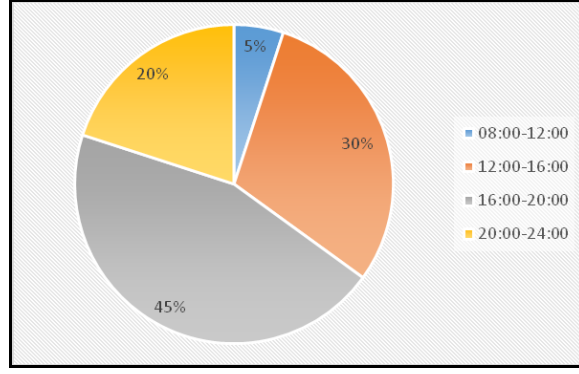
Sokağın en yoğun olduğu günler	Kişi sayısı	Yüzde
Haftasonları	30	75
Haftaiçleri	10	25
Toplam	40	100

Şekil 4.34 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı

Tablo 4.14 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı

Sokağın kullanım saatleri	Seçim sayısı	Yüzde
08:00-12:00	2	5
12:00-16:00	12	30
16:00-20:00	18	45
20:00-24:00	8	20
Toplam	40	100

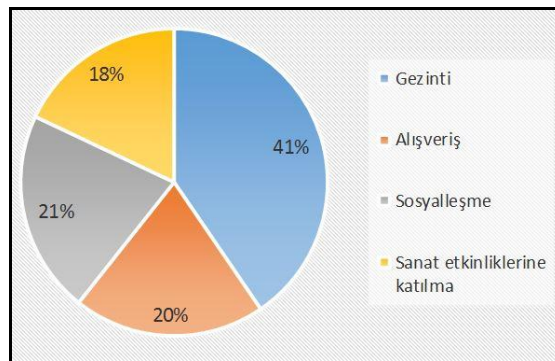
Şekil 4.35 Sokağın kullanım saatleri dağılımı

4.5.5 Sanat Sokağı'nın Ziyaret Edilme Amacı

Urla Sanat Sokağı'nda ankete katılan kullanıcıların sokakta bulunma sebepleri büyük oranda (% 36) gezinti amaçlıdır. Bunu alışveriş ve sosyalleşme amaçları takip eder (Şekil 4.36). Anket sonuçları incelendiğinde katılımcıların tarihi bir sokak olması ve sanatsal faaliyetlere ev sahipliği yapması nedeniyle Urla Sanat Sokağı'nı tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 4.16).

Tablo 4.15 Ziyaretçilerin sokağın işlevlerine göre kullanım tercihlerinin dağılımı

Sokağı kullanım amacı	Seçim sayısı	Yüzde
Gezinti	36	41
Alışveriş	19	20
Sosyalleşme	18	21
Sanat etkinliklerine katılma	16	18

Şekil 4.36 Ziyaretçilerin sokağın işlevlerine göre kullanım tercihlerinin dağılımı

Tablo 4.16 Ziyaretçilerin sokağı tercih etme nedenlerinin dağılımı

Sokağı tercih etme nedeni	Seçim Sayısı	Yüzde
Evime/iş yerime yakın	11	7
Tarihi bir sokak	30	18
Yeme-içme mekânları	25	15
Sanat kültür faaliyetleri	27	17
Açık hava / rahatça gezebiliyorum	23	14
Ürün yelpazesinin çeşitliliği	19	12
Sokağın estetiği	22	13
Eskiden beri geldiğim bir sokak	5	3
İş nedeniyle	2	1

Çalışma alanında yapılan anket çalışması sonucunda katılımcıların önemli bir bölümünün kafe ve restoranlar ile butik giyim mağazalarında zaman geçirdikleri anlaşılmıştır. Bunları %16 oranı ile canlı sanat performanslarının sergilendiği alanlar takip etmektedir (Tablo 4.17).

Tablo 4.17 Sokağın bölgelere göre kullanım yoğunluğu

Sokağın hangi bölümünde daha fazla zaman geçiriyorsunuz?	Seçim sayısı	Yüzde
Antika dükkanları	21	13
Atölyeler	22	13
Kafe-restoranlar	29	18
Hediyelik eşya dükkanları	16	10
Sahaflar	20	12
Butik giyim mağazaları	29	18
Canlı sanat performansının sergilendiği alanlar	27	16

4.5.6 Sanat Sokağı'nın Dönüşümüne İlişkin Değerlendirmeler

Urla Sanat Sokağı'nın son yıllarda geçirdiği dönüşüm sürecine ilişkin ziyaretçilere yöneltilen sorular neticesinde, ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun (%57) dönüşüm sürecinin farkında olduğu ve gelenekten memnun oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 4.40 ve 4.41).

Tablo 4.18 Sokağın dönüşümüne ilişkin farkındalık durumu

Sokağın son yıllarda geçirdiği dönüşümün farkında mısınız?	Kişi sayısı	Yüzde
Farkındayım	23	57
Farkında değilim	10	25
Kararsızım	7	18
Toplam	40	100

Tablo 4.19 Sokağın dönüşüm sürecine ilişkin memnuniyet durumu

Sokağın dönüşüm sürecinden memnun musunuz?	Kişi sayısı	Yüzde
Çok memnunum	9	23
Memnunum	14	36
Kararsızım	16	41
Memnun değilim	0	0
Hiç memnun değilim	0	0
Toplam	40	100

Ziyaretçilerin % 60'ı dönüşüm sonucunda sokağın genel görünümünün iyileştiğini ve çekiciliğinin arttığını; % 72'si ise sokağın dönüşümü sonucunda Urla'nın prestij kazandığını düşünmektedir (Tablo 4.20-4.22). Bu oranlar Sanat Sokağı'nın dönüşümünün ziyaretçiler üzerinde genel olarak olumlu etkiler bıraktığını göstermektedir.

Tablo 4.20 Sokağın genel görünümüne ilişkin görüşler

Sokağın genel görünümü iyileşti	Kişi sayısı	Yüzde
Katılıyor	24	60
Katılmıyor	0	0
Kararsız	16	40
Toplam	40	100

Tablo 4.21 Sokağın çekiciliğine ilişkin görüşler

Sokak daha çekici hale getirildi	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	24	60
Katılmıyor	0	0
Kararsız	16	40
Toplam	40	100

Tablo 4.22 Sokağın prestijine ilişkin görüşler

Urla'ya prestij kazandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	29	72
Katılmıyor	0	0
Kararsız	11	28
Toplam	40	100

Ziyaretçilerin % 55'i dönüşüm sonucunda sokağın Urla'da yeni bir odak haline geldiğini düşünürken, dönüşümün kentlinin sanatla ilişkisini güçlendirdiğini düşünenlerin oranı %57'dir (Tablo 4.23 ve 4.24).

Tablo 4.23 Sokağın dönüşümünün sokağı odaklaştırmasına ilişkin görüşler

Urla'da yeni bir odak yarattı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	22	55
Katılmıyor	3	7
Kararsız	15	38
Toplam	40	100

Tablo 4.24 Sokağın dönüşümünün kentlinin sanatla ilişkisine etkilerine yönelik görüşler

Kentlinin sanatla olan ilişkisini güçlendirdi	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	23	57
Katılmıyor	4	10
Kararsız	13	33
Toplam	40	100

4.5.7 Sanat Aktivitelerinin Mekânsal Doku İle Uyumu

Ziyaretçilerin %80'lik büyük bir bölümü dönüşüm sonucunda Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünün arttığını düşünmektedir (Tablo 4.25).

Tablo 4.25 Sokağın dönüşümünün tarihi yapıların görünürlüğüne etkilerine ilişkin görüşler

Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünü arttırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	32	80
Katılmıyor	2	5
Kararsız	6	15
Toplam	40	100

4.5.8 Sanat Aktivitelerinin Kültür Turizminin Gelişimine ve Kent Kimliğine Etkisi

Ziyaretçilerin çoğu dönüşüm sonucunda sokağın herkes tarafından bilinen bir yere dönüştüğünü (%82), dönüşümün kültürel turizmi canlandırđđđnı (%72) ve ziyaretçi sayısını arttırdđđđnı (%70) belirtmiştir (Tablo 4.26 – 4.28).

Tablo 4.26 Sokağın bilindik bir yere dönüşmesine ilişkin görüşler

Sanat Sokaėđ herkesin bildiėđ bir yere dönüştü	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	33	82
Katılmıyor	2	5
Kararsız	5	13
Toplam	40	100

Tablo 4.27 Sokağın dönüşümünün kültürel turizmi canlandırmasına ilişkin görüşler

Kültürel turizmi canlandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	29	72
Katılmıyor	5	13
Kararsız	6	15
Toplam	40	100

Tablo 4.28 Sokağın dönüşümünün ziyaretçi sayısına etkilerine ilişkin görüşler

Ziyaretçi sayısında artış oldu	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	28	70
Katılmıyor	0	0
Kararsız	12	30
Toplam	40	100

Ziyaretçilerin büyük bir bölümü dönüşümün Urla'ya sanat kimliėđini kazandırdđđđnı (%62) ve Urla denildiėđinde akıllarına Sanat Sokaėđ'nın geldiėđini (%52) belirtmişlerdir (Tablo 4.29 ve 4.30).

Bu veriler doğrultusunda Urla Sanat Sokaėđ'nda gerçekleşen dönüşümün, kentin denize yakın konumundan kaynaklanan turizm kimliėđini zenginleřtirdiėđi ve kentin sanatla özdeşleştirilmesine katkıda bulunduėđu söylenebilir.

Tablo 4.29 Sokağın dönüşümünün Urla'nın kimliğine etkilerine ilişkin görüşler

Urla'ya sanat kimliğini kazandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	25	62
Katılmıyor	4	14
Kararsız	11	28
Toplam	40	100

Tablo 4.30 Sokağın kent ile özdeşleştirilmesine ilişkin görüşler

Urla denildiğinde aklıma Sanat Sokağı gelir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	21	52
Katılmıyor	16	40
Kararsız	3	8
Toplam	40	100

4.5.9 Sanat Sokağı'nın Dönüşümünün Kentin Ekonomisine Etkisi

Ziyaretçilerin %47'si sokağın dönüşümünün kentte sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yarattığını ve yerel ekonomiyi canlandırdığını düşünmektedir (Tablo 4.31 ve 4.32).

Tablo 4.31 Sokağın dönüşümünün tasarım endüstrisine etkilerine ilişkin görüşler

Sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yarattı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	19	47
Katılmıyor	7	18
Kararsız	14	35
Toplam	40	100

Tablo 4.32 Sokağın dönüşümünün yerel ekonomiye etkilerine ilişkin görüşler

Yerel ekonomiyi canlandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	19	47
Katılmıyor	6	15
Kararsız	15	38
Toplam	40	100

Ziyaretçilerin tamamına yakın bir bölümü sokağın dönüşümünün yatırım cazibesini ve bina değerlerini arttırdığını düşünürken, çevredeki ticari faaliyetlerin arttığını düşünenlerin oranı %55'tir (Tablo 4.33 ve 4.34).

Dolayısıyla Sanat Sokağı'nda yaşanan dönüşümün kent ekonomisine olumlu etkileri olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.33 Sokağın dönüşümünün bina değerlerine etkilerine ilişkin görüşler

Yatırım cazibesini ve bina değerlerini arttırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	33	82
Katılmıyor	0	0
Kararsız	7	18
Toplam	40	100

Tablo 4.34 Sokağın dönüşümünün çevredeki ticari faaliyetlere etkilerine ilişkin görüşler

Çevredeki ticari faaliyetlerin artmasını sağladı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	22	55
Katılmıyor	2	5
Kararsız	16	40
Toplam	40	100

4.6 Sanat Sokağı'na İlişkin Esnaf Değerlendirmeleri

Ziyaretçilere uygulanan anketlerin ardından Sanat Sokağı esnafı ile de anket çalışması yapılmış ve toplamda 31 esnaf ile görüşülmüştür.

4.6.1 Esnaf Profili

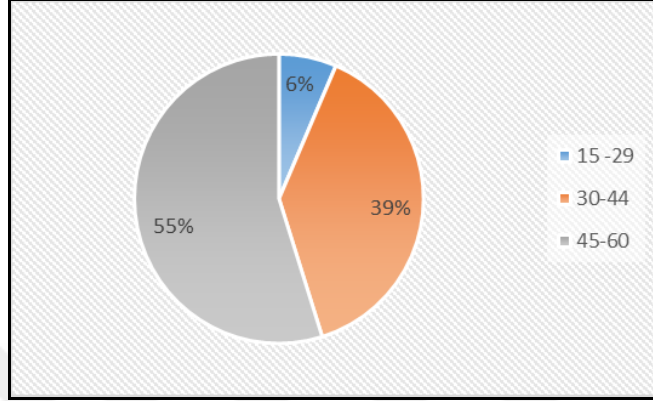
Bu anketlerin ilk bölümü incelendiğinde ankete katılan esnafın %61'inin erkek, %39'unun ise kadın olduğu görülmektedir (Tablo 4.35). Çoğunluğu erkeklerden oluşan Urla Sanat Sokağı esnafının büyük bir bölümünün yaşları 45 ile 60 arasında değişmektedir (Şekil 4.37).

Tablo 4.35 Esnafın cinsiyetlere göre dağılımı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde
Kadın	12	39
Erkek	19	61
Toplam	31	100

Tablo 4.36 Esnafın yaşlara göre dağılımı

Yaş Aralığı	Adet	Yüzde
15 -29	2	6
30-44	12	39
45-60	17	55
Toplam	40	100

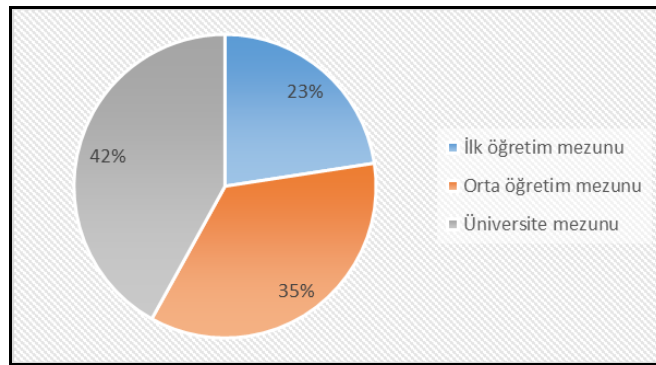

Şekil 4.37 Esnafın yaşlara göre dağılımı

Sanat Sokağı esnafının %42'lik kısmının eğitim seviyesi lisans düzeyindedir ve bunu %35 oran ile ortaöğretim mezunları takip etmektedir. Dolayısıyla, Sanat Sokağı esnafının eğitilmiş bir toplumsal grup olduğunu söylemek mümkündür (Şekil 4.38).

Tablo 4.37 Esnafın eğitim durumlarına göre dağılımı

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
İlk öğretim mezunu	7	23
Orta öğretim mezunu	11	35
Üniversite mezunu	13	42
Toplam	31	100

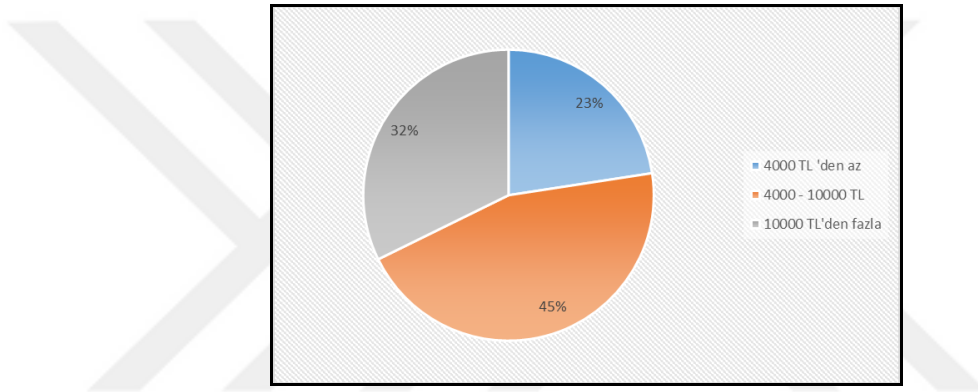

Şekil 4.38 Esnafın eğitim durumlarına göre dağılımı

Esnafın hanehalkı gelirleri incelendiğinde büyük bir bölümünün 4000-10000 TL aralığında gelire sahip oldukları görülmektedir. Bunu 10000 TL den fazla gelkiri olanlar takip etmektedir (Şekil 4.39). Dolayısıyla sokak esnafının çoğunluğu orta ve üst gelir grubu olarak tarif edilebilir.

Tablo 4.38 Esnafın hanehalkı gelirlerine göre dağılımı

Hanehalkı Gelir Aralığı	Kişi Sayısı	Yüzde
4000 TL 'den az (1342 \$'dan az)	7	23
4000 - 10000 TL (1342 \$ - 3355 \$)	14	45
10000 TL'den fazla (3355 \$'dan fazla)	10	32
Toplam	31	100

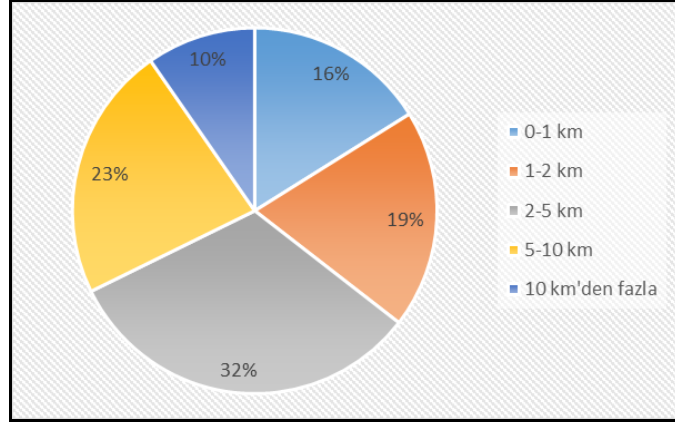
Şekil 4.39 Esnafın hanehalkı gelirlerine göre dağılımı

4.6.2 Esnafın İş Yerlerine Erişimi

Esnafın tamamının Urla'da, çoğunlukla (%32) işyerlerine 2-5 km uzaklıkta ikamet ettiği ve %71'lik büyük bir bölümünün Sanat Sokağı'na yürüyerek ulaştığı görülmektedir. Ulaşım konforları sorulduğunda ise %74'ü sokağa çok rahat ulaştıklarını belirtmiştir (Şekil 4.40 - 4.42).

Tablo 4.39 Esnafın evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı

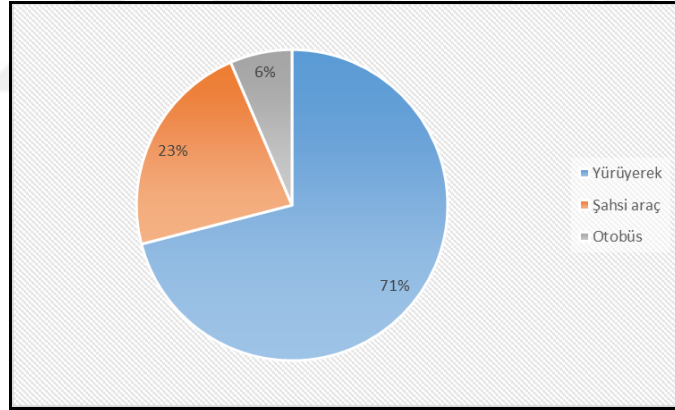
İkamet edilen yerin sokağa uzaklığı	Kişi Sayısı	Yüzde
0-1 km	5	16
1-2 km	6	19
2-5 km	10	32
5-10 km	7	23
10 km'den fazla	3	10
Toplam	31	100

Şekil 4.40 Esnafın evlerinin sokağa uzaklıkları dağılımı

Tablo 4.40 Esnafın sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı

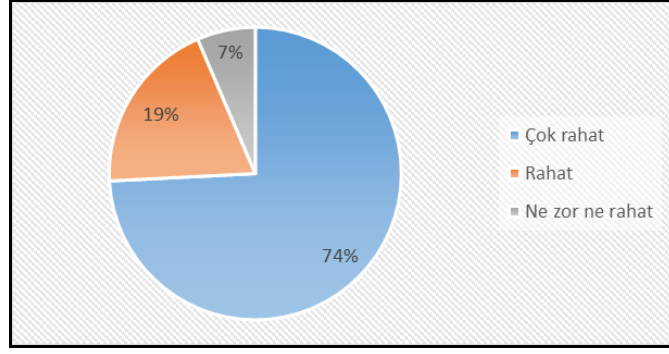
Sokağa ulaşım şekli	Kişi sayısı	Yüzde
Yürüyerek	22	71
Şahsi araç	7	23
Otobüs	2	6
Toplam	31	100

Şekil 4.41 Esnafın sokağa ulaşım vasıtalarının dağılımı

Tablo 4.41 Esnafın sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım

Sokağa ulaşım konforu	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok rahat	23	74
Rahat	6	19
Ne zor ne rahat	2	7
Zor	0	0
Çok zor	0	0
Toplam	31	100

Şekil 4.42 Esnafın sokağa ulaşım konforuna ilişkin dağılım

Sanat Sokağı'na erişimde şahsi araç kullanımının otobüs kullanımından oldukça fazla olması, toplu taşıma olanaklarının kısıtlı olduğunu göstermektedir.

4.6.3 Mülkiyet Durumu

Sanat Sokağı esnafının %45'i iş yerinin sahibiyken %55'i kiracıdır (Tablo 4.42).

Tablo 4.42 Esnafın mülk sahipliğine ilişkin dağılım

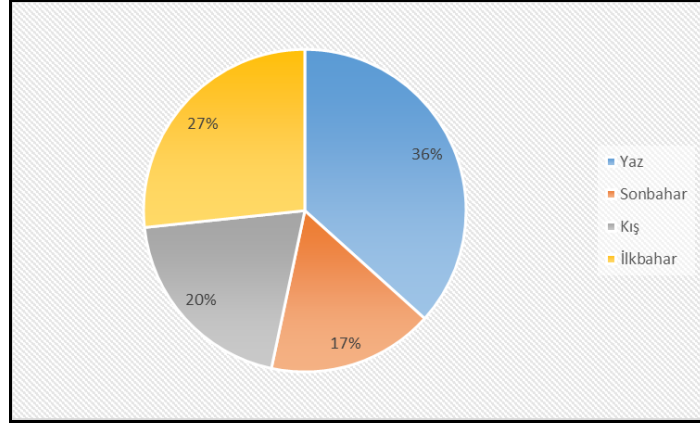
İşyeri mülk sahipliği durumu	Adet	Yüzde
Mülk sahibi	14	45
Kiracı	17	55
Toplam	31	100

4.6.4 Esnafın İşyerlerini Kullanım Sıklığı

Esnafın %36'sı Sanat Sokağı'nın diğer mevsimlere göre yaz aylarında daha yoğun olduğunu belirtirken; %54'ü hafta sonlarına göre hafta içleri daha yoğun olduğunu belirtmiştir. Esnafın %41'i ise 16:00-20:00 saatleri arasında sokağa daha çok ziyaretçi geldiğini belirtmiştir (Şekil 4.43 – 4.45).

Tablo 4.43 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı

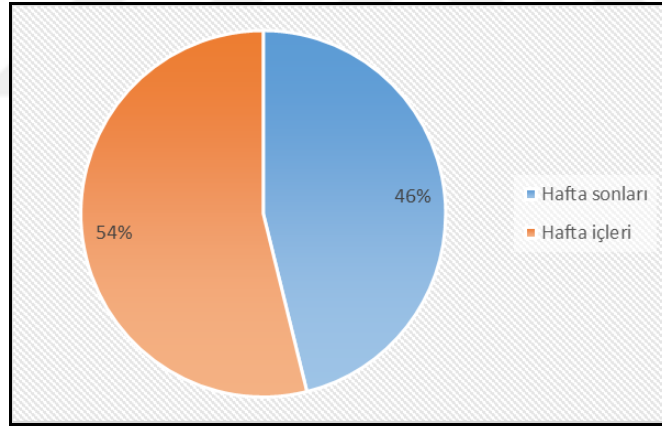
Sokağın en yoğun kullanıldığı dönem	Seçim sayısı	Yüzde
Yaz	22	36
Sonbahar	10	17
Kış	12	20
İlkbahar	16	27

Şekil 4.43 Sokağın yıllık kullanım aralıkları dağılımı

Tablo 4.44 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı

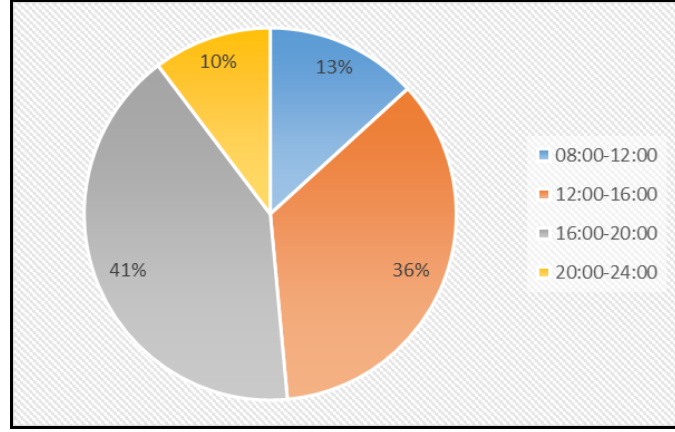
Sokağın en yoğun kullanıldığı günler	Seçim sayısı	Yüzde
Hafta sonları	24	46
Hafta içleri	28	54
Toplam	31	100

Şekil 4.44 Sokağın haftalık kullanım aralıkları dağılımı

Tablo 4.45 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı

Sokağın en yoğun kullanıldığı saatler	Seçim sayısı	Yüzde
08:00-12:00	9	13
12:00-16:00	24	36
16:00-20:00	28	41
20:00-24:00	7	10
Toplam	31	100

Şekil 4.45 Sokağın günlük kullanım aralıkları dağılımı

4.6.5 Esnafın Sanat Sokağı'nı Tercih Etme Nedenleri

Esnafların çoğu işyerlerini Sanat Sokağı'nda açmalarının nedeni olarak sokağın müşteri potansiyelinin yüksek (%26) ve evlerine yakın oluşunu (%22) göstermektedir. %23'lük bölümü ise "Sanat Sokağı'nı neden tercih ediyorsunuz?" sorusuna "Sanat Sokağı'nı seviyorum" cevabını vermiştir (Tablo 4.46).

Tablo 4.46 Esnafın işyerleri için sokağı tercih etme nedenlerinin dağılımı

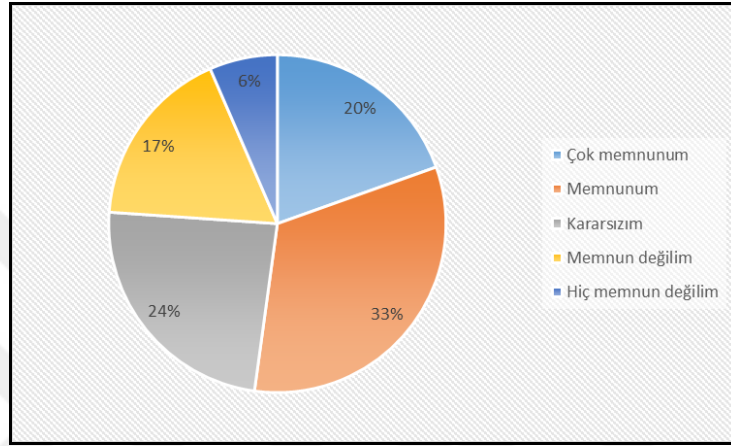
Sokağı tercih etme nedeni	Seçim Sayısı	Yüzde
Evime yakın	21	22
Müşteri potansiyeli yüksek	25	26
Ulaşım açısından merkezi bir konumda	16	17
Sanatçıların yer seçtiği bir yer	11	12
Sanat Sokağı'nı seviyorum	22	23
Toplam	31	100

4.6.6 Sanat Sokağı'nın Dönüşümüne İlişkin Değerlendirmeler

Sanat Sokağı esnafının yarısından çoğu (%53) işyerlerinin Sanat Sokağı'nda bulunmasından memnunken, memnun olmayanların oranı %23'tür (Şekil 4.46). Son dönemde Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen altyapı çalışmalarının beklenenden uzun sürmesi memnuniyetsizlik oranında etkili olmuştur.

Tablo 4.47 Esnafın sokağa ilişkin memnuniyet durumlarının dağılımı

İş yerinizin Sanat Sokağı'nda bulunmasından memnun musunuz?	Kişi sayısı	Yüzde
Çok memnunum	9	20
Memnunum	15	33
Kararsızım	11	24
Memnun değilim	8	17
Hiç memnun değilim	3	6
Toplam	31	100

Şekil 4.46 Esnafın sokağa ilişkin memnuniyet durumlarının dağılımı

Sokağın geçirdiği dönüşüm sürecine ilişkin esnafa yöneltilen sorular neticesinde, esnafın neredeyse tamamının dönüşüm sürecinin farkında olduğu (%94) ve genel görünümün iyileştiğini (%100) düşündükleri görülmektedir (Tablo 4.48 ve 4.49).

Tablo 4.48 Sokağın dönüşüm sürecine ilişkin farkındalık durumu

Sokağın son yıllarda geçirdiği dönüşümün farkında mısınız?	Kişi sayısı	Yüzde
Farkındayım	28	94
Farkında değilim	0	0
Kararsızım	3	6
Toplam	31	100

Tablo 4.49 Sokağın genel görünümüne ilişkin görüşler

Sokağın genel görünümü iyileşti	Kişi sayısı	Yüzde
Katılıyor	31	100
Katılmıyor	0	0
Kararsız	0	0
Toplam	31	100

Esnafların büyük bir bölümü dönüşüm neticesinde sokağın çekiciliğinin arttığını (%74); ve Urla'nın prestij kazandığını (%80) düşünmektedir (Tablo 4.50 ve 4.51).

Bu oranlar Sanat Sokağı'nın dönüşümünün esnaf üzerinde genel olarak olumlu etkiler bıraktığını göstermektedir.

Tablo 4.50 Sokağın çekiciliğine ilişkin görüşler

Sokak daha çekici hale getirildi	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	23	74
Katılmıyor	4	13
Kararsız	4	13
Toplam	31	100

Tablo 4.51 Sokağın prestijine ilişkin görüşler

Urla'ya prestij kazandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	25	80
Katılmıyor	3	10
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Esnafların % 68'i dönüşüm sonucunda sokağın Urla'da yeni bir odak haline geldiğini düşünürken, dönüşümün kentlinin sanatla ilişkisini güçlendirdiğini düşünenlerin oranı %29'dur (Tablo 4.52 ve 4.53). Esnaf, kentlinin sanatla ilişkisinin yeterince güçlenmemesini; sokakta yer alan sanat mekânlarının diğer ticaret birimlerine oranla daha az olması ve sanat mekânlarını arttırmak adına herhangi bir teşvikin mevcut olmamasına bağlamaktadırlar.

Tablo 4.52 Sokağın dönüşümünün sokağı odaklaştırmasına ilişkin görüşler

Urla'da yeni bir odak yarattı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	21	68
Katılmıyor	3	10
Kararsız	7	22
Toplam	31	100

Tablo 4.53 Sokağın dönüşümünün kentlinin sanatla ilişkisine etkilerine yönelik görüşler

Kentlinin sanatla olan ilişkisini güçlendirdi	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	9	29
Katılmıyor	10	32
Kararsız	12	39
Toplam	31	100

4.6.7 Sanat Aktivitelerinin Mekânsal Doku İle Uyumu

Esnafın %58'i dönüşüm sonucunda Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünün arttığına katılırken, % 26'sı katılmamaktadır (Tablo 4.54).

Tablo 4.54 Sokağın dönüşümünün tarihi yapıların görünürlüğüne etkilerine ilişkin görüşler

Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünü arttırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	18	58
Katılmıyor	8	26
Kararsız	5	16
Toplam	31	100

4.6.8 Sanat Aktivitelerinin Kültür Turizminin Gelişimine ve Kent Kimliğine Etkisi

Esnafın çoğu dönüşüm sonucunda sokağın bilinen bir yere dönüştüğünü (%64) ve dönüşümün kültürel turizmi canlandırıldığını (%68) belirtmiştir. Dönüşüm sonucunda ziyaretçi sayısını arttığını düşünenlerin oranı ise %90'dır (Tablo 4.55-4.57).

Tablo 4.55 Sokağın bilindik bir yere dönüşmesine ilişkin görüşler

Sanat Sokağı herkesin bildiği bir yere dönüştü	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	20	64
Katılmıyor	3	10
Kararsız	8	26
Toplam	31	100

Tablo 4.56 Sokağın dönüşümünün kültürel turizmi canlandırmasına ilişkin görüşler

Kültürel turizmi canlandırdı.	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	21	68
Katılmıyor	5	16
Kararsız	5	16
Toplam	31	100

Tablo 4.57 Sokağın dönüşümünün ziyaretçi sayısına etkilerine ilişkin görüşler

Ziyaretçi sayısında artış oldu	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	28	90%
Katılmıyor	0	0
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Esnaflın büyük bir bölümü dönüşümün Urla'ya sanat kimliğini kazandırdığını (%42) ve Urla denildiğinde akıllarına Sanat Sokağı'nın geldiğini (%71) belirtmişlerdir (Tablo 4.58 ve 4.59). Dolayısıyla Urla Sanat Sokağı'nda gerçekleşen dönüşümün, kente sanat kimliği kazandırılmasına ve sokağın kentle özdeşleştirilmesine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Tablo 4.58 Sokağın dönüşümünün kentin kimliğine etkilerine ilişkin görüşler

Urla'ya sanat kimliğini kazandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	13	42
Katılmıyor	8	26
Kararsız	10	32
Toplam	31	100

Tablo 4.59 Sokağın kent ile özdeşleştirilmesine ilişkin görüşler

Urla denildiğinde aklıma Sanat Sokağı gelir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	22	71
Katılmıyor	3	10
Kararsız	6	19
Toplam	31	100

4.6.9 Sokağın Dönüşümünün Kent Ekonomisine Etkisi

Esnaflın %26'sı dönüşümün kentte sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yaratmadığını düşünürken, %42'si bu konuda kararsız kalmıştır (Tablo 4.60).

Dolayısıyla dönüşüm sonucunda tasarım endüstrisi temelli iş olanakları bakımından belirgin bir değişimin yaratılamadığı söylenebilir. Öte yandan dönüşümün yerel ekonomiyi canlandırdığını düşünenlerin oranı %58'dir (Tablo 4.61).

Tablo :4.60 Sokağın dönüşümünün tasarım endüstrisine etkilerine ilişkin görüşler

Sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yarattı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	10	32
Katılmıyor	8	26
Kararsız	13	42
Toplam	31	100

Tablo 4.61 Sokağın dönüşümünün yerel ekonomiye etkilerine ilişkin görüşler

Yerel ekonomiyi canlandırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	18	58
Katılmıyor	6	19
Kararsız	7	23
Toplam	31	100

Ziyaretçilerin büyük bir bölümü sokağın dönüşümünün yatırım cazibesini ve bina değerlerini arttırdığını düşünürken (%77), çevredeki ticari faaliyetlerin arttığını düşünenlerin oranı %61'dir (Tablo 4.62 ve 4.63). Bu veriler doğrultusunda Sanat Sokağı'nda yaşanan dönüşümün kent ekonomisine olumlu etkileri olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.62 Sokağın dönüşümünün bina değerlerine etkilerine ilişkin görüşler

Yatırım cazibesini ve bina değerlerini arttırdı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	24	77
Katılmıyor	2	7
Kararsız	5	16
Toplam	31	100

Tablo 4.63 Sokağın dönüşümünün çevredeki ticari faaliyetlere etkilerine ilişkin görüşler

Çevredeki ticari faaliyetlerin artmasını sağladı	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	19	61
Katılmıyor	4	13
Kararsız	8	26
Toplam	31	100

4.6.10 Sokağın Altyapısı ve Sokak Elemanlarına İlişkin Değerlendirmeler

Esnafın büyük çoğunluğu Sanat Sokağı'na ilişkin aydınlatma, yönlendirme ve diğer sokak elemanlarının yetersiz olduğunu düşünmektedir. Alanda yapılan gözlemler de bu düşüncüyü destekler niteliktedir (Tablo 4.64-4.66).

Tablo 4.64 Sokaktaki aydınlatma birimlerinin yeterliliğine ilişkin görüşler

Sokakta aydınlatma yeterlidir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	9	29
Katılmıyor	18	58
Kararsız	4	13
Toplam	31	100

Tablo 4.65 Sokak elemanlarının yeterliliğine ilişkin görüşler

Yeterli sayıda sokak elemanı mevcuttur	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	9	29
Katılmıyor	19	61
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Tablo 4.66 Sokağa yönlendirme levhalarının yeterliliğine ilişkin görüşler

Sokağa yönlendirme levhaları yeterlidir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	8	26
Katılmıyor	20	64
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Sanat Sokağı'na hizmet eden otopark alanları esnafın %84'ü tarafından yetersiz görülmektedir (Tablo 4.67). Bu doğrultuda alanda yapılan gözlemler sonucunda, otopark sorununun mevcut olduğu söylenebilir.

Tablo 4.67 Sokağa hizmet eden otopark alanlarının yeterliliğine ilişkin görüşler

Sokağa hizmet eden otopark alanı yeterlidir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	4	13
Katılmıyor	26	84
Kararsız	1	3
Toplam	31	100

Esnafların büyük çoğunluğu (%74) sokağın yeterince temiz olduğunu düşünmektedir (Tablo 4.68). Ayrıca sokağın temizliğinin genel olarak işyeri sahiplerince gerçekleştirildiğini de belirtmişlerdir.

Tablo 4.68 Sokak temizliğinin yeterliliğine ilişkin görüşler

Sokağın temizliği yeterlidir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	23	74
Katılmıyor	4	13
Kararsız	4	13
Toplam	31	100

Esnafların %78'i sokağın bebek arabaları ve engelli erişimine uygun olduğunu, %84'ü ise sokağın yayalaştırılması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 4.69 ve 4.70). Urla Belediyesi yetkilileri ise yıl içinde gerçekleştirilen etkinlikler doğrultusunda zaman zaman yayalaştırılan sokağın, tamamen yayalaştırılmasını planladıklarını belirtmiştir.

Tablo 4.69 Sokağın bebek arabaları ve engelli erişimine uygunluğuna ilişkin görüşler

Sokak bebek arabaları ve engelli erişimine uygundur	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	25	78
Katılmıyor	4	13
Kararsız	3	9
Toplam	31	100

Tablo 4.70 Sokağın yayalaştırılmasına ilişkin görüşler

Sanat Sokağı yayalaştırılmalıdır	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	26	84
Katılmıyor	3	10
Kararsız	2	6
Toplam	31	100

Esnafların %74'lük büyük bir bölümü sokaktaki tarihi yapıların yeterince bakımlı olmadığını, %52'si ise sokağın tarihi dokunun yeterince korunmadığını düşünmektedir (Tablo 4.71 ve 4.72).

Tablo 4.71 Sokaktaki tarihi yapıların bakımlılığına ilişkin görüşler

Sokaktaki tarihi yapılar yeterince bakımlıdır	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	5	16
Katılmıyor	23	74
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Tablo 4.72 Sokaktaki tarihi yapıların korunmasına ilişkin görüşler

Sanat Sokağı'nın tarihi dokusu yeterince korunmaktadır	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	8	26
Katılmıyor	16	52
Kararsız	7	22
Toplam	31	100

4.6.11 Sanat Sokağı'nın Güvenliği

Esnafın %51'i Sanat Sokağı'nın yeterince güvenli olduğunu düşünürken, %39'u sokağı güvensiz bulmaktadır (Tablo 4.73). Bu güvensizliğin nedeni olarak da işyerlerinde gerçekleşen hırsızlık olaylarını göstermektedirler.

Tablo 4.73 Sokak güvenliğinin yeterliliğine ilişkin görüşler

Sokak yeterince güvenlidir	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	16	51
Katılmıyor	12	39
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

4.6.12 Sanat Sokağı'na İlişkin Gelecek Vizyonu

Esnafın tamamına yakın bir bölümü (%84) sokağa ilişkin çalışmalara ilişkin olarak önceden bilgilendirildiklerini; ancak bilgilendirmenin yerel yönetim birimlerinden ziyade Urla Sanat Sokağı Derneği'nce yapıldığını belirtmişlerdir (Tablo 4.74). Dolayısıyla yerel yönetim birimlerince katılımın gereklerinin başarı ile yerine getirilmediği söylenebilir.

Tablo 4.74 Sokak çalışmalarına yönelik bilgilendirilme durumu

Sanat Sokağı'nda yapılan çalışmalarla ilgili önceden bilgilendiriliyor musunuz?	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	26	84
Katılmıyor	2	6
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

Esnafların %65'i Sanat Sokağı'nın tanıtımının yeterince yapıldığını düşünürken, önümüzdeki 5 yıl içinde sokağın daha iyi bir durumda olacağına ve daha çok ziyaretçi çekeceğine inananların oranı %90'dır (Tablo 4.75 ve 4.76). Bu durum esnafın, dönüşümün olumlu etkilerinin devam edeceği yönünde bir beklenti içinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 4.75 Sokağın tanıtımının yeterliliğine ilişkin görüşler

Sanat Sokağı'nın tanıtımı yeterince yapılmaktadır	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	20	65
Katılmıyor	5	16
Kararsız	6	19
Toplam	31	100

Tablo 4.76 Sokağın gelecekteki durumuna ilişkin görüşler

Önümüzdeki 5 yıl içinde sokağın daha iyi bir durumda olacağına ve daha çok ziyaretçi çekeceğine inanıyorum	Kişi Sayısı	Yüzde
Katılıyor	28	90
Katılmıyor	0	0
Kararsız	3	10
Toplam	31	100

4.7 Mekânsal Analizler ve Kullanıcı (Ziyaretçi ve Esnaf) Görüşleri

Urla Sanat Sokağı'nda yaşanan dönüşümün dinamiklerini ve etkilerini anlayabilmek için öncelikle çalışma alanına yönelik mekânsal analizler yapılmış, ardından sokağın kullanıcılarına (esnaf ve ziyaretçiler) anket uygulanarak, çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Genellikle 1-2 katlı yapıların bulunduğu Urla Sanat Sokağı tescilli yapılar ve aynen korunan konutlarla çevrelenmiş, kentin en eski ticaret akslarından biridir. Sokaktaki

yapıların çoğu, günümüzde de ticari faaliyetlere ev sahipliği yapmaktadır. Bazıları birden çok ticari birimi kapsayan yapıların cepheleri bölünmüş ve farklılaşmıştır. Bu süreçte dokuya aykırı yapılaşan cepheler ve onarıma ihtiyaç duyan yapılar sokağın estetiğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu noktada Sanat Sokağı'nın yeniden canlandırılması, yıllardır atıl durumda bekleyen bir çok yapının da restore edilmesine imkan sağlamıştır.

Sokaktaki yapıların detaylı kullanımları göz önünde bulundurulduğunda; konut, eczane ve dikim atölyeleri öne çıkmaktadır. Eczane birimlerinin çokluğu, sokakta bulunan sağlık ocağından kaynaklanmaktadır. Konut sayısı ise sokağın dönüşüm sürecinde azalma göstermiş, mevcut konutlar atölye ve kafelere dönüşmüştür.

Urla Sanat Sokağı sanat mekânları açısından oldukça zengindir. Sokakta sinema, müzik atölyesi, antika dükkanları, seramik/heykel atölyeleri, dikim atölyeleri, sahaflar, butik kafeler ve takı/hediyelik eşya atölyeleri mevcuttur. Bu durum ziyaretçi profiline de yansımaktadır. Sanatçıların sokakta yer seçimi sanata ilgi duyan ziyaretçileri sokağa çekerken, sokak da ziyaretçi profiline paralel olarak dönüşmeye devam etmektedir.

Çalışma alanı olan Urla Sanat Sokağı'nda ziyaretçiler ve esnaf ile yapılan anketler, alanın kullanıcı profili ve alan kullanım özelliklerine ışık tutacak niteliktedir.

Urla Sanat Sokağı ziyaretçilerinin ve esnafın sosyal profili, cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir durumları açısından incelenmiştir. Ziyaretçilerin çoğu kadın, esnafın ise çoğu erkektir. Ziyaretçilerin büyük bir bölümünün yaşları 15 ile 29 arasında, esnafın büyük bir bölümünün yaşları ise 45 ile 60 arasında değişmektedir. Bu noktada sokağın genç ziyaretçiler için daha çekici olduğu söylenebilir. Ziyaretçilerin çoğunun üniversite mezunu olduğu ve alt ve orta gelir gruplarına dahil oldukları görülmektedir. Gelirleri genellikle 4000 ile 10000 TL aralığında değişen esnafın da çoğu üniversite mezunudur. Dolayısıyla, Sanat Sokağı esnafının eğitilmiş bir toplumsal grup olduğunu söylemek mümkündür.

Tamamı Urla'da yaşayan esnafın çoğu sokağa 10 kilometreden daha yakın mesafede ikamet etmektedir ve sokağa çoğunlukla yürüyerek ya da şahsi araçlarıyla ulaşmaktadır. Ziyaretçilerin ise büyük bir bölümü İzmir'de ikamet etmekte, geriye kalanlar da genelde Ege ve Marmara Bölgelerindeki farklı şehirlerden gelmektedir. Sokak İzmir'li ziyaretçiler için daha çekici görünmekteyse de, önemli bir oranda da farklı şehirlerden ziyaretçi çekmektedir. Ziyaretçilerin çoğu sokağa 10 kilometreden daha uzakta ikamet ettiği için şahsi araçlarıyla sokağa ulaşmaktadır ve ulaşım konforu açısından sokağa rahat ulaştıklarını belirtmişlerdir. Hem esnaf hem de ziyaretçilerin toplu taşımayı kullanma oranlarının düşüklüğü, erişimde toplu taşıma olanaklarının oldukça kısıtlı olduğunu göstermektedir.

Ziyaretçilerin önemli bir bölümü sokağa ilk kez gelmiştir ve sokağa yaz döneminde, haftasonları 16:00-20:00 saatleri arasında gelmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Esnaf da sokağın yaz döneminde daha yoğun olduğunu, sokağa hafta içleri özellikle 16:00-20:00 saatleri arasında daha çok ziyaretçi geldiğini belirtmişlerdir. Bu noktada hava koşullarıyla ilgili olarak sokağın yaz döneminde daha yoğun olduğu düşünülebilir.

Esnafın kiracı/mülk sahibi oranı birbirine çok yakındır ve büyük bir bölümü sokağın müşteri potansiyelinin yüksek olması ve sokağı sevmeleri nedeniyle işyerlerini Sanat Sokağı'nda açtıklarını söylemişlerdir. Çoğu işyerlerinin Sanat Sokağı'nda bulunmasından memnunken, memnun olmayanlar neden olarak son 1 yıldır devam eden altyapı çalışmalarını göstermiştir. Ziyaretçiler ise sokağı genellikle gezinti ve alışveriş amaçlı kullanmaktadır. Sokağı tercih etme nedeni olarak ise sokağın tarihi dokusunu ve sanat-kültür faaliyetlerini göstermektedirler. Bu noktada sokaktaki tarihi yapıların ziyaretçileri çektiğini söylemek mümkündür. Ziyaretçiler sokakta en çok kafeler, butik giyim mağazaları ve canlı sanat performanslarının sergilendiği yerlerde vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Sanat Sokağı esnafının neredeyse tamamı dönüşümün farkındayken, ziyaretçilerin önemli bir bölümü sokağa ilk kez geldiği için farkındalık konusunda kararsız

kalmıştır. Ziyaretçilerin çoğu sokağın dönüşümü ile ilgili olarak Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünün arttığını, sokağın herkesin bildiği bir yere dönüştüğünü, kültürel turizmin canlandığını, yatırım cazibesinin ve bina değerlerinin arttığını düşünmektedir. Ancak sokağın daha çekici hale geldiği, Urla'da yeni bir odak yarattığı, kentlinin sanatla olan ilişkisinin güçlendirdiği, Urla'ya sanat kimliğini kazandırdığı, sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yarattığı, yerel ekonomiyi canlandığı ve çevredeki ticari faaliyetlerin artmasını sağladığı söylemlerine katılım oranı daha düşüktür. Bu durum sokağa ilk kez gelen ziyaretçilerin kararsız kalmaları ve sunulan maddelerin somut ve gözle görülebilir olmaması ile açıklanabilir.

Esnafların büyük çoğunluğu ise sokağın dönüşümü ile ilgili olarak genel görünümünün iyileştiğini, Urla'nın prestij kazandığını ve ziyaretçi sayısının arttığını düşünmektedir. Ancak dönüşümün yerel ekonomiyi canlandığı, Urla'nın tarihi yapılarının görünürlüğünü arttırdığı, sanatçılar ve tasarım endüstrisi için iş olanağı yarattığı, Urla'ya sanat kimliğini kazandırdığı, kentlinin sanatla olan ilişkisini güçlendirdiği ve sokağın herkesin bildiği bir yere dönüştüğüne ilişkin maddelere katılım düşüktür. Bu durum özellikle son bir yıl içinde süregelen altyapı çalışmalarının ziyaretçi sayısına ve esnaf gelirlerine yaptığı olumsuz etkiler ile açıklanabilir.

Esnafların çoğu sokakta aydınlatmanın, otopark alanlarının, sokak elemanlarının ve sokağa yönlendirme levhalarının yeterli olmadığını; sokağın tarihi dokusunun yeterince korunmadığını ve tarihi yapıların bakımsız olduğunu belirtmiştir. Çoğu, sokağın bebek arabaları ve engelli ulaşımına uygun olduğunu ve sokağın yayalaştırılması gerektiğini düşünmektedir. Esnafların geneli sokağın tanıtımının yeterince yapıldığına, sokağın gelecekte daha iyi bir durumda olacağına ve daha çok ziyaretçi çekeceğine inanmaktadır. Bu durum sokağın dönüşümünün genel anlamda başarılı olduğunu ve dönüşümün olumlu etkilerinin devam edeceği yönünde bir beklenti oluştuğunu göstermektedir.

BÖLÜM BEŞ

SONUÇLAR

Bu tez çalışması kapsamında, kamusal alanı ve kamusal alanın dönüşüm dinamiklerinden biri olan yaratıcılığın kamusal alan üzerindeki etkisini anlamak amacıyla en yaygın kamusal alan modeli olan sokak ele alınmıştır. En basite indirgenmiş şekliyle ev dışındaki alan, ya da insanların karşılaştığı alan olarak karşımıza çıkan kamusal alanın dönüşümünü, sokak üzerinden çözümlemek üzere İzmir Urla İlçesi sınırları içinde yer alan ve tarihi bir sokak olan Urla Sanat Sokağı'nda sanatsal faaliyetler ve yaratıcı müdahaleler neticesinde yaşanan dönüşüm incelenmiştir.

Sokaklar, geçmişten günümüze ortak yaşam, paylaşım, ulaşım ve hareketliliğe ev sahipliği yapmış kamusal mekânlardır. Özel mülkiyetin bittiği noktayı temsil eden sokaklar, insanın sosyalleşme sürecinin en önemli mekânlarından biridir. Birçok kamusal faaliyete ev sahipliği yapmıştır. Ancak sokaklar da farklı dönemlerde farklı etkenlere bağlı olarak dönüşmüşlerdir. Özellikle sanayi devrimi ile birlikte otomobil seri üretiminin başlaması neticesinde, sokaklar otomobil odaklı olarak planlanmaya başlanmış ve yayaların sokakta karşıladıkları kamusal ihtiyaçları göz ardı edilmiştir. Taşıtların ulaşımına servis veren, hatta otoparklara dönüşen sokaklar zamanla sadece servis amaçlı kamusal alanlara dönüşmüştür.

Sokağın çok katlı binalar arasında kalan gelişigüzel açıklıklardan öte, insanların günlük eylemlerine ev sahipliği yapan kamusal alanlar olduğunu hatırlamak, sokağı yeniden çok yönlü kullanılan kamusal alanlara ve özellikle “yer”e dönüştürebilmek üzere birçok yaklaşım ortaya çıkmıştır.

1970’li yılların başlarında Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan yer oluşturma yaklaşımının amacı yaşayan kamusal alanlar yaratmaktır. Deneyim ile anlamlandırılan mekânlar yere dönüşür. Yer, mekânla bağ kurmanın ve dünyada var olmanın yegâne yoludur. Bu bağlamda mekânı anlamlı bir yere dönüştürebilmek adına başarılı bir yer oluşturmaya ihtiyaç vardır.

Tasarımın sonucundan ziyade uygulama sürecine odaklanan yer oluşturma yaklaşımının merkezinde gözlemleyerek, dinleyerek ve soru sorarak alanı kullanan insanların ihtiyaçlarını, isteklerini ve alana ilişkin önerilerini anlamak bulunmaktadır. Sürecin başarılı olması için göz önünde bulundurulması gereken bir çok ilkeden söz edilebilir. Project for Public Spaces bu ilkeleri: toplumun önceliği, tasarımın ötesinde yer oluşturmak, işbirliği ve katılım, gözlem, vizyon, kolay, hızlı ve ucuz dokunuşlarla başlamak, fonksiyonlar arasında ilişki kurmak, kararlı olmak, biçim ve fonksiyon uyumu, finansal boyut, devamlı ve esnek yönetim olarak tanımlamıştır.

Başarılı ve sürdürülebilir bir yer oluşturma sürecinin en önemli adımlarından biri ise yaratıcılıktır. Yaratıcılık kamusal mekânın çekiciliğini artırır ve mekânı bulunduğu kente özgü bir hale getirir. Yaratıcı yer oluşturma süreci kültürel bölgeler, sanatçıların yeniden yer seçmesi, karma kullanımlı gelişim bölgeleri, yerel kültürel planlar, yaratıcı endüstriler, kent tasarımı ve toplumsal sanat gibi birçok şekilde hayata geçirilebilir. Bu noktada sanat, gitgide aynılan günümüz kentlerinde, kimlik kazandırma ve özgünleştirme etkisiyle diğer yöntemlerden ayrılır. Günümüzde dönüşümün öncüsü haline gelen sanat, kentsel mekânlarda anlamı, kimliği, yönelimi, mekânın imgesini ve okunabilirliğini güçlendirir. Sanatsal projeler özellikle yeniden canlandırma projelerinde yer ve aidiyet hissi yaratması ve kentsel çekim noktaları oluşturmaları nedeniyle tercih edilmektedir.

Çalışma alanı olarak seçilen Urla Sanat Sokağı, kamusal alanın dönüşümü sürecinde yaratıcı yer oluşturma yaklaşımından ve özellikle sanatsal faaliyetlerden faydalanılması açısından önemli bir örnektir. Sokak 19. yüzyıl Urla kent merkezinin en önemli aksı konumundaki Zafer Caddesinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Konut ve ticaret işlevinin birlikte yer aldığı yapılara ev sahipliği yapan sokak, bunların yanında Kız Sanat Okulu, itfaiye ve postane gibi kamu binalarına da ev sahipliği yapmıştır. Yine 19. yüzyılda Ege Adaları'ndan Urla'ya doğru başlayan göçler ve farklı etnik grupların bu dönemdeki birlikteliği kentin genelini etkilediği kadar, Zafer Caddesi'nin de kentsel dokusunu etkilemiştir. Günümüze ulaşan tarihi yapıların çoğu bu döneme ait Türk-Rum mimari özelliklerini birlikte barındıran yapılardır.

20. yüzyılın sonlarına doğru yaşanan gelişmelerle birlikte büyüyen kentte, farklı alt merkezler ve ulaşım aksları ortaya çıkmıştır. Bu durumdan Sanat Sokağı da etkilenmiş ve eski işlerliğini kaybetmiştir. Bu süreçte zarar eden bazı esnaf sokağı terk etmiş ve gitgide atıl hale gelen sokaktaki tarihi yapılar da bakımsızlaşmaya başlamıştır.

2000’li yıllarda özellikle İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerden Urla’ya turist olarak gelip, konut sahibi olarak, Urla’da sürekli ikamet etmeye başlayan insanlar Urla’nın bu tarihi sokağını keşfetmiştir. Burada tarihi yapıları satın alarak ya da kiralayarak, bu yapılarda sanatsal faaliyetlerde bulunan insanlar zamanla diğer sanatçıları da sokağa çekmiş; sokak resim, heykel, seramik ve müzik atölyelerine, butik giyim mağazalarına, kitap kafelere ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Herhangi bir teşvik ya da yerel kültürel bir plan olmadan sanatçıların sokakta yer seçmesiyle gerçekleşen bu doğal dönüşüm süreci, devam eden süreçte yerel yönetim birimlerinin de desteğini görmüş ve sokağın tanıtımı ve yeniden canlandırılması üzerinde durulmuştur. Bu amaçla gerçekleştirilen antika pazarları, enginar festivalleri, bağbozumu ve çocuk şenlikleri gibi etkinlikler sokağın tanıtımına katkıda bulunurken, hem yerel ekonomiyi canlandırmış hem de sokağa özgü yeni kültürel değerler oluşturmıştır. Zaman içinde sanatsal faaliyetler açısından bir odak haline gelen Sanat Sokağı’nın dönüşümünün, başarılı bir yer oluşturma örneği olup olmadığını ortaya koymak için, sokağın yer oluşturma ilkeleri çerçevesinde detaylı olarak ele alınması gerekmektedir.

Sanat Sokağı’nın dönüşüm sürecinin, sanat atölyelerinin tarihi yapıların özellikle zemin katlarında yer seçmesiyle başladığı görülmektedir. Herhangi bir teşvik sözkonusu olmadan, kendiliğinden başlayan bu dönüşüm ilerleyen süreçte Urla Belediyesi’nce de desteklenmiş ve yer oluşturma sürecinin önemli bir adımı olan vizyon, olması gerektiği gibi sokağın kullanıcılarıyla ilişki kurulması sonucunda “sanat” olarak belirlenmiştir. Bu vizyon doğrultusunda sanatsal faaliyetlerin domine etmesi kararlaştırılan sokağın tanıtımına da önem verilmiştir.

Sokak, kullanıcıların fikirlerine ve yeteneklerine odaklanıp etkili bir şekilde değerlendirilmesi yönünden oldukça başarılı bir yer oluşturma örneğidir. Çünkü Sanat Sokağı herhangi bir tasarım süreci doğrultusunda kullanıcılardan bağımsız olarak dönüşen bir sokak değil; aksine sokakta yer seçen sanatçıların ve sanatsever ziyaretçilerin beklentileri ve müdahaleleri yönünde dönüşen bir sokaktır. Sanatsal birimler ve aktiviteler arasında etkin bir ilişki mevcuttur. Sokağın az katlı yapılarla çevrelenmiş olması, bu yapıların girişlerinin sokaktan verilmiş olması ve sokağın yapıların açık mekânı olarak iletişim alanı görevi taşıması da; bu ilişkiyi güçlendirmekte ve sokakla etkileşimi arttırmaktadır.

Sanat Sokağı, dönüşümün mekânda farklı kullanımlar yaratması yönünden de başarılı bir yer oluşturma örneğidir. Sokak, dönüşüm sürecinin başından itibaren farklı birçok etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle sanatsal etkinlikler açısından bir odak haline gelen sokakta sıklıkla konserler, dans gösterileri ve atölyeler gerçekleştirilmektedir. Bu durum sokağın, gittikçe daha çekici bir yere dönüşmesini sağlamaktadır.

Katılım yönünden bakıldığında sokakta gerçekleştirilen etkinliklerin çoğunun yerel yönetim birimlerince organize edildiği; bununla birlikte sokak esnafı ve diğer yerel aktörlerin de etkinlik organizasyonlarında önemli rol oynadıkları görülmektedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin organize ettiği enginar şenliği, ziyaretçilerin katılımıyla gerçekleştirilen duvar ve yer boyama etkinlikleri bu durumu doğrulamaktadır. Bu etkinlikler Uralıların adaptasyonunu geliştirip, sokağı deneyimleyerek tariflemelerine katkıda bulunmaktadır.

Yer oluşturma sürecinde kararlılıkla ilerlemek, aktörlerin fikirlerini alırken muhalefet karşısında başarıya giden adımlardan taviz vermemek önemlidir. Bu noktada sokağın yayalaştırılmasına karşı çıkan kentlilere rağmen Urla Belediyesi'nce yayalaştırma kararının alınmış olması süreçte doğru adımların atıldığını göstermektedir.

Çalışma alanında yapılan gözlemler ve kullanıcı anketlerinin sonuçları doğrultusunda sokağın başarılı bir yere dönüşümünü olumsuz yönde etkileyen birtakım sorunlar tespit edilmiştir.

Altyapıya ilişkin sorunlar:

- Urla Sanat Sokağı'nı gösteren yönlendirme levhaları sadece sokağın giriş ve çıkışında mevcuttur. Kent bütününde sokağa yönlendiren başka bir levha veya tabela mevcut değildir. Ayrıca Sanat Sokağı Zafer Caddesi'nin bir bölümünü oluşturmakta ve çevrim içi haritalarda da Zafer Caddesi olarak görüntülenmektedir. Çevrim içi haritalar, Urla Sanat Sokağı için yapılan sorgulamaları, kentin batısındaki Erdoğan Ker Caddesi'ne bağlanan Sanat isimli başka bir sokağa yönlendirmektedir. Bu durum sokağa ilk kez gelecek insanlar için sorun yaratmaktadır.
- Sanat Sokağı çevresinde ziyaretçilere hizmet edecek büyüklükte bir otopark alanı yoktur. Yol kenarlarında bulunan park yerleri ise yeterli değildir. Bu durum özellikle şehir dışından gelen ziyaretçiler açısından sorun teşkil etmektedir.
- Altyapı ve restorasyon çalışmalarının belirlenen zaman aralıklarından uzun sürmesi, ziyaretçilerin sokakta rahatça yürüyerek alışveriş yapmalarına engel olmakta ve sokak esnafının zarara uğramasına neden olmaktadır. Son dönemde sokakta yapılan sağlıklaştırma çalışması süresince de birçok dükkan sahibi iş yerini tamamen ya da uzun vadeli olarak kapatmak zorunda kalmıştır (Şekil 5.1)

Şekil 5.1 Urla Sanat Sokağı'ndaki sağlıklaştırma çalışmalarından bir görünüm, 2016.

- Sokağın temizliği kullanıcılar tarafından yeterli görülmektedir ancak sokakta çöp kutusu eksikliği mevcuttur.
- Sokağın aydınlatması yetersizdir. Özellikle sokak üstü örtüldüğünde aydınlatma elemanları yüksekte kaldığı için ışık örtüyü aşamamakta ve sorun büyümektedir.
- Sokağın araç trafiğine açık olması ziyaretçilerin rahatça yürüyerek alışveriş yapmalarına engel olmakta, çocuklar için tehlike oluşturmakta ve gürültü kirliliğine neden olmaktadır.

Sokağın estetiğine ilişkin sorunlar:

- Ziyaretçileri yağmur ve güneşin olumsuz etkilerinden korumak ve sokakta rahatça dolaşabilmelerini sağlamak amacıyla takılıp çıkarılabilir üst örtülere başvurulmaktadır. Ancak bu üst örtü geçici de olsa sokağın estetiğini olumsuz etkilemektedir.
- Sokakta yer alan tarihi yapıların bir kısmı restore edilmişse de çoğu bakımsızdır ve onarıma ihtiyacı vardır. Birçoğu da dokuya aykırı müdahalelere maruz kalmıştır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 Urla Sanat Sokağı'ndaki dokuya aykırı yapı cepheleri, 2016

- Klimalar, çanak antenler ve sokakta bulunan dükkanların sokağın tarihi dokusuyla uyumsuz yapıdaki tabelaları görüntü kirliliği yaratmaktadır (Şekil 5.3).

Şekil 5.3 Urla Sanat Sokağı'nda görüntü kirliliği yapan tabelalar, 2016

Sokağın kimliğine ilişkin sorunlar:

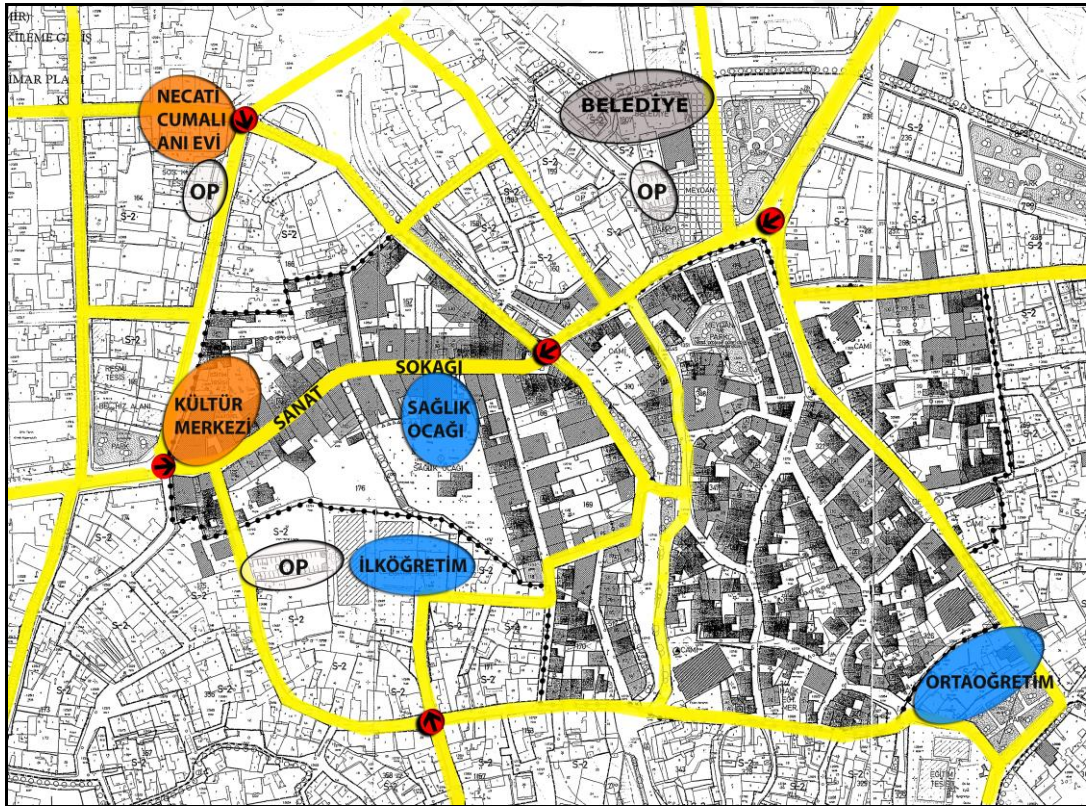
- Urla Sanat Sokağı üzerinde yaratıcı faaliyetlerde bulunan birimlerin sayısı oldukça azdır. Bu durum sokağın sanat kimliğini zedelemektedir. Sokakta kullanıcılara uygulanan anketlerin sonuçları da sokağın temel anlamda sanatla özdeşleşmediğini ortaya koymaktadır.

Tespit edilen sorunlar doğrultusunda Sanat Sokağı'nın başarılı bir yere dönüşmesini sağlamak üzere aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Altyapıya ilişkin öneriler:

- Sanat Sokağı'na ait yönlendirme tabelaları kent girişine ve kent merkezinde çeşitli noktalara yerleştirilmelidir. Ayrıca çevrim içi haritalarda Urla Sanat Sokağı'nın doğru gösterimi için gerekli bildirimlerde bulunulmalıdır (Şekil 5.4).
- Sokağın bulunduğu bölgenin yoğun dokusu da dikkate alınarak, kentin sokağa olabildiğince yakın en uygun bölgesinde ihtiyacı karşılayacak bir otopark alanı belirlenmelidir. Sonrasında ziyaretçileri öncelikle belirlenecek otopark alanına ve oradan da Sanat Sokağı'na yönlendirmek üzere gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Söz konusu otopark alanı sokağa yürüme mesafesinden daha uzak bir alanda belirlendiği takdirde, sokağa belirli zaman aralıklarıyla ring seferleri düzenlenebilir.

- Urla Sanat Sokağı Platformu Yöneticisi Kemal Ozan Iskır sokağın yayalaştırılmasına ilişkin taleplerin Urla Belediyesi'nin ilgili birimlerine iletildiğini ve sağlıklılaştırma projesinin tamamlanmasının ardından sokağın trafiğe kapatılacağını belirtmiştir. Bu noktada sürecin takipçisi olmak önemlidir.
- Sokakta eksikliği hissedilen çöp kutuları ilgili idarelerce temin edilerek sokağın uygun noktalarına yerleştirilmelidir. Bu elemanlar seçilirken sokağın dokusuna uygunluğuna dikkat edilmelidir.
- Sokağın aydınlatma probleminin çözülmesi için aydınlatma elemanlarının sayısının artırılması ve arızalanan elemanların vakit kaybetmeden onarılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca mevcut elemanlara ek olarak konumlandırılacak aydınlatma elemanları seçilirken sokağın dokusuna uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Sokakta yapılacak altyapı ve sağlıklılaştırma çalışmaları hakkında esnaf önceden bilgilendirilmeli ve çalışmaların sokağın yoğun olmadığı dönemlerde gerçekleştirilmesine dikkat edilmelidir.

Şekil 5.4 Öneri yönlendirme levhalarının konumuna ilişkin şema

Sokağın estetiğine ilişkin öneriler:

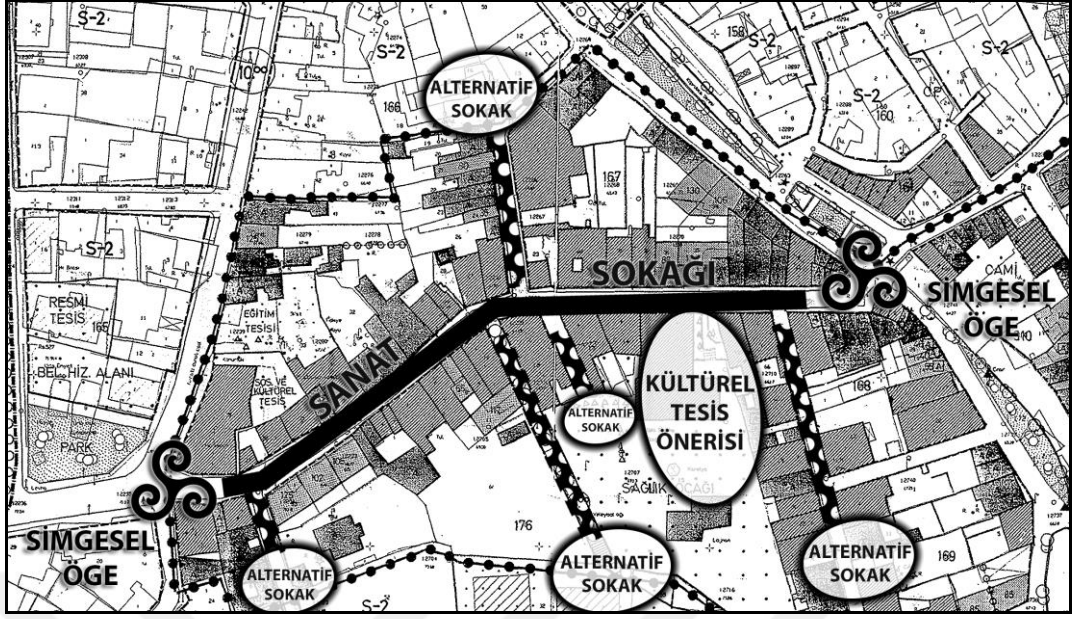
- Ziyaretçileri yağmur ve güneşin olumsuz etkilerinden korumak üzere kullanılan üst örtüler, sokağın dokusuna uyumlu olacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu tasarım süreci sokak esnafı ve ziyaretçilerin işbirliğinde yaratıcı sanatsal aktivitelerle gerçekleştirilebilir.
- Mülk sahipleriyle iletişime geçilerek, dokuya aykırı yapılara acilen müdahale edilmeli ve tarihi yapılara yönelik yenileme, bakım ve onarım çalışmaları eş zamanlı olarak hayata geçirilmelidir.
- Sokağın tarihi dokusunu bozan klima ve çanak antenler yapıların varsa kör ya da arka cephelerine yerleştirilmeli, görüntü kirliliğini önlemek için ilgili idarelerce tabelalara ilişkin belirli standartlar getirilmelidir.

Sokağın kimliğine ilişkin öneriler:

- Urla Sanat Sokağı üzerinde sanatsal faaliyetlerde bulunan birimlerin sayısını arttırmak üzere ilgili idarelerce çeşitli teşvik programları oluşturulmalıdır. Özellikle atıl durumdaki yapıların sanatsal faaliyetlere ev sahipliği yapması için gerekli adımlar atılmalıdır. Öte yandan sokakta yer alan sanat atölyelerinin çeşitlendirilmesi ve daha çok ziyaretçiye hitap edebilmesi amacıyla tiyatro ve dans atölyelerinin de sokakta yer seçmesinin sağlanması oldukça önemlidir.
- Anket verileri sokağın daha çok genç ziyaretçilere hitap ettiğini göstermiştir. Bu doğrultuda sokakta gençlere yönelik aktif etkinliklerin artırılması önemlidir. Öte yandan sokağın her yaş grubuna hitap edebilmesi amacıyla farklı yaş gruplarına uygun aktivitelerin de sokakta yer seçmesi için gerekli adımlar atılmalıdır.
- Ziyaretçilerin sokağı ziyaret nedenleri olarak sokaktaki tarihi yapıları ve sanatsal etkinlikleri göstermeleri, sokağın tarihi yapılarının korunmasının ve sanatsal faaliyetlerin artırılmasının ziyaretçiler açısından olumlu sonuçlar doğuracağını göstermektedir.
- Ziyaretçilerin çoğu sokağın bilindik bir yere dönüştüğünü kabul etse de, sokağın kentte yeni bir odak noktasına dönüştüğü, çekiciliğinin arttığı ve

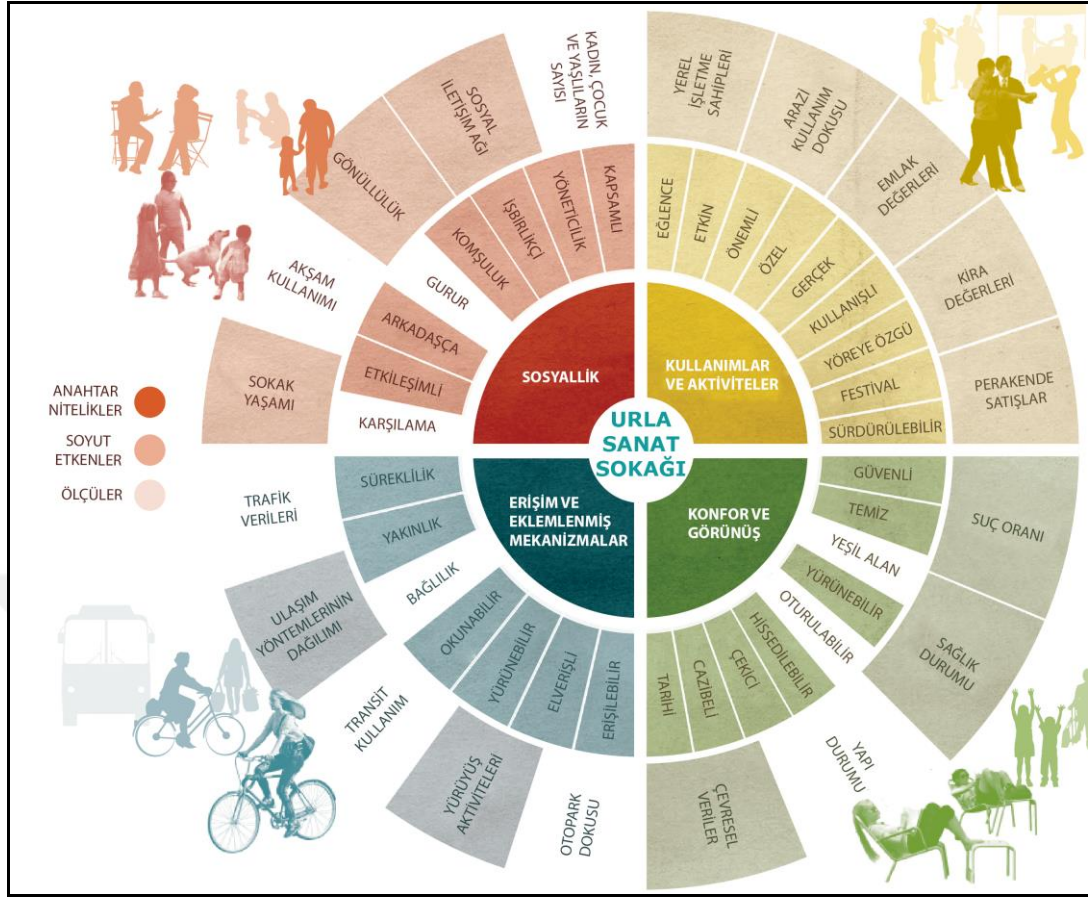
sanat kimliğini güçlendirdiği görüşlerine katılım düşüktür. Bu doğrultuda sokağın çekici ve kente özgü bir odağa dönüşmesi amacıyla, sokağa sanat kimliğiyle ilişkili olarak simgesel bir öge yerleştirilmesi ya da ziyaretçilerin de katılımıyla gerçekleştirilecek boyama, seramik yerleştirme, çiçekle süsleme vb. kısa vadeli müdahalelerle sokağın imajının değiştirilmesi gibi seçenekler değerlendirilmelidir.

- Sokakta bulunan sağlık ocağının ihtiyaç doğrultusunda başka bir bölgeye taşınması, eczane birimlerinin de yerlerini Sanat Sokağı'nın vizyonuna uygun sanatsal birimlere bırakması açısından faydalı olacaktır. Sağlık ocağı olarak kullanılan tarihi yapının ise kent müzesi ya da kent kütüphanesi olarak değerlendirilmesi sokağın kamusal değerini arttıracaktır.
- Sokak, Urla'nın deniz turizmi potansiyeli nedeniyle özellikle yaz döneminde daha çok olarak ziyaret edilmektedir. Bu doğrultuda sokağın kış dönemindeki ziyaret oranını arttırmak için, öncelikle olumsuz hava şartlarına karşın önlemler alınmalı, gerekirse yağmurlu günlerde üst örtüye başvurulmalı ve yağmur suyunun sokakta yürümeyi engellememesi için altyapı sistemi sağlıklılaştırılmalıdır. Sonrasında ise kış dönemine özgü dönemsel ve tekrarlayan farklı etkinlikler organize edilmeli, sokağın yıl boyunca aktif olarak kullanılması sağlanmalıdır. Bu amaçla özellikle İzmir'den gelecek ziyaretçiler için yerel yönetim birimlerince de destek alınarak tur düzenlenmesi gibi seçenekler değerlendirilmelidir.
- Anket verileri ışığında farklı şehirlerden gelen ziyaretçilerin oranı da göz önünde bulundurularak, sokakta gerçekleştirilecek etkinliklere ilişkin takvimin önceden duyurulması faydalı olacaktır. Ayrıca sokağın girişinde, sokağın tarihine, geçirdiği dönüşüme ve sanatsal faaliyetlere ev sahipliği yapan atölyelere ilişkin bilgilendirici broşürlerin dağıtılması ziyaretçilerin yönlendirilmesi açısından gereklidir.
- Sokakta yapılan mekânsal analizler dönüşüm sürecinde konut kullanımının azaldığını göstermektedir. Sokaktaki konut sayısının belirli bir düzeyde korunması sokağın geceleri terk edilmiş bir yere dönüşmemesi açısından önemlidir.

Şekil 5.5 Sokağın potansiyellerine ilişkin şema

Sonuç olarak Urla Sanat Sokağı ev sahipliği yaptığı sanatsal faaliyetlerle Türkiye'deki diğer tüm sanat sokağı örneklerinden ayrılmaktadır. Bunun en önemli nedeni sokakta, sanatçıların aynı anda hem üretim hem de satış yapabildikleri atölyelerin bulunmasıdır. Bu durum ziyaretçilerin, sanatsal üretim süreçlerine tanıklık etmeleri açısından önemlidir. Öte yandan sokak, ziyaretçilerin bu sanatsal üretim süreçlerine dahil olmalarına da imkan vermektedir. Urla Sanat Sokağı bir gezinti ve alışveriş rotası olmaktan öte; eylemlere, kutlamalara, festivallere ve ihtiyaç sahipleri yararına düzenlenen etkinliklere ev sahipliği yapan bir sokaktır. Her faaliyet sokakta yeni bir etkileşim sürecini başlatmaktadır. Bu süreçte sokakta gerçekleştirilen boyamalar, seramik yerleştirmeler ve sergilerden Sanat Sokağı da fiziksel anlamda etkilenmekte ve kente özgü bir hale dönüşmektedir. Bu bakımdan içinden geçip gidilen bir koridordan öte, yaşanılan bir "yer"e dönüşen Urla Sanat Sokağı kamusal alanın sanatla dönüşümüne ilişkin başarılı bir örnektir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 Sokağı yer oluşturma ilkeleri yönünden değerlendirme diagramı

Bugün Urla Belediyesi ve Sanat Sokağı Derneği'nin birlikte yürüttüğü dönüşüm sürecinin başarılı olması ve sokakta zaman içinde ortaya çıkan farklı ihtiyaçlara etkili bir şekilde geri dönüş yapılabilmesi açısından sürdürülebilir ve yeniliklere açık bir yönetim yapısının oluşturulması önemlidir. Ancak sokakta yaşanan dönüşümün sürdürülebilirliği açısından, sokağın sosyal, ekonomik, mekânsal ve yönetsel açıdan bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Sokakta tespit edilen sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapılmalı ve kamusal kullanımı geliştirmeye odaklanılmalıdır. Özellikle kullanıcıların dönüşüm sürecine tam katılımlarının sağlanması, sokağa ilişkin projelerin esnaf, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, belediyeler ve ilgili meslek odaları ile paylaşılması önemlidir. Dönüşümün her türlü yorum, fikir ve öneriye açık bir şekilde ilerlemesi sokağın kamusal değerini arttıracaktır.

KAYNAKLAR

Approaches to creative placemaking, (bt.). 27.07.2016,
<http://creativecities.britishcouncil.org/knowledge-and-ideas-bank>

Atay, Ç. (1978). *Tarih içinde İzmir*. İzmir: Tifset B. ve Y. AŞ.

Atay, Ç. (2003). *Kapanan kapılar. İzmir hanları*. İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını.

Baykara, T. (1974). *İzmir şehri ve tarihi*. İzmir : Ege Üniversitesi Matbaası.

Bell, P.A., Fisher, J.D., Baum, A., ve Greene, T.C., (1990). *Environmental Psychology* (3. baskı). London : Holt, Rinehart & Winston, Inc.

Benhabib, S., ve Küçük, M. (1999). *Modernizm, evrensellik ve birey: çağdaş ahlâk felsefesine katkılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Brooks, A. C., & Kushner, R. J. (2001). Cultural districts and urban development. *International Journal of Arts Management*, 4-15.

Build the city, (2010). 28 Nisan 2016,
<https://buildthecity.wordpress.com/2010/12/19/build-the-citymultiwayboulevards/>.

Cantor, N. (2005). Collaborations on the creative “campus”.

Cresswell, T. (2014). *Place: an introduction*. Minnesota : John Wiley & Sons.

Coşkun, M. (2006). Toplumsal hareketler ve proleter kamusal alana ekonomik yaklaşım, 17(60-61), 143-155.

Courthouse public art project input, (2015). 28 Nisan 2016,
<http://www.culturalcouncil.org/courthousepublicartinput/>

Çetin, A. (2006). *Kamusal alan ve kamusal mekân olarak sokak*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Deacon & windcrest placemaking, (2014). 20 Haziran 2016, <http://www.annaramsay.com/deacon-windcrest-placemaking/>.

Döllük, G. (2015). *Yayalaştırılmış sokakların kent peyzajına katkısı*. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Eley, G. (1996). *Nations, publics, and political cultures: Placing in the nineteenth century, Habermas and the public sphere*. Cambridge: MIT Press.

Eleven principles for creating great community places, (b.t). 20 Nisan 2016, <http://www.pps.org/reference/11steps/>

Erkanal, H., ve Günel, S. (1997). Liman tepe kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 20, 325-336.

Erturgut, B. Ş., (2010). Urla tarihi kent merkezindeki konutların plan şemalarına ilişkin tipoloji çalışması. *Ege Mimarlık Dergisi*, (4), 32.

Falay, N. (2014). Kamusal alanın oluşumu, dönüşümü ve iktisadi boyut. *Journal of Life Economics*, 2(2), 51-70.

Five proven strategies to support art in your city, (2014). 5 Nisan 2016, <http://www.shareable.net/blog/5-proven-strategies-to-support-art-in-your-city>

Fraser, N. (2004). Kamusal alanı yeniden düşünmek: gerçekte varolan demokrasinin eleştirisine bir katkı, kamusal alan içinde, Çev. Meral Özbek - Cemal Balcı, Ed. Meral Özbek, İstanbul: Hil Yayın, 103–132.

Graham, J. (1965). Cook the greeks in ıonia and the east.(Ancient peoples and places, 31.) London: Thames and Hudson. 1962. 10s. *The Journal of Hellenic Studies*, 85, 219-220.

Hannah, A. (2000). *Arendt, insanlık durumu*. (B.S. Şener, Çev.). İstanbul :İletişim Yayınları.

Hansen, M. (2004). Yirmi yılın ardından negt ve kluge'nin 'kamusal alan ve tecrübe'si: değişken karışımlar ve genişlemiş alanlar. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan içinde* (141-177). İstanbul: Hil Yayın.

Habermas, J. (2005). Kamusallığın yapısal dönüşümü. (T. Bora, Çev.). İstanbul : İletişim Yayınları.

İnceoğlu, M., ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekânda kalite kavramı. *Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 4(3), 131-146.

Innovation for urban challenges, (2011). 27 Temmuz 2016, <http://creativecities.britishcouncil.org/knowledge-and-ideas-bank>

İpekoglu, B., Serifaki, K., Ugurlu, E., Cizer, Ö., Reyhan, K., ve Boke, H. (2007). Urla pratik kız sanat okulu binası deprem sonrası onarımı. *Ege Mimarlık*, 1, 60.

Innovation zones with wishpering, (2013). 5 Nisan 2016 <http://archives.sfexaminer.com/sanfrancisco/sf-rolls-out-innovation-zones-with-whispering-dishes/Content?oid=2615079>.

Görünür olmanın tarihsel mücadelesi, (b.t). 18 Mayıs 2016, http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/gorunur_olmanin_tarihsel_mucadelesi.pdf.

Karaca, S., ve Kiper, N. (2014). Kentsel mekânda kamu yararı arayışı ve kültürel planlama. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 5(11-12).

Mitchell, W. T. (Ed.). (1992). *Art and the public sphere*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Miller, N. A., & Miller, J. (2003). Defining mixed-use development. *Design Center for American Urban Landscape, University of Minnesota, Design Pointer, Number, 3*.

Negt, O., ve Kluge, A. (1993). *Public sphere and experience toward an analysis of the bourgeois and proletarian public sphere, Minneapolis*. London: University of Minnesota Press.

O’Sullivan, N. (1994) Hannah Arendt: Eski Yunan Özlemi ve Endüstri Toplumu (G. Koçak çev.), İstanbul, 1994.

Özbek, M. (2004). Giriş: Politik Kamusal Alan ve Kolektif Yaratıcılık. *Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayınları*.

Polan, D. (1993). The public’s fear; or, media as monster in Habermas, Negt, and Kluge. B. Robbins (Ed.), *The phantom public sphere içinde* (33-41). London: University of Minnesota Press.

Street play – Helping communities reconnect with streets, (2013). 5 Temmuz 2013, <https://loveoutdoorplay.net/?s=street>.

Streets as places, (b.t). 26 Nisan 2016, <http://www.pps.org/reference/streets-as-places/>.

Southwest airlines new cause “placemaking”, (2014). 5 Nisan 2016, <https://publicspaces.com/2014/04/07/southwest-airlines-new-cause-placemaking/>

The Greek great towns, (2016). 5 Mayıs 2016,
<https://quadralectics.wordpress.com/4-representation/4-1-form/4-1-3-design-in-city-building/4-1-3-4-the-grid-model/4-1-3-4-2-the-greek-grid-towns/>.

The lighter, quicker, cheaper transformation of public spaces (b.t). 20 Nisan 2016,
from <http://www.pps.org/reference/lighter-quicker-cheaper/>.

What is placemaking, (b.t). 20 Nisan 2016,
http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/

What makes a successful place, (b.t). 20 Nisan 2016,
<http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>.

Yerel Yönetimler İçin Kültürel Planlama, Şubat 2016 s.7 İstanbul Kültür Sanat Vakfı

Yükselbaba, Ü. (2008). Kamusal alan modelleri ve bu modellerin bağlamları.
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, cilt 66/2 s. 233.